

VINT ANYS D'HISTÒRIA DEL PSC

papers d'història de la fundació

1998

© Els autors:

Joan Reventós, José Luis Martín Ramos, Jordi Font, Raimon Martínez Fraile,
Josep M. Triginer, Isidre Molas.

© Edició:

Fundació Rafael Campalans
Barcelona, 1998

Document d'ús exclusivament intern

Dipòsit Legal: B-51.038-98

ÍNDEX

Prefaci	5
Presentació <i>Joan Reventós</i>	9
El socialisme català, entre les llibertats i la resistència (1931-1975) <i>José Luis Martín Ramos</i>	13
Gestació i vida del PSC de cognom «Congrés» <i>Jordi Font</i>	23
Vint anys després: un projecte de futur <i>Raimon Martínez Fraile</i>	37
El projecte polític de la Federació Socialista de Catalunya (PSOE) <i>Josep M. Triginer</i>	53
El partit de la unitat dels socialistes de Catalunya <i>Isidre Molas</i>	83

Prefaci

El passat mes de juliol va fer vint anys que se celebrà el Congrés de la Unitat Socialista, al Palau de Congressos de Montjuïc. Aquest Congrés va significar el naixement del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), amb la unificació dels tres partits definits com a socialistes: la Federació Socialista de Catalunya (PSOE), el Partit Socialista de Catalunya (Congrés) i el Partit Socialista de Catalunya (Reagrupament).

La Fundació Rafael Campalans es va voler sumar als actes de celebració d'aquest aniversari amb l'organització del curs *Vint anys d'història del Partit dels Socialistes de Catalunya*, que editem en el present volum.

Barcelona, desembre de 1998

Joan Reventós

Presentació

Enguany el Partit dels Socialistes de Catalunya fa els seus primers vint anys. Arriba així a la seva majoria d'edat, després d'haver hagut de madurar molt ràpidament, empès per les vicissituds històriques que ha viscut el nostre país en tots aquests anys.

Com podeu comprendre, la meva implicació directa i vital en el llarg i, a voltes, costerut camí que va portar a la unitat de tots els socialistes catalans fa que la meva visió de la gestació i la vida del PSC sigui particularment apassionada. Hi predominen els sentiments sobre les ànalsis racionals.

Uns sentiments on es barrejen, d'un cantó, la satisfacció i l'orgull per haver contribuït a assolir el que els nostres predecessors històrics no van poder culminar: la unitat socialista; d'un altre, la nostàlgia i el record de tants amics, companys i mestres que no van poder veure el fruit de la seva lluita; i, finalment, un sentiment de desencant per no haver assolit encara el nostre principal objectiu fundacional: governar Catalunya.

No és moment, però, aquest de parlar dels meus sentiments ni d'expressar els anhels i els desitjos de cara al futur. Ocasions hi haurà en els actes de celebració d'aquest vintè aniversari per manifestar-los.

El que pertoca avui, en el marc de la nostra Fundació Rafael Campalans, és aplicar-se al coneixement i a la comprensió del que ha estat el procés d'unitat dels socialistes catalans i la seva trajectòria política des d'aquell 16 de juliol de 1978, data fundacional del PSC.

Etic convençut que la selecció dels conferenciants d'aquest cicle d'història del PSC assegura, d'una banda, la transmissió fidedigna dels fets i, d'una altra, l'aportació d'algunes claus interpretatives interessants dels mateixos. Per això, vull parlar, ni que sigui molt breument, dels cinc conferenciants proposats.

José Luís Martín Ramos té una llarga i reconeguda trajectòria de dedicació a l'estudi i la recerca sobre el socialism a Catalunya i a Espanya, amb una intensa activitat universitària i editorial i, molt especialment, amb la seva activitat de direcció de l'arxiu del socialism català de la Fundació Rafael Campalans, des d'on organitza i explota els jaciments de la nostra memòria socialista.

Jordi Font, a pesar de la seva joventut, forma part de la història viva del PSC. La gestació de la crida «Per la unitat dels Socialistes de Catalunya» que l'any 1974 va donar lloc a la fundació de Convergència Socialista de Catalunya (CSC) té molt a veure amb la decisió i l'entusiasme d'un nucli de gent molt jove llavors: Artur Isern, Antoni Puigverd i els germans Daniel i Jordi Font.

Des d'aleshores, Jordi Font ha estat present en tots els moments clau del procés d'unitat i en els de la història del PSC, sempre al costat de Raimon Obiols i impulsant l'ànima catalanista del partit.

Amb ocasió del desè aniversari del PSC ens proposà una interpretació de la seves arrels en un magnífic *Àlbum del socialisme català i de la Catalunya popular*, que, sens dubte, estarà present en el debat que encetem avui.

Raimon Martínez Fraile, com Jordi Font, va participar de molt jove en el procés d'unitat dels socialistes catalans. I ho va fer des del Reagrupament, seguint les petjades d'un dels millors de tots nosaltres: de Josep Pallach.

Com molts dels companys socialistes formats a la vora de Pallach, Raimon Martínez Fraile segueix la tradició que lliga socialisme i pedagogia i es distingeix per la seva tendència al «parler vrai», tant car a Michel Rocard, i que a l'amic Raimon li ha donat fama de ser un home «políticament incorrecte» en un partit on potser la prudència mal entesa ens ha fet callar massa.

La trajectòria vital d'en Raimon Martínez Fraile és també representativa del nostre ideal de Catalunya, en la que ha estat, és i ha de ser possible que un «leonés» sigui un ciutadà de Catalunya i, si ho vol, un catalanista de la mateixa manera que un gironí, un vendrellenc o un barceloní.

Estic convençut que la intervenció d'en Raimon farà honor a la seva fama.

Us haig de dir que la presència de Josep Maria Triginer és un luxe en aquest cicle de conferències. Triginer va ser un dels protagonistes principals de la unitat socialista. L'home que, al costat dels enyorats Paco Ramos i Carlos Cigarrán, la va fer possible des de la Federació Socialista de Catalunya (PSOE) (FSC(PSOE)), amb intel·ligència, coratge i generositat.

Evocaré la seva serenitat en moments difícils en el procés d'unitat, com el de la Sala de la FSC(PSOE), en el mateix congrés d'unitat, i la seva visió de futur en el II Congrés del partit -ja feta la unitat- i en un moment difícil també després de la derrota electoral en les eleccions autonòmiques de 1980.

I, finalment, Isidre Molas, que és, sens dubte, un dels principals pares intel·lectuals de la criatura. L'Isidre Molas va estar present en tots els passos que van acabar en la unitat socialista. En l'acostament entre el Moviment Socialista de Catalunya (MSC) i el Front Obrer de Catalunya (FOC). En la gestació de CSC, estimulant la presència

dels universitaris que ens van empenyer a tots plegats a fer el salt endavant. En la creació del Centre d'Estudis Socialistes, lloc de trobada d'universitaris i professionals on es va anar madurant la vocació d'un socialisme de govern. I, sobre tot, en la reflexió permanent sobre el socialisme català, cercant i explicant-nos les seves arrels. De les seves reflexions d'aleshores, l'Isidre Molas ens n'ha deixat un testimoni impagable en el seu llibre *La ciutat llunyana*, de lectura imprescindible per a qui vulgui conèixer el substrat cultural del Partit dels Socialistes de Catalunya.

Per a mi, la història del PSC és el resultat de milers d'històries dels seus afiliats. El breu retrat dels cincs ponents d'aquest cicle n'és un petit exemple. Entre totes elles hi ha un fil conductor: una voluntat compartida de fer de Catalunya una pàtria rica, neta, alegre, lliure, solidària i feliç, com dèiem als ciutadans i a les ciutadanes de Catalunya ara fa vint anys.

ESTIC CONVENÇUT que aquest cicle sobre la història del PSC que ha organitzat la Fundació Rafael Campalans reflectirà aquest rerafons humà que hi ha en tota obra col·lectiva.

Joan Reventós

José Luis Martín Ramos

**El socialisme català, entre les llibertats
i la resistència (1931-1975)**

Me ha correspondido inaugurar este ciclo de conferencias, que conmemora el veinte aniversario de la fundación del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), con una intervención que habrá de repasar fundamentalmente la evolución de las fuerzas socialistas en nuestro país durante la dictadura franquista. Para situar en su dimensión histórica esa evolución, y, al propio tiempo, apreciar la trascendencia de lo que ocurrió hace veinte años, quiero empezar refiriéndome a dos momentos claves en la historia del socialismo en Catalunya, situados en la primera mitad de nuestro siglo.

El primero de ellos transcurrió en los comienzos de la década de los veinte; si hay que poner fechas exactas, entre 1923 y 1925 -y quiero hacer notar que no tomo como fecha de referencia, como suele hacerse, sólo 1923-. El 8 de julio de 1923 tuvo lugar la asamblea constitutiva de la Unió Socialista de Catalunya (USC), con la participación de un centenar de personas, militantes de la FSC(PSOE), la mayoría, o procedentes del republicanismo catalanista e incluso de la Confederación Nacional del Trabajo (CNT). La USC no era una propuesta de división del socialismo catalán; pretendía ser una plataforma de actuación política que la incluyera, pero que fuera más allá de las limitaciones organizativas, y militantes, de la FSC(PSOE). Era, acertada o no, una propuesta para situar al socialismo en el centro del sistema político catalán. Sus orígenes hay que buscarlos en las intuiciones de Gabriel Alomar, quien tras rechazar el ruralismo y el tradicionalismo como bases de futuro del catalanismo, había propuesto, ya en 1910, la idea de un catalanismo, «de tercer momento», de base obrera; éste habría de superar históricamente al regionalismo de los ricos y al nacionalismo de las clases medias. La misma denominación de USC evocaba a la tradicional Unió Catalanista, que el doctor Martí i Juliá, junto con un grupo de jóvenes que se iniciaba entonces en la actividad política -Serra i Moret, Rovira i Virgili- había intentado sin éxito orientar hacia el socialismo.

El desarrollo de la USC como plataforma de actuación política concreta hubiera obligado a plantearse la formalización de su relación con la FSC(PSOE), y sobre todo con el Partido Socialista Obrero Español (PSOE). Sea como fuere, de ninguna manera partía como propuesta de ruptura y la inclusión en su junta directiva del histórico Josep Comaposada subrayaba esa voluntad de complementariedad. Sin embargo, la interpretación que a posteriori se hizo de la constitución de la USC y la evolución política forzada por el golpe de Primo de Rivera, en septiembre de aquel mismo año, hizo que finalmente la USC fuera considerada como una organización rival del PSOE.

El detonante de la ruptura fueron las diferencias políticas sobre la participación institucional, tras el establecimiento de la dictadura primorrivista, defendida por el PSOE y la Unión General de Trabajadores (UGT), si bien siempre que aquella respondiera a decisiones colectivas y no a nombramientos personales por parte de las autoridades del nuevo régimen; frente a ese posibilismo institucional la USC postuló la confrontación absoluta con la dictadura y criticó duramente en las páginas de *Justicia Social* la aceptación de cargos municipales y sobre todo la incorporación de Largo Caballero y otros tres dirigentes socialistas al Consejo de Estado, decidida por el Comité Nacional del PSOE en octubre de 1924. La USC compartió con Prieto y los socialistas vizcaínos el rechazo a la política de participación. Para Prieto ello le supuso su marginación política hasta su resurrección al calor del movimiento republicano de 1930-1931; para la USC la condena absoluta de la dirección del socialismo español que consideró a partir de 1925 incompatible la militancia en el PSOE y en la USC. En esa fecha se produjo la definitiva ruptura que escindió al socialismo en Catalunya. Por otra parte, aunque hubo un detonante, suficientemente potente como para hacer estallar las relaciones, no puede dejar de hacerse una consideración de fondo: buena parte de los dirigentes del socialismo español de la época, empezando por Largo Caballero, que habían padecido el drama reciente de la división de 1921, que originó al Partido Comunista (PCE), recibieron a la defensiva y con reticencias una propuesta innovadora como la de la USC; reticencias que abonaba, en la distancia, la derechización social y política de la Lliga Regionalista a partir de 1919.

A partir de 1925 hubo dos propuestas socialistas en Catalunya y esa división se consolidó a partir de 1931 cuando la USC se alió con el catalanismo de izquierdas y se identificó con el proyecto autonomista. La posibilidad de reunificación del socialismo en Catalunya, que llegó a materializarse en un congreso conjunto de la USC y la mayoría de la FSC(PSOE) en 1933, se malogró en 1934 al rechazar Largo Caballero y la dirección del PSOE la aceptación de un nuevo modelo de relaciones con la organización socialista catalana de carácter autonómico, en paralelo a las relaciones establecidas ya entre el estado republicano y la autonomía catalana.

El segundo momento clave en la historia del socialismo catalán, que siguió al de su división, fue el de su desaparición temporal a partir de 1936. Las jornadas de octubre de 1934 dejaron en el ánimo del fragmentado espacio del marxismo político catalán la sensación de que era posible competir con la CNT por el liderazgo del movimiento obrero, y a través de él por la hegemonía política en Catalunya, a condición de que superaran su división. Ello originó un ciclo de conversaciones interpartidarias en las que participaron las dos organizaciones socialistas -la FSC(PSOE) y el PSOE-, la regional del PCE -el Partit Comunista de Catalunya (PCE-PCC)-, las dos organizaciones surgidas de las crisis internas del comunismo -el Bloc Obrer i Camperol (BOC) y la Izquierda Comunista (IC)- y una organización independentista-leninista el Partit Català Proletari (PCP). Eran demasiado diferentes y habían acumulado demasiados agravios recientes como para que la proclamada unificación de todos -o casi todos- se produjera y al final de ese proceso se derivaron dos bloques. Uno lo constituyó el BOC y la IC, que a finales de 1935 fundaron el Partido Obrero de Unificación Marxista (POUM), con la

voluntad de ser una organización alternativa, en el escenario español, al propio tiempo al PSOE y al PCE; un proyecto que en el escenario internacional -más bien el europeo- se correspondía con el que animaban el Independent Labour Party (ILP) (Partido Laborista Independiente) y el Parti Socialiste Ouvrier et Paysan (PSOP) (Partido Socialista Obrero y Campesino). El otro bloque quedó inicialmente reducido a la USC y al Partit Català Proletari (PCP), hasta que en enero de 1936 se le sumó el PCE-PCC donde se habían producido algunas resistencias de última hora al giro político adoptado por la Internacional Comunista en su séptimo congreso, y que tuvo como propuesta de mayor éxito la del «frente popular antifascista»; más tarde, tras el triunfo del Frente Popular en España -en Catalunya, el Front d'Esquerres- en febrero de 1936 se integró también al Comité de Enlace, constituido por aquellos tres partidos, la FSC(PSOE). Las cuatro organizaciones siguieron debatiendo su unificación como fuerza política circunscrita a Catalunya; a la espera de que en el futuro hicieran lo propio en toda España el PCE y el PSOE, si finalmente se imponía en éste último su sector «largocaballerista» sobre el liderado por Prieto. Finalmente, en la primavera de 1936, el Comité de Enlace USC-FSC-PCC-PCP acordó un «Protocolo de Fusión» y el procedimiento por el que se iba a llegar a ésta: cada una de las cuatro organizaciones ratificaría el «Protocolo de Fusión» en sus propios congresos y finalmente se celebraría un congreso de unificación aquel mismo verano, probablemente en agosto. En junio habían celebrado sus congresos la USC, la regional catalana del PCE y el PCP, pero la unificación estaba a la espera de la celebración del congreso de la FSC(PSOE), prevista para la segunda quincena de julio. El retraso de esta última asamblea hay que relacionarla con la grave división interna del socialismo español, en el que se enfrentaban los partidarios de Largo Caballero y los de Prieto. En la FSC(PSOE) se impusieron los largocaballeristas, que controlaban las dos agrupaciones mayores, de Barcelona y Mataró; pero los prietistas tenían algunas bazas importantes, además de pertenecer a ella el diputado Amós Ruiz Lecinas -el único de que disponía la Federación-, dominaban en las agrupaciones de Tarragona las agrupaciones de Tarragona, Tortosa y Sabadell y tenían una representación minoritaria en la de Barcelona. Ocurrió en Catalunya al revés que en España, en donde Prieto consiguió la mayoría en el seno del PSOE, aunque mermada políticamente por el liderazgo, en ese momento indiscutido, de Largo Caballero en la UGT. Los largocaballeristas catalanes eran partidarios sin matices de la unificación y Vidiella, uno de sus principales exponentes, había afirmado que ésta había de realizarse sin duda «bajo el signo del marxismo-leninismo como premisa indispensable»; no es aventurado suponer que los prietistas catalanes no compartían dicho principio.

La sublevación militar, apoyada por los fascistas, de julio de 1936 precipitó los acontecimientos. Días después se constituyó el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), bajo el liderazgo de Joan Comorera, procedente de la USC, la organización de mayor peso numérico y político, que contó para ello con el apoyo de los representantes de la Internacional Comunista. Las cuatro organizaciones preexistentes se disolvieron en el PSUC, y así ocurrió también con la FSC(PSOE), aún cuando el congreso que había de decidir sobre la fusión nunca se celebró y tampoco el Comité Nacional del PSOE se pronunció durante la guerra sobre la cuestión. La situación excepcional de la guerra impuso la situación de hecho y favoreció la consolidación

del PSUC como nuevo partido, que disputó el liderazgo social a la CNT y el POUM y compartió con Companys y lo que quedaba d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) la dirección política del gobierno de la Generalitat.

El PSUC supuso, legítimamente o de hecho, la autodisolución de las dos organizaciones socialistas catalanas. No sólo porque su militancia -en términos generales- se disolvió en el nuevo partido, sino porque éste, aunque se constituyó argumentando la superación de la división histórica entre socialistas y comunistas, desde el principio se decantó hacia el movimiento comunista. El «Protocolo de Fusión» acordado por el Comité de Enlace reconoció en su artículo quinto a la Internacional Comunista como «la única Internacional que refleja con justicia los intereses del proletariado mundial, y que dirige la realización del socialismo triunfante en una sexta parte del mundo: la URSS». La identificación con el movimiento comunista se reforzó en la primera Conferencia Nacional del PSUC -su primera gran asamblea general, ya que el primer congreso no tendrá lugar hasta 1956-, celebrada bajo la simbología de la adhesión al marxismo-leninismo-estalinismo, y los retratos correspondientes, y en la que se decidió la integración en su Comité Central de José Díaz como titular y Dolores Ibarruri como suplente; y se consagró formalmente en 1939 cuando el PSUC fue aceptado como miembro de pleno derecho de la Internacional Comunista.

A mediados de la década de los veinte el socialismo catalán se había dividido en dos organizaciones, cuya diferencia política perdurable se situó en la interpretación de la cuestión nacional. Quince años más tarde había desaparecido del sistema político catalán. Singularmente, su reconstitución como organización de nuevo activa en nuestro sistema político tuvo como principal protagonista inicial un sector que no procedía de las organizaciones históricas del socialismo, sino del disidente POUM. Desde el final de la guerra civil Josep Rovira había liderado una revisión de la política del POUM y de su propuesta fundacional, que, en primera instancia le llevó a defender que el partido concentrara su actuación en Catalunya, abandonando de hecho la dimensión española. Esa era una de las implicaciones de la propuesta del Front de la Llibertat, la otra era la necesidad de abrirse a la militancia socialista que no se sentía representada por un PSUC en pleno proceso de depuración interna (Morgades, Serra i Moret, Miquel Ferrer, Victor Colomer, Del Barrio, etc.). Por cierto que esa depuración dio lugar a la constitución de grupos transitorios, como el Moviment d'Emancipació Social Catalana y más tarde el Partit Socialista Català, que, no obstante, se movían aún en un terreno ideológico intermedio entre el leninismo y el socialismo; por otra parte, no dejaron nunca de ser formaciones del exilio, más concretamente del exilio mexicano.

En el tramo final de la segunda guerra mundial Rovira, como toda la oposición antifranquista, del exilio y del interior, concibió la esperanza de que la derrota del nazi-fascismo habría de suponer la caída de la dictadura de Franco. En consecuencia se planteó la inmediata reorganización del POUM y su relanzamiento político. Para Rovira era evidente que el proyecto original del partido -alternativa, «marxista-revolucionaria» al socialismo y al comunismo- estaba en un callejón sin salida. No había espacio ideológico, y tampoco político, entre las dos corrientes mayoritarias de

la izquierda; como lo subrayaba el retorno del «laborismo independiente» al seno del ILP o la desaparición, por abandono, del PSOP, algunos de cuyos dirigentes se reintegrarían en partido socialista (SFIO), depurado ya de sus elementos colaboracionistas. En consecuencia Rovira propuso situar definitivamente al partido en el ámbito catalán -lanzó un mensaje nada subliminal sobre la conveniencia de recuperar la herencia histórica del BOC y desprenderse del trotskismo y sus derivaciones- y dejar en latencia las siglas del POUM, para impulsar un «frente orgánico del socialismo catalán», al que dio el nombre de MSC. Éste habría de reagrupar a la dispersa militancia socialista, individual o colectiva en una plataforma de actuación política; esa plataforma sería organizativamente abierta –un «movimiento»- para que fuera posible su permanente incorporación a la misma, hasta que el retorno a Catalunya, tras la caída de Franco, hiciera posible la celebración del congreso que reconstituiría el Partido Socialista.

El MSC nació formalmente en enero de 1945, impulsado por la mayoría de la organización del POUM en Francia, con la participación también, en su asamblea fundacional, de la representación de la FSC(PSOE), en proceso a su vez de reconstitución, del PSOE de Francia (Llopis-Trifón Gómez). No obstante, el PSOE decidió en 1946 mantener su propia organización, no integrada en el MSC, con lo que se mantuvo la división histórica de 1925. En contrapartida, el MSC consiguió la adhesión de buena parte de los disidentes del PSUC, entre ellos Serra i Moret y el Partit Socialista Català, lo que reforzó, en el mundo del exilio su posición como instancia fundamental de reagrupamiento de la militancia socialista. Su principal tropiezo fue en Catalunya, ya que la gran mayoría de la organización del POUM del interior rechazó el proyecto del MSC y la congelación del partido creado en 1935 y dio su apoyo a las posiciones continuistas que encabezaban en el exilio Andrade y Wilebaldo Solano. Un tropiezo que retrasó la constitución del MSC en Catalunya hasta comienzos de 1947, cuando tuvo lugar su primera conferencia en el interior, pero que, en cambio facilitó la incorporación a la nueva organización de jóvenes que no habían tenido una militancia partidaria anterior (Cirici Pellicer, Verrié, Vallès, etc.). Desde ese momento el MSC fue una referencia constante del socialismo en Catalunya, con intermitencias impuestas por la represión, pero, una vez superadas éstas con una presencia permanente en la resistencia política y cultural y en las instancias unitarias, desde el Consell Nacional de la Democracia Catalana, constituido en 1945, hasta la Assemblea de Catalunya en los años finales de la dictadura. Esa fue una aportación histórica fundamental, que superó la desaparición temporal del socialismo en la política catalana en 1936; sobre todo en los años cincuenta y sesenta, en los que la presencia de la FSC(PSOE) fue mínima, discontinua y políticamente confundida en la acción general del MSC.

La decepción por la supervivencia del régimen de Franco generó a partir de 1948 una crisis interna en el MSC -como en el resto de la oposición; vg.: expulsión de Comorera en el PSUC en 1949-. Los polos de esa crisis fueron Rovira, que se atenía a su idea original del MSC como una plataforma abierta y Josep Pallach quien, apoyado por el interior, defendió su estructuración como partido político, con una dirección ejecutiva, disciplina a partir de acuerdos mayoritarios e identificación pública con la

Internacional Socialista, que estaba a su vez en trance de refundación. Las tesis de Pallach se impusieron en el debate de 1949-50 y contribuyeron a la supervivencia del MSC en el interior, a pesar de las caídas de 1953 y 1958. No obstante esa mayor identificación con la socialdemocracia y su concreción como partido, junto con el no despreciable efecto de las detenciones de 1958, impidieron que el MSC capitalizara la emergencia de una nueva generación resistente -como había ocurrido en 1946/47-, estimulada por la segunda huelga de tranvías de 1957 y los inicios del movimiento estudiantil universitario, de rechazo a las instituciones de control franquista. Entre el PSUC y el MSC, afectados por la travesía del desierto que la oposición antifranquista tuvo que recorrer en los años cincuenta y las periódicas detenciones de sus cuadros, empezaron a surgir nuevas organizaciones promovidas por jóvenes -los que se decían que ya no habían conocido la guerra porque habían nacido como mucho en los años finales de la década del treinta y sobre todo en los cuarenta-, que iban formando una conciencia política en ámbitos como la universidad, los centros parroquiales y excursionistas, el obrerismo católico (JOC)... Visto en la distancia el proceso puede parecer el de una confusa sopa de siglas: la Nova Esquerra Universitaria (NEU) (1958), la Asociación Democrática Popular (ADP) (1959), de la que se formó el FOC (1961), la casi familiar Aliança Popular d'Esquerra Socialista (APES) (1963) y finalmente la Força Socialista Federal (FSF) (1964), nacida del decantamiento hacia posiciones socialistas de buena parte de los grupos Crist Catalunya (CC) (más conocidos por su militancia en ellos de Jordi Pujol). Sin embargo, esa sopa de siglas era una manifestación, en su origen, de la nueva vitalidad de la lucha contra la dictadura, que multiplicó en los años sesenta sus escenarios sociales, se consolidó a partir de una movilización de masas -con todas las limitaciones que imponía la falta de libertades- ya no explosiva pero discontinua como la de los años cincuenta (huelgas de tranvías de 1951 y 1957), sino tendencialmente constante y se rearticuló políticamente en instancias unitarias duraderas. El FOC, la APES, el FSF nacieron para dar respuesta a las nuevas necesidades de militancia política que generaba la reactivación de la oposición antifranquista. Aunque también es cierto que, al propio tiempo, ponían de relieve la insatisfacción ante las propuestas socialistas existentes, en particular el MSC se vió desbordado por la emergencia del FOC y del FSF.

Esa nueva constelación de izquierda se alimentó en sus primeros años de fuentes heterogéneas: los mitos de las revoluciones argelina y cubana, con los discursos de Castro o los textos de Frantz Fanon, pero también la renovación del pensamiento y la política socialista que representaban André Gorz, Gilles Martinet, Lelio Basso, el PSU francés o el PSIUP italiano, es decir los embriones de una nueva izquierda socialista que postulaba la renovación del estancado discurso de la socialdemocracia de mediados de los años sesenta. En ese sentido, el FOC y el FSF, en la proporción que marcaba la incidencia social de cada una de las organizaciones -más importante la del FOC tanto en términos numéricos como en el de escenarios sociales en los que estaba presente: movimiento obrero, universidad, profesionales- significaron el proceso de iniciación al socialismo para muchos de sus cuadros protagonistas en el último cuarto de siglo. ¿Fueron organizaciones socialistas? Si y no, o si se quiere ni sí ni no. Hasta 1967, en tanto que el PSUC era indiscutiblemente la organización de los comunistas catalanes, la militancia que quería ser socialista se dispersaba entre el MSC, el FOC y

el FSF; por otra parte, en 1966 se inició la reorganización de la FSC(PSOE), pero hasta entrada la década del setenta fue una organización encerrada en su propio proceso de reconstitución y aislada, o secundaria, en el sistema político de la oposición. A partir de 1967, tanto el FOC como el FSF entraron en una carrera por situarse a la izquierda de la escisión «de izquierdas» del PSUC -el «grupo Unidad», luego PC (internacional), de una de cuyas fracciones se originó, junto con antiguos militantes del FOC, el Partido del Trabajo de España (PTE)-; en esa carrera lo primero fue identificarse como leninistas, y abandonar sus antecedentes socialistas -ni que fueran socialistas de izquierda-, luego a partir de 1968 se generalizó la moda del trotskismo y finalmente la carrera terminó con la autodestrucción de ambas organizaciones en torno a 1970.

A comienzos de la década de los setenta el panorama del socialismo en Catalunya había vuelto a esombrecerse. Frente a la eclosión de la extrema izquierda, los diversos grupos trotskistas o neoestalinistas –como el PTE–, el PSUC y el MSC eran una vez más los referentes respectivos de las corrientes mayoritarias de la izquierda, aunque la correlación de fuerzas entre ambos era claramente favorable al primero de ellos. La FSC(PSOE), a su vez, a diferencia de lo ocurrido en épocas pasadas, adquirió continuidad de la mano de Triginer, Jou, Parras, etc.; e incluso se integró en la dinámica política de la oposición al incorporarse a la Assemblea de Catalunya. Sin embargo no llegó a producir un liderazgo político público, personal o colectivo, capaz de convertirla en un referente indispensable. El PSUC, después de rehacerse de la crisis de 1967 y las caídas de 1969, bajo la dirección política de Antoni Gutiérrez Díaz conoció entonces y hasta 1977 su época de mayor expansión, la de la Assemblea de Catalunya y el lanzamiento definitivo de Comisiones Obreras (CCOO) como nuevo movimiento sindical; impulsado por esa expansión recuperó de nuevo su ambición original de ser el partido «nacional y de clase», con pretensión de ocupar el espacio comunista pero también el socialista, e incluso empezó a reivindicar entre su militancia intelectual la figura de Comorera. La fuerza de su presencia, su iniciativa política y el peso de su militancia, generaban una imagen que parecía, efectivamente, comerse el espacio político de la izquierda y hegemonizar la resistencia contra la dictadura.

El MSC había padecido por segunda vez una gran crisis, que culminó en 1966 con el enfrentamiento de las tesis de Pallach -partidario de disolver la política socialista en un proyecto de alianza orgánica con sectores liberales de centro-izquierda y opuesto a la creciente aproximación al PSUC- con la mayoría de la organización del interior, liderada por Reventós y «Raimon» Obiols, que insistían en mantener la definición socialista del MSC, vitalizarla con las aportaciones de la nueva izquierda francesa e italiana y seguir presente en las nuevas organizaciones de masas ilegales, el sindicalismo universitario y CCOO. El MSC del interior superó la crisis reafirmando su existencia en el congreso de Montserrat (febrero, 1967); aunque más tarde rindió algún tributo a la deriva ultraizquierdista, al proponer un sector, minoritario, su autodisolución en el verano de 1969, o adoptar en 1972 la hoz y el martillo como símbolo en sus publicaciones (*Marxa*). Su incidencia social era desigual, sin despreciar una importante implantación entre los enseñantes y en comarcas como las del Garraf (Vilanova i la Geltrú) y el Baix Penedès (El Vendrell). Como casi siempre mantenía

una destacada incidencia política, por encima de su peso en los movimientos sociales, reforzado por la presencia de sus principales dirigentes en la Asamblea de Catalunya. Con todo, el socialismo parecía en la primera mitad de la década secundario, sino subsidiario, con respecto a la influencia política del PSUC. Esa situación empezó a cambiar en el verano con la propuesta de constituir una nueva plataforma, CSC, en la que se integrarían un grupo de universitarios socialistas, el MSC, el Partit Socialista d'Alliberament Nacional-Provisional (PSAN-Provisional), personas que habían militado en el FOC, el FSF, la Organización Revolucionaria de los Trabajadores (ORT) y otros que se sentían socialistas pero no habían formado parte de ninguno de los grupos hasta entonces existentes. Esa, empero, es otra historia y le corresponde otra conferencia.

Jordi Font

Gestació i vida del PSC
de cognom «Congrés»

Parlar del PSC de cognom «Congrés» és parlar d'un període excepcional de la nostra història: la darrera etapa de la resistència i el procés de transició democràtica. Període en el qual el PSC(C) va jugar un paper decisiu. Compartit, en el front democràtic, amb altres forces, sobretot d'esquerra; i, en el front socialista, amb les dues altres forces germanes que confluïren en el Congrés de la Unitat Socialista. En aquest marc, penso que el PSC(C) significa sobretot tres coses:

- La culminació d'un excepcional procés d'autoorganització, de construcció del partit des de la base, reunint grups i tradicions anteriors i sobretot amplíssims sectors progressistes independents: el procés de CSC.
- Una actuació decidida a favor de la «ruptura democràtica», mitjançant l'acció unitària de totes les forces antifranquistes de Catalunya, defensant-hi amb una intensitat singular el compromís pel retorn de la Generalitat exiliada.
- La convicció que la unitat socialista era l'única garantia sòlida contra tot intent d'escissió comunitària del poble treballador i de Catalunya. I que calia sotmetre tota altra consideració a aquest objectiu.

Un designi que arrencava de 1945

Era l'any 1945 quan un sector del POUM, dirigit per Josep Rovira, fundava l'MSC. Amb una finalitat última ben precisa: posar en marxa, quan fos el moment, el procés de construcció del partit socialista, des de la pluralitat dels diversos sectors que poguessin estar-hi interessats. És a dir, a partir d'una consciència clara que el PSC no existiria perquè n'existís el nom, sinó perquè fos expressió d'una voluntat militant prou àmplia i arrelada a la societat. Malgrat la pràctica desarticulació de l'MSC a resultes de les «caigudes» de 1958 i malgrat la crisi interna que culminaria el 1966, aquesta organització, encapçalada per Joan Reventós, mantindria encesa la flama del socialisme català fins a la realització del seu mòbil fundacional.

Al llarg dels anys seixantes, hi havia hagut alguns intents d'obrir processos de concorrència amb les noves realitats d'esquerra que prenien cos. En concret, amb el FOC, una organització feta a partir de les noves generacions, d'arrel principalment cristiana, en sintonia amb els moviments de «nova esquerra» que despuntaven sobretot a França i a Itàlia. S'orientava en una direcció crítica envers les derives de

les dues branques tradicionals de l'esquerra: comunisme i socialdemocràcia, esdevinguda l'una estalinisme i supeditada l'altra al bloc occidental en la «guerra freda». Els caracteritzava molt especialment la seva identificació amb els moviments d'alliberament del «Tercer Món» enfront de l'imperialisme i, en general, es relacionaven amb els moviments crítics i estaven amatents al pensament marxista heterodox. El seu principal dirigent seria José Ignacio Urenda. El FOC es dissoldria l'any 1971.

La unitat socialista no va ser possible aleshores. Els ideologismes propis de l'esquerra europea de l'època, posats dins l'olla a pressió de la clandestinitat, feien difícils els processos d'agregació. De tota manera, la unitat va assajar-se amb èxit en un àmbit concret: a partir dels efectius universitaris de l'MSC i del FOC, liderats respectivament per Raimon Obiols i Pasqual Maragall, el 1962, a la Universitat de Barcelona, hi prenia forma el «Moviment Febrer-62». L'experiència no s'estendria, però, a altres àmbits. Quedaria en un isolat i simbòlic precedent.

«Per la unitat dels socialistes de Catalunya»

Caldria una nova dècada perquè el procés d'unitat pogués engegar. Va ser a mitjans dels setanta. El moviment democràtic i progressista havia crescut de forma extraordinària: havien sorgit les associacions de veïns en resposta al boom especulatiu de 1970; emergia el compromís cívic i democràtic de moltes entitats, col.legis professionals...; els conflictes laborals s'ampliaven cap als sectors dels serveis, de gran repercussió social; prenia cos un potent moviment de mestres i professors universitaris; etc. En aquest context, la presència hegemònica del PSUC era del tot insuficient com a referent polític: eren molts els sectors mobilitzats que tenien necessitat d'un nou referent polític amb el qual poder-se identificar. Aquest referent necessari, aquesta absència orgànica que hauria d'abrir accents diversos, origens plurals, en un mateix impuls d'esquerra, democràtic i nacional, es corresponia amb l'espai del socialisme democràtic.

Hem dit que calia una nova dècada, un nou moment que en posés de manifest la necessitat: l'acabem de descriure. Però calia també una nova generació que fes de catalitzador. Unes «mans blanques» que permetessin superar inèrcies i recances. Que situessin les coordenades del procés d'unitat que calia obrir més enllà de la suma d'organitzacions anterior: perquè havia de ser molt més ampli, però també perquè només així les realitats anteriors seguirien. L'espurna podia saltar de llocs diversos segurament. El camp estava en condicions de prendre immediatament. El fet és que va anar de la següent manera, aquell any 1974.

Els Grups Autònoms d'Estudiants (GAE) eren una realitat nova en aquella universitat dels «comitès de curs». Contestaven la dinàmica d'aquests i reclamaven dotar el moviment universitari de mecanismes democràtics de representació. Havien publicat *El Guaita*, una revista on es parlava d'aquesta voluntat democratitzadora, de l'Assemblea de Catalunya i es feia professió d'una cultura política d'esquerra

democràtica i nacional, tot reivindicant de passada la memòria del vell «pouisme». N'eren els animadors principals Daniel Font i Artur Isern. Aviat, en contacte i alhora en contradicció amb la gent de l'Institut Eiximenis, formularien la necessitat d'avançar cap a la creació d'un ampli partit socialista de Catalunya. Amb aquesta finalitat, decidiren connectar amb persones que, arrelades en altres sectors, poguessin estar-hi també interessades. Així varen connectar, entre altres, amb Francesc Casares que els va confessar pertànyer a l'MSC, del qual ells en tenien una noció molt difusa, i els va proposar una reunió amb Raimon Obiols. El 7 de juny de 1974 es produïa la reunió que desencadenaria les coses: Raimon Obiols els va caçar al vol i va precipitar dins de l'MSC el procés previst en la seva voluntat fundacional; ell seria l'arquitecte de l'innovador i apassionant procés que es desencadenava. Amb els GAE, seguiria també el PSAN-Provisional, un grup en evolució amb el qual coincidien en l'acció universitària. Tots ells eren també deixebles d'Isidre Molas, al qual anaven confessant els seus moviments i demanant el seu parer i a ser possible el seu vist-i-plau, cosa que darrerament no es feia esperar gens.

El juliol de 1974, es redactava el document «Per la unitat dels socialistes de Catalunya» i es constituïa el nucli impulsor de CSC, format per dos representants de l'MSC, dos del PSAN-Provisional i dos dels GAE. S'obria així un procés de caràcter mixt, amb dos nivells de confluència: el nivell de les organitzacions i corrents preexistents: l'esmentat nucli impulsor; i el nivell de base, unitari de bon començament i que havia de créixer i protagonitzar el procés obert fins a la dissolució de les realitats preexistents. Això es produïria en una progressió de tres etapes:

1. L'«etapa informal», amb el nucli impulsor i la progressiva creació de «cercles» de base, tant de caràcter territorial com sectorial, amb les seves coordinacions horizontals;
2. L'«etapa provisional o de front», amb la constitució d'una coordinadora general i una permanent on havien de trobar-se i conviure les representacions de les realitats preexistents i les representacions de les coordinadores de cercles sectorials i territorials;
3. L'«etapa de constitució del partit», en la qual les realitats preexistents es dissoldrien definitivament.

En el terreny de les realitats preexistents, es produïrien de seguida novetats importants. L'agost, s'incorporaven al procés els principals efectius dels no aliniats de l'Assemblea de Catalunya (Salvador Coromina, Jesús Salvador...) El mes de setembre, Isidre Molas convocava una reunió d'ex-dirigents del FOC per tal de valorar el procés de CSC que ell mateix havia auspiciat a distància, a través dels GAE. A aquesta reunió, en seguiria una altra, el mes d'octubre, entre efectius del vell FOC i el nucli impulsor de CSC, en la qual es concretaria la incorporació de bona part de la tradició FOC al procés de CSC (José Ignacio Urenda, Isidre Molas, Pasqual Maragall, Narcís Serra...) Poc després, s'incorporaven també, amb Eduardo Martín Toval, núclics sindicals procedents de la vella ORT: Moviment Autogestionari Socialista (MAS) (Xavier Guitart, Juan Alamillo...),

FOSA (Juanjo Ferreiro, Dolors Torrent...) També Reconstrucción Socialista (RC), provenint de la Unió Sindical Obrera (USO) (Rafael Madueño...) Així com realitats territorials molt arrelades, algunes amb nom propi: l'«Escalètric» de Sabadell, la Unió Socialista del Bages...

Un autèntic procés d'autoorganització

El procés de CSC va prendre de seguida pertot. Des del nucli impulsor va desencadenar-se una acció desbordada, realment encomanadissa, que queia sobre terreny abonat. Els cercles proliferaven arreu, a cada territori, a cada sector d'activitat. S'hi sumava gent d'esquerra democràtica de tota mena: vells militants d'antigues organitzacions, independents de sempre, sindicalistes de filiació diversa, gent de les associacions de veïns i les entitats, professionals... I sobretot molta, moltíssima gent jove, amb unes dosis extraordinàries de voluntarisme. Era un autèntic procés d'autoorganització, l'enquadrament per a la construcció d'un partit des de la base. Aquesta era la gran aposta: el gran perill i alhora el gran atractiu del procés de CSC, la clau del seu èxit. El gran perill perquè el descontrol podia fer-lo susceptible de qualsevol operació adversa o simplement podia fer-lo esclatar per descompensació. La clau de l'èxit perquè era la prova del nou que s'assajava una nova manera de fer, molt oberta, que connectava amb l'estesa cultura antiautoritària de les generacions més joves, amb la cultura crítica acumulada davant de les tradicions organitzatives de l'esquerra clàssica, comunista o socialdemòcrata. Cultura antiautoritària, antiliderista i antiburocràtica; és a dir, radicalment democràtica i autogestionària, per difusa que pogués ser la significació pràctica d'aquesta parauleta que avui situaríem segurament dins l'àmbit d'allò que n'hem acabat dient subsidiarietat social. Ens ràiem sobretot d'allò d'«el partit», en singular i majúscula, i de l'eufemisme del «centralisme democràtic». Ens agradava de repetir: «som hereus de la tradició llibertària».

Unitat antifranquista, catalanisme plural

Aquesta distància fonamental respecte de la tradició comunista no era contradictòria amb el compromís democràtic bàsic que ens implicava de manera absoluta al combat unitari contra el franquisme, inclosos els comunistes, expressat sobretot per l'Assemblea de Catalunya. Aquest compromís unitari comportava una opció decidida per la «ruptura democràtica», és a dir, per crear les condicions cap a un procés constituent tot evitant d'entrar en el joc de l'«aperturisme» del règim, que més aviat tendia a quedar-se en una democràcia limitada. Joan Reventós ho deia amb contundència: «La llibertat és indivisible: o hi ha llibertat per a tots o no n'hi ha per a ningú».

Des de Catalunya, la perspectiva «rupturista» era l'únic marc on semblava encaixar la nostra exigència restauradora de la «legitimitat històrica», dels «principis i institucions de l'Estatut de 1932», de la Generalitat exiliada. L'estratègia unitària antifranquista

va permetre reunir tota la força de què Catalunya disposava a l'hora de dialogar i negociar en el marc espanyol. No per això les diferències entre les opcions eren menors. Hi havia, però, un mínim comú denominador, un horitzó compartit per al país, en el qual tots estàvem d'acord; i que se situava, doncs, en un terreny que no era de ningú perquè era de tots: el terreny del catalanisme, salvat de qualsevol tacticisme entre partits, de qualsevol utilització sectària, de qualsevol monopolí. Una realitat plural. I un terreny de trobada.

«Socialdemocràcia»

Un altre element bàsic de la cultura política distintiva del procés de CSC era la denúncia de les lògiques adaptatives de l'esquerra i l'opció clara per una perspectiva autènticament transformadora. Això, en sintonia amb el que havien estat les posicions crítiques dels seixantes, es traduïa en una desconfiança considerable respecte de la socialdemocràcia europea, que apareixia atrapada en l'immobilisme de la «guerra freda». I, sobretot, que es mostrava incapàc de generar una resposta internacionalista coherent, solidària amb els moviments d'alliberament i amb les esquerres del Tercer Món. Calia evitar aquesta deriva adaptativa i, per contra, desenvolupar una estratègia realment transformadora i internacionalista, capaç de plantar cara i de doblegar les inèrcies immobilistes.

Les acceleracions ideològiques de la vida clandestina també s'hi feien notar i, a voltes, introduïen derives inconvenients. Alguns parlaven de «partit revolucionari», cosa a la qual es contraposava de seguida el concepte de «partit ampli» o, en paraules d'Isidre Molas, «partit d'àmplies fronteres». Altres introduïen la vella i estèril dicotomia entre «reforma i revolució», a la qual cosa Ernest Lluch va oposar una «reforma amb trompada» –és a dir, a fons i contra el que calgui– que va satisfer prou. Les suspicàcies envers la «democràcia formal» van merèixer l'embranzida fulminant i definitiva d'Obiols afirmando que la democràcia o és «formal» o no és democràcia.

El procés de CSC, en aquest sentit, va ser una escola extraordinària i intensiva, amb mestres de gran envergadura, que va saber aplegar la diversitat sorgida del grupusculisme, els tics i les deformacions de la clandestinitat, per fer-los evolucionar cap a una cultura política comuna: la del socialisme democràtic. D'una manera especialment intensa, s'hi va fer realitat allò de «política és pedagogia» (Rafael Campalans). Potser el punt de partida d'aquesta evolució ve especialment representat per aquella sortida a la llum de CSC, al cicle de les «Terceres Vies» del Col.legi d'Advocats, amb una conferència de Joan Reventós, a partir d'un text preparat per mans diverses i inconnexes, que contenia unes dures consideracions sobre la «socialdemocràcia». Més a prop del punt d'arribada, en la presentació pública de la crida del Grup d'Independents pel Socialisme (GIS) cap a la constitució del partit, un periodista es despenjava amb la maleïda pregunta: «Però vostès són socialistes o socialdemòcrates?». Després d'uns primers moments de silenci, Jordi Llimona s'hi atrevia des de la taula: «Home... una mica de cada».

Congrés constituent i míting del «Blaugrana»

El repentí canvi de nom del Reagrupament, fent-se amb les sigles PSC, va ser un autèntic revulsiu. Es van acabar totes les discussions més o menys supèrflues i tot CSC, en bloc, va convenir que calia passar a la tercera fase del procés: a la constitució d'un «autèntic» PSC. Aquí se situava la diferència fonamental entre CSC i el PSC(R). Vist amb perspectiva, es pot afirmar que no es tractava d'una diferència de model, d'objectiu final, de referència ideològica bàsica. Sinó que es tractava d'una diferència de mètode. Mentre que CSC era el gresol militant abans descrit, un multitudinari procés de maduració política col.lectiva, la voluntat de bastir una forta realitat militant, el PSC(R) consistia més en una coordinació de persones i grups en vistes a constituir una oferta electoral. Per això, el Reagrupament podia un dia adoptar les sigles, sense major problema. I, per això, a CSC, aquest fet queia no ja com una autèntica bomba, sinó com un atemptat al llarg i complex procés de construcció del partit que era en curs.

Raimon Obiols, de fet, havia ja iniciat contactes diversos amb tercers. Estava empescant-se una darrera etapa de CSC que reproduïs breument i a la llum pública el procés anterior. I que ho fes amb la concorrència de noms dotats de projecció pública. Immediatament, van accelerar-se els contactes i les coses van començar a prendre forma. Així, el juny de 1976, tenia lloc la presentació del GIS i la seva crida pública cap a la constitució d'un partit socialista de Catalunya, mitjançant la celebració d'un congrés constituent d'àmplia participació. N'eran els animadors màxims: Alexandre Cirici Pellicer i Quico Sabaté. Signaven la crida cinc-cents noms, entre els quals: Maria Aurèlia Capmany, Jordi Llimona, Joan Manuel Serrat, Guillermina Motta, Albert Ràfols Casamada, etc.

De seguida, responien favorablement a la crida el grup procedent d'ERC, entorn de Josep Andreu Abelló, antic president del Tribunal de Cassació de la Generalitat republicana, i el Partit Popular de Catalunya (PPC) de Joan Colominas. Acte seguit, ho feia CSC. Immediatament, es procedia a la creació del Secretariat Coordinador del Congrés constituent del PSC, que ben aviat anunciaria la convocatòria d'un congrés de quatre mesos de durada, per a la qual cosa es procediria a la constitució de «col.lectius unitaris de base» en cada territori i en cada sector. Iniciat aquest singular procés congressual, encara hi hauria dues incorporacions de significació ben diferent i simbòlicament important: el Secretariat Polític del POUM, entorn d'Enric Adroher «Gironella» (l'home del Moviment Europeu i del «contubernio de Munic»), amb Ramon Fernández Jurado, Manuel Alberich...; i el PSUC-Comorera, entorn d'Antoni Planes.

El Congrés constituent del PSC s'iniciava amb el primer míting democràtic des de 1939, una autèntica festa antifranquista, d'affirmació democràtica i nacional, de proclamació dels punts de l'Assemblea de Catalunya i, per primer cop de forma multitudinària, de reivindicació del president Tarradellas. Va ser el famós «míting del Blaugrana», el 22 de juny de 1976, sota l'eslogan «Guanyem la llibertat». No en sabíem gens. Vàrem estar a punt de fer-lo al «Picadero» per por de punxar. Finalment, el Palau Blaugrana quedaria petit. Al Govern Civil, hi havia molts nervis: l'autoritzarien

o el prohibirien? El governador rebia els sol·licitants -Daniel Font, Jordi Llimona...- i els exigia garanties contra crits i himnes subversius. Jordi Llimona el tranquilitzava dient-li que serien unes conferències i, màxim, cantarien alguna «cancioncita». Finalment, el van autoritzar: els anava la credibilitat de la reforma empresa. El delegat governatiu al míting del Blaugrana feia cara d'infart ja abans de començar. Vàrem destinarn-li com a companyant algú que, premonitoriament, ens va semblar adient per a acompanyar les «forces fàctiques»: Narcís Serra.

La vigília, Maria Aurèlia Capmany enllestia una versió actualitzada de *La Internacional* en català que, juntament amb *Els Segadors*, seria repartida profusament l'endemà. Algunes modificacions eren políticament remarcables: el primitiu «Els proletaris criden guerra: tot el món és de guerra un clam» era substituït per «La força pel dret és vençuda: s'acosta el bell temps de la pau». La nova versió no seria tan sols un èxit entre els socialistes sinó que, en endavant, va poder-se notar com les altres forces d'esquerra l'adoptaven en els seus actes. El míting del Blaugrana, per cert, va tenir dues aportacions més de la Capmany: un discurs difícil d'oblidar, perquè aixecava les pedres; i una frase del seu «Layret, advocat dels treballadors de Catalunya» situada en el frontispici de l'acte: «Vindrà aquell dia que el treball vencerà». Aquella obra de teatre on s'explicava l'intent de crear un partit laborista català, estroncat per l'assassinat de Layret i del Noi del Sucre; i on es constatava i es proclamava que la causa dels treballadors i la causa de Catalunya eren una i inestriable.

Hi intervindrien: Joan Reventós, Alexandre Cirici Pellicer, Maria Aurèlia Capmany, Josep Andreu Abelló, Joan Colominas, Pep Jai, Juanjo Ferreiro, Dolors Torrent, Elías López Blanco i Anna Balletbò. Poc abans de l'acte, Romà Planas arribava de Saint Martin le Beaux, amb un missatge del president Tarradellas que seria llegit i aclamat. El compromís dels socialistes catalans amb el President exiliat venia de lluny i tenia dos vincles personals especialment efectius, dos socialistes que eren dues de les persones de la seva màxima confiança: Romà Planas i Francesc Vila-Abadal.

Després de quatre mesos d'assemblees i debats, tenien lloc, del 31 d'octubre a l'1 de novembre, les sessions de cloenda del Congrés constituent del PSC, digne de figurar en el «Guinnes» per la seva durada. Així naixia el PSC que més endavant seria adjetivat «Congrés». L'expectació aixecada era extraordinària. N'és significatiu l'acte programat al Teatre Romea, el mes següent, per explicar la posició abstencionista del PSC contra el Referèndum de la Reforma convocat per Suárez. Era una conferència de Joan Reventós i va ser tal l'afluència que, amb el teatre de gom a gom, restava al carrer una quantitat equivalent de gent. A grans problemes, grans remeis: va acordar-se que es faria doble sessió i així va ser. En acabar Joan Reventós, va sortir tothom i va entrar el segon torn. Acte seguit, Joan Reventós, sense abandonar l'escenari, va tornar a començar com si res.

Amb les primeres eleccions a l'horitzó, dos reptes fonamentals ocuparien totes les energies del PSC(C); dos reptes que serien superats amb èxit i que constituïrien dues fites fundacionals de la Catalunya democràtica: el retorn de la Generalitat exiliada i la unitat del socialisme català.

El retorn de la Generalitat exiliada

Érem en el pols entre «reforma del règim» i «ruptura democràtica» que, com és sabut, acabaria en un peculiar procés de transició. Una de les qüestions en joc era si, d'acord amb el que propugnava l'Assemblea de Catalunya, calia restaurar la «legitimitat històrica» de la Generalitat exiliada o bé Catalunya havia d'encaixar algun altre succedani de circumstàncies com era el cas del «Régimen Especial para Cataluña» proposat per Suárez i amb el qual coquetejava el catalanisme moderat, el centre-dreta català.

El PSC va agafar la iniciativa i va fer una crida a les altres forces democràtiques: «Per l'Entesa dels Catalans». Era una proposta per constituir una candidatura unitària de forces democràtiques per al Senat, en l'espiritu de l'Assemblea de Catalunya i, doncs, a favor del restabliment de la Generalitat. Finalment, com és sabut, per defecció de la resta, la composarien tan sols les forces d'esquerra: socialistes, comunistes i republicans. Es feien així visibles les concomitànies del centre-dreta català amb la proposta de Suárez que, si els resultats electorals ho permetien, deixaria la Generalitat a la cuneta. Més concretament, la fórmula Suárez passava per uns virtuals resultats electorals que situessin al capdavant una aliança de «Convergència» amb la Unión de Centro Democrático (UCD). En conseqüència, l'única possibilitat que li quedava a la causa del restabliment de la Generalitat era la victòria de les forces d'esquerra catalanes i el suport a aquestes de les seves homòlogues espanyoles.

Aquest seria un dels temes bàsics del «Pacte d'Abril» entre el PSC i la FSC(PSOE), present també a l'Assemblea de Catalunya. Felipe González explicitaria de seguida el seu suport a l'exigència dels «Socialistes de Catalunya» a favor del restabliment de la Generalitat exiliada. El 15 de juny de 1977, les urnes desfeien la incògnita: els «Socialistes de Catalunya» quedaven en primera posició, seguits del PSUC. Immediatament, Joan Reventós es desplaçava a Madrid i plantejava l'exigència restauradora a Suárez i al Rei. De seguida, convocava també l'Assemblea de Parlamentaris, a l'edifici del vell Parlament, on s'aprovava la proposta socialista per al retorn de la Generalitat.

En aquest punt, va començar a girar l'estratègia del centre-dreta català i espanyol respecte de l'autogovern català: no hi havia més remei que acceptar la proposta de retorn de la Generalitat exiliada. Sánchez Terán, un dels àlfils de Suárez en aquell període, en el seu interessant llibre *De Franco a la Generalitat*, diu a propòsit de l'endemà del 15 de juny: «En este momento y ante la alternativa Reventós o Tarradellas, es cuando en la Presidencia del Gobierno comienzan a considerarse con seriedad las posibilidades de retorno del exiliado Presidente». L'objectiu ara seria evitar que els socialistes poguessin visualitzar el paper que hi havien jugat i que els pertocava com a primera força. Així va ser com, en benefici de l'imprescindible consens, vam haver de renunciar a la Conselleria en Cap que, en l'esquema inicial, hauria pertocat a Joan Reventós. L'octubre de 1977, el president Tarradellas entrava al Palau de la Generalitat. Esdevindrien consellers del seu govern els següents socialistes:

Joan Reventós, Josep M. Triginer, Narcís Serra (substituït, en presentar-se a les eleccions municipals, per Lluís Armet) i Joan Codina.

S'acomplia així un dels grans reptes que el socialisme català s'havia plantejat per a la transició democràtica: restablir, amb la força de les urnes, la institució legítima de l'autogovern de Catalunya, la Generalitat exiliada l'any 1939 per la força de les armes, la Generalitat de Lluís Companys, el President afusellat pel franquisme.

Unitat socialista, unitat civil

Un altre repte bàsic es plantejava al PSC(C) i al conjunt del socialisme català en vigílies de la transició democràtica: crear les condicions polítiques perquè fos irrepetible el fenomen del lerrouxisme que havia afectat greument, a primers de segle, tant la causa dels treballadors com la unitat civil del nostre poble. Des del règim franquista ja s'havien mogut feia poc algunes fitxes en aquesta direcció. La pròpia deriva de l'esquerra cap a una dinàmica d'enfrontament entre autòctons i immigrants, entre catalanistes i espanyolistes, podia tenir efectes devastadors, sense que fos necessàriament la voluntat de ningú, tan sols el resultat de la lògica de l'enfrontament i de la necessitat exasperada de diferenciació que se'n desprèn.

De seguida, s'activaria la Comissió d'Enllaç existent entre el PSC(C) i la FSC (PSOE). Aquesta era evidentment la prioritat. Les sigles PSOE eren un fet viu en la memòria política de bona part de la població procedent de la immigració. L'entesa entre ambdues components del socialisme català podia tenir, doncs, un valor simbòlic excepcional i podia esdevenir una referència comuna d'àmplies franges de la Catalunya popular. Una referència integradora, unificadora de la diversitat d'origens en una identitat política i en un projecte transformador comuns.

El calendari determinat per la convocatòria electoral, però, no donava marge per a processos reals d'unificació de la militància. Així va ser com varem situar-nos en una recta accelerada d'accords per dalt, sense que les bases respectives poguessin païr-ho del tot. En el PSC(C), van ser Joan Reventós i Eduardo Martín els qui van apostar a fons per l'acceleració i, amb ells la majoria. Raimon Obiols mostraria el seu desacord amb uns mètodes que es contradeien frontalment amb els emprats en el procés anterior i que podien tenir greus costos en la base militant. De fet, l'any 1980, dos anys després de la unificació orgànica, va caldre refer el camí, en un marc de crisi interna. En qualsevol cas, sóc del parer que el 1977 no hi havia alternativa. Així va prendre cos el «Pacte d'Abril» i la formació de la candidatura «Socialistes de Catalunya».

Aquesta dificultat orgànica i militant entorn del «Pacte d'Abril» no es corresponia gens amb la percepció social del fet, que va ser altament positiva. L'acord, a més de la formació de la candidatura conjunta, contemplava també una perspectiva d'unitat orgànica a termini, amb la constitució d'un únic partit socialista català, i l'articulació del socialisme català amb el socialisme espanyol. S'hi preveia la creació d'un partit

sobirà a Catalunya, que participaria en el PSOE a efectes de l'acció política espanyola i amb grup parlamentari propi al Congrés dels Diputats. La desaparició traumàtica, el 1981, del grup del PSC, contradeia el «Pacte d'Abril» i sobretot creava una greu disfunció democràtica en la mesura que la dreta catalana seguia tenint grup i veu propis, cosa que implicava, es vulgui o no, l'escamoteig de la veu de la primera força catalana a les eleccions legislatives, el silenci de la Catalunya popular i d'esquerres.

Amb el «Pacte d'Abril» el socialisme català generaria un potent discurs de construcció nacional de Catalunya basat en una concepció pluralista i integradora, respectuosa amb la diferència i impulsora de la cohesió social, progressista, transformadora: pel restabliment de la Generalitat i per una Catalunya «lliure, pròspera i sense classes». La campanya electoral es clouria amb el gran míting de la Monumental, en el qual un Felipe González joveníssim ens explicava que «la derecha se está poniendo nerviosa» i donava suport solemne a la proposta que acabava de fer Joan Reventós per al restabliment de la Generalitat. Era el suport impagable de tot el socialisme espanyol a la causa del nostre autogovern. A més de Felipe i Reventós, varen parlar en aquest míting: Josep Andreu Abelló, Luís Fuertes, Narcís Serra i Josep M. Triginer. El 15 de juny de 1977, les urnes feien dels «Socialistes de Catalunya» la primera força del país, la gran força de la unitat civil, i convertien el paper del «Pacte d'Abril» en un autèntic mandat popular cap a la definitiva unitat orgànica de tots els socialistes catalans.

Immediatament, recuperàvem el fil dels contactes amb el PSC(R), amb el qual ja s'havia produït el «pacte dels noms», en vigília de la legalització dels partits, amb la voluntat d'evitar l'espectacle dels dos PSC disputant-se davant la finestreta del registre. Havia sigut un pacte Reventós-Pallach, el darrer segurament, atès que ben aviat es produïria la mort tan inesperada de Josep Pallach. Al respecte, recordo la impressió que em va produir la veu de Reventós al telèfon comunicant-me «en Pallach és mort». Ens varem trobar immediatament i varem anar plegats, amb Obiols i altres, al local del PSC(R) al carrer Canuda on l'havien portat. Reventós estava profundament afectat. El contacte entre aquells dos homes s'havia sovintejat més del que ha trascendent. Després, hi va haver els contactes amb Josep Verde Aldea, la Comissió d'Enllaç entre el PSC(C) i el PSC(R)... Ara repreníem el camí. I el PSC(R) s'incorporava al procés cap al Congrés de la Unitat.

Els dies 10, 11, 17 i 18 de desembre de 1977, el PSC(C) celebrava el seu II Congrés a l'Aliança del Poble Nou. El procés trepidant en el qual estàvem submergits havia produït tota mena de tensions. Eren masses adaptacions repentes cap a la unificació prefixada; aquesta era la raó d'algunes confrontacions: fronts versus territoris, llibertat d'affiliació sindical versus afiliació a la UGT, independència orgànica versus articulació federal... Hi va haver moment d'alta tensió. Però la responsabilitat del procés en curs acabava primant per damunt de tot. Ramon Fernández Jurado o Pep Jai acabaven per reblar el clau amb algun discurs improvisat i vibrant, dit des de la memòria i l'exigència de tantes batalles. La generositat anava sempre per davant: encara eren temps de voluntariats per sobre de professionalitats.

Finalment, els dies 15 i 16 de juliol de 1978, al Palau de Congressos de Montjuïc, tenien lloc, en paralel, els congressos darrers dels tres col.lectius -PSC(C), FSC(PSOE) i PSC(R)- i, acte seguit, el Congrés de la Unitat, en el qual ens trobàvem -per primera vegada!- les respectives militàncies. De primer, l'ambient era de casament de conveniència. La tensió dels debats s'havia mantingut fins al darrer moment. Rostres cansats, mirades de cuia d'ull. Josep Verde, Josep M. Triginer i Joan Reventós eren junt a la taula. Més enllà de pactes i trifulques, en boca seva, el discurs de la Catalunya plural i integradora, de la Catalunya d'esquerra, prenia en l'atmosfera de la sala i ens traslladava el mandat que ens havien encomanat les urnes. Un «Visca, visca, visca Catalunya socialista» sorgia finalment d'un mar de punys. Compartíem ja una mateixa emoció. Faltaria encara molt de camí, però, per completar la unificació de base que la unitat de paper havia deixat pendent. Però la unitat era ja irreversible. Justament els mateixos dies 15 i 16 de juliol, però de l'any 1933, la USC i la FSC(PSOE) havien assajat un fallit intent d'unitat socialista. Quaranta-cinc anys després, acabàvem d'esmenar-li un full a la història. El nou PSC hereu de la candidatura «Socialistes de Catalunya», esdevenia el primer partit del país i el que millor expressava la seva realitat nacional: tant en militants com en electors, integrava la Catalunya popular en la seva diversitat. Per això, esdevenia el gran instrument de la unitat civil del nostre poble.

El PSC(C) hi moria sense trauma: feia molt de temps que se sentia llavor, destinada a donar lloc allò que havia de néixer. Així s'acomplia el designi que havia donat sentit a la seva història i a la seva llarga prehistòria, des de 1945: fer possible un nou partit de tots els socialistes de Catalunya. El somni de Josep Rovira s'havia fet realitat.

Raimon Martínez Fraile

Vint anys després: un projecte de futur

Desgranar records de fa vint anys té una virtut i un defecte: el defecte de demostrar que ja ens estem fent vells i la virtut, per mi més important, de haver viscut i en la mida de les nostres possibilitats haver viscut intensament. Els avatars de la història d'aquest país nostre estan plens d'ombres i foscors. Ara, que estem vivint un d'aquests escassos moments de claredat és bo mirar enrera per recordar d'on venim, i sobre tot per no oblidar cap a on volem anar.

En altres llocs i en altres escenaris i segurament amb menys freqüència de la que seria de desitjar es recordaran moments importants de la nostra història recent, de les lluites del nostre poble per la llibertat. Avui i aquí se m'ha encarregat que recordi els moments de la unitat socialista a Catalunya ara fa 20 anys. Segurament no sóc la persona més adequada per a fer-ho. Primer perquè va haver-hi altres protagonistes que ho van viure més en primera línia que jo mateix i en segon lloc perquè acostumo a ser apassionat i per tant injust i sectari en les meves interpretacions de fets passats. Acostumo a ser allò que en la presentació d'aquest cicle de conferències el company Joan Reventós em va definir com a «políticament incorrecte». Ho sóc i espero, seguint els consells del Joan, continuar essent-ho. A aquest subjectivisme del que faig gala alguns anomenen vici; jo només puc afegir que si aquest vici ho practiquessin molts més al mateix temps, i sense perdre mai la correcció i les formes, els futurs historiadors tindrien materials per a jutjar, analitzar i ser capaços de descobrir el punt mig de tots aquests excessos subjectius per transformar l'anècdota en ciència i en coneixement pel futur. Estic contra el cabdillisme i el despotisme il·lustrat sigui del signe que sigui; ho vaig estar quan el meu mestre, en Josep Pallach, vivia i ell em va ensenyar quan va perdre una ponència política d'un congrés contra la meva i un company del tèxtil de Blanes anomenat Oscar Leblanc que el lideratge no tenia res que veure amb el despotisme. Penso continuar essent lliure exactament igual i sabent que la meva veritat no és la veritat. Avui per tant us explicaré la meva veritat, que és només una espurna d'aquest llarg camí que tots plegats hem fet al llarg de vint anys mantenint encesa la torxa de la llibertat, del socialisme i de Catalunya que molts d'altres ens van llegar.

Aquestes notes que avui llegiré no haurien estat possibles amb la precisió necessària per mantenir la subjectivitat citant correctament les dades sense l'estudi *Del II Congrés a la creació del PSC* del jove historiador Marcel Gabarró i Casanovas. Vull agrair-li públicament que m'hagi deixat consultar el seu estudi i els hi remeto per si volen conèixer amb més profunditat el pensament i els programes del PSC(R).

Des de la meva personal percepció del procés de la unitat socialista catalana recordo que pel PSC(R) era una necessitat vital. Ens va costar algun temps arribar a aquesta conclusió, però el Congrés de gener de 1977 va establir com a línia mestra de la nostra acció política el camí cap a la unitat socialista. En aquells moments estava entre nosaltres en Josep Pallach que va dedicar el nucli central de la seva intervenció a la clausura del Congrés del Col·legi d'Advocats, a aquest tema donat que com us he dit abans la ponència política guanyadora del Congrés no havia estat la seva sinó la del company Blanes i jo mateix que aprofundia en la línia de la unitat socialista. Amb tots els problemes que llavors apareixien en el horitzó de futur va centrar la seva intervenció sobre aquest tema en dos punts que jo resumiria dient:

- 1- cal anar a la unitat del socialisme català però no a qualsevol preu sinó perquè guanyin les nostres idees.
- 2- aquesta unitat del socialisme català haurà de trobar també el punt de lligam amb el socialisme espanyol, el genuí representant del qual era el PSOE.

Recordem que en aquell moment encara existia una Federació de Partits Socialistes (FSP) de diferents nacionalitats i regions espanyoles que discutien aquesta representativitat al PSOE.

La desaparició de Josep Pallach va fer que apareguessin dos elements nous que segurament no s'haguessin produït d'estar ell present:

- el primer la participació a les primeres eleccions democràtiques de 1977 en coalició amb Convergència Democràtica de Catalunya (CDC) de Jordi Pujol i Esquerra Democràtica de Catalunya (EDC) de Trías Fargas sota el nom de «Pacte Democràtic per Catalunya» enfrontant-nos a la coalició de «Socialistes de Catalunya» formada pel PSC(C) i la FSC(PSOE),
- i el segon el camí accelerat cap el procés d'unitat sense tenir en compte el preu.

Al seu llibre *La ciutat llunyana* Isidre Molas ens relata com s'inicia i culmina les converses del PSC(C) i el PSOE a Madrid per arribar a la coalició que seria triomfadora de les primeres eleccions democràtiques a Catalunya després de la Dictadura. Fou l'anomenat «Pacte d'Abril».

Fa un any i mig, en complir-se el 20è. aniversari de la mort de Josep Pallach vaig ser invitat per la Federació de Barcelona a donar una conferència i en ella vaig explicar el procés de discussió i de no entendiment per participar nosaltres, el PSC(R), a la coalició electoral fruit d'aquell pacte. Els estalvió repetir els comentaris i a aquell escrit els remeto per si volen conèixer més detalls puntuals sobre el mateix. En síntesi es tractava de la teoria de les dues potes o les tres potes: dit en poques paraules si primer havíem d'entendre'ns els «congressistes» i els «reagrupas» i després pactar amb el PSOE o si pel contrari havíem d'entendre'ns tots tres alhora.

Jo vaig formar part de la delegació dels «reagrupas» que va defensar la primera formula. El pacte no fou possible i vull recordar també que quan vam decidir assistir a les eleccions amb el «Pacte Democràtic» aquesta decisió va suposar l'escissió d'un grup valuós de militants del PSC entre ells el Joan Tàpia, l'Amadeu Cuito, la Lídia Bargalló, l'Enric Nosás, el Josep Buiria i la mateixa Teresa Pallach.

Passades les eleccions a les quals vam obtenir quatre diputats: Arana i Pau per Lleida, Joan Paredes per Girona i Verde Aldea per Barcelona es va produir una ràpida acceleració de les ganes de participar i impulsar el procés d'unitat per part dels «reagrupas».

L'acceleració del procés per part dels «reagrupas» es va demostrar en dos accions concretes:

1- l'expulsió del recentment desaparegut Joaquim Arana pels problemes que en aquell moment tenia amb la justícia suïssa (recordin que només tenien quatre diputats i van tenir els nassos d'expulsar a un)

2- i la integració dels nostres tres diputats (Verde, Paredes i Josep Pau) al grup del «Socialistes de Catalunya» que aleshores encara existia com a grup independent al Congrés amb gran desesperació del company Peces Barba que des del seu jacobinisme il·lustrat no podia entendre les nostres raons per mantenir un grup parlamentari propi; raons ideològiques, raons històriques i raons tàctiques de no deixar l'espai del catalanisme en mans dels «convergents».

En quant a la filosofia del «Pacte d'Abril» m'han de permetre només que els hi digui que nosaltres no l'haguéssim signat mai. L'agermanament amb la resta del socialisme espanyol i per tant amb el seu representant el PSOE havia d'haver-se fet des de la sobirania, no des de la integració. Ser tots socialistes, tenir tots un mateix programa, projecte i objectius no necessàriament havia de dir passar a ser «de facto», que si no «de lege», a ser una federació del PSOE. Això és aigua passada i avui estic bé on estic i encara que segurament hi ha coses per arreglar ja les arreglarem quan a nosaltres, els socialistes espanyols en el seu conjunt, ens interessi arreglar-les.

També vull deixar clar que avui no defensaré l'existència de grup parlamentari propi. La defensa del nostre projecte de catalanisme diferenciat del «pujolisme» no requereix l'existència d'un grup parlamentari propi diferenciat de la resta del socialisme espanyol: el que requereix és tenir clar el nostre projecte integrador i desfer-nos del «pujolisme» de les «classes mitges emergents» tan de moda al nostre partit.

Deixim que introduceixi un altre petit incís per a fer justícia de cara a la història. Als anys posteriors a la unitat va haver algun historiador (o aficionat a la història) que es va dedicar a relatar profusament el procés d'unitat socialista sense citar mai la existència del PSC(R). Amb motiu del desè aniversari va arribar a publicar un article al qual recordava aquell procés de unitat citant que els tres participants eren la

FSC(PSOE), el PSC i el Front Nacional de Catalunya (FNC) de Joan Cornudella. I es va quedar tan fresc. Havien passat deu anys però sembla que algunes rancúnies personals primen per sobre de la veritat dels fets.

Cornudella i el seu FNC van ser un testimoni important de la resistència contra el franquisme durant els anys més negres de la Dictadura i en el moment de la llibertat va saber estar on li corresponia. Va arribar al procés d'unitat a través del PSC(R) i la seva inclusió a les llistes del primer Parlament de Catalunya va ser un gest de justícia històrica que va honorar al company Reventós com proposant i a tot el partit en acceptar-ho. En Joan Cornudella un independentista d'aquells que feia seva la frase de Josep Pallach de que «en la independència cal pensar-hi sempre i no parlar-ne» no va arribar a finalitzar aquella primera legislatura però la seva figura petita i entranyable va poder reafirmar la nostra sobirania en els escons del nostre Parlament. Sempre li deia que jo no era independentista i ell em deia que ja ho entenia però que la força de Catalunya era que tots aquells que havíem arribat de fora, com era el meu cas, també arribaria el moment en que sentiríem tan endins la força de Catalunya que també seriem independentistes i que si ell militava al PSC era perquè aquest partit representava de veritat la realitat històrica de Catalunya, la des del sempre i la dels que acabàvem d'arribar i que sempre Catalunya s'havia construït així al llarg de la història. Era també un gran mestre.

En quant al «voluntàriament despistat» no crec que ningú sigui capaç de convertir-lo i per tant més val no citar-lo perquè li faria publicitat.

Aquesta anècdota no és baladí. Marca una mica la tònica del que fou en general el procés d'unitat: els «reagrupas» érem quatre (segons el meu amic Miquel Sanllehí podíem celebrar els congressos en un taxi i a molt estirar en un microbús) i a més érem de dretes.

Quan es va produir al 1976 el canvi de nom del Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya (RSDC) en Partit Socialista de Catalunya va sortir un article al *Diario de Barcelona* que deia: «... es un gesto artificial y oportunista que no hubiera podido realizarse en un contexto democrático y de clarificación política ... no quiero dejar de mencionar que este partido que intentó constituirse ... en el PSC encaja con los miembros (se entiende del Gobierno) de la ala reformista y el propio Kissinger desearía que así fuera el socialismo en nuestro país, y (...) existen muchas pruebas evidentes del apoyo gubernamental a esta línea pseudosocialista».

Es necessari recordar aquí que aquest article es publicava el maig de 1976 i per tant el govern que evidentment estava recolzant als «reagrupas» era el Govern de Don Carlos Arias Navarro. L'article el signava un militant de CSC.

En primer lloc no érem quatre sinó 1.200 militants que pagàvem religiosament les nostres quotes, cosa que no podien dir ni de lluny els altres dos col·lectius. Aquesta dada es pot contrastar als arxius de la Fundació Rafael Campalans amb noms i cognoms. Vam ser l'únic dels tres partits que vam acudir a la unitat amb els arxius

ben organitzats i amb superàvit en la finançació del partit. El primer es va deure a la eficiència de Marcel Gabarró i el segon a la eficàcia de Joan Comas que va negociar el cobrament de la subvenció pels nostres quatre diputats i els nostres vots a les eleccions del 15-J amb una gran habilitat. «Dicho a la pata la llana»: vam cobrar la subvenció que ens corresponia com a partit coaligit i vam pagar una part mínima de la campanya perquè la resta la va pagar el senyor Jordi Pujol.

En quant a la ideologia érem socialistes i com a tal ens reclamàvem i actuàvem. El nostre programa, el nostre ideari i les nostres accions estaven en aquesta línia. Teníem una diferència fonamental amb CSC: nosaltres volíem ser un partit de govern, gestionar el govern per fer un servei als ciutadans; CSC el que volien era ser un partit d'esquerres, el que volien era gestionar l'esquerra.

Durant anys vam patir campanyes de tots tipus des dels mitjans de comunicació. Abans he esmentat un exemple. Defensàvem, per exemple, una cosa tan perillosa com que el PSC formés part de la II Internacional i proclamaven els seus principis en el nostre programa.

Pels nostres companys de CSC la II Internacional era una cova de ingenus venuts al capitalisme i a la CIA.

I per la FSC(PSOE), que era membre de la Internacional Socialista, era una intromissió que un partit socialista català volgués ser membre.

Val a dir que en el moment del canvi de nom l'únic partit il·legal que va fer un comunicat respectuós respecte a la decisió dels «reagrupas» va ser la FSC(PSOE). En síntesi deia: «el nombre no importa... lo mayormente importante es el programa alrededor del cual se tiene que formar el gran partido a que todos aspiramos».

Defensàvem el mercat com un element essencial pel desenvolupament econòmic i estàvem en contra de totes les nacionalitzacions excepte el crèdit, les fonts d'energia, i les empreses essencials del sector industrial, però no a través de l'estatització sinó a través dels ens municipals comarcals i regionals i parlàvem de coses «tan tontas» com la lluita contra la inflació com element necessari per una major justícia. En Pallach deia sempre una frase: «Som socialistes perquè volem repartir la riquesa, no la misèria. Per tant volem que el nostre país sigui ric i l'economia planificada del model comunista no crea riquesa».

Deixim que els hi toqui un petita partitura:

«Creació del Consell Econòmic i social de Catalunya, creació de l'Institut Català del Crèdit, garantia d'un lloc de treball per a tothom, reforma fiscal, política pressupostària encaminada a crear l'estat del benestar prioritant les inversions en sanitat i educació; seguretat social per a tothom, jubilacions. Gestió municipal dels serveis públics essencials: llum, gas, aigua. Reforma agrària i política agrària protectora de la petita pagesia i ramaderia seguint el model dels països de Comunitat Econòmica Europea;

control fiscal dels sectors privats de serveis; control fiscal de les empreses multinacionals; municipalització del sòl urbà».

Els hi sona aquesta música?

«Reforma de les assegurances socials generals i de la seguretat social agrària; universalització de l'assegurança de malaltia i assistència mèdica gratuïta; millora del subsídi de retir i de les jubilacions i elaboració d'una política d'assistència a la tercera edat; setmana laboral de 40 hores; igualtat dels drets de la dona i l'home amb una política d'ajut familiar; ajuda a la formació i capacitació professional i cultural dels treballadors; protecció i assegurança contra l'atur, política d'habitatge, protecció ecològica rigorosa, promoció i ajuda a l'esport».

Els hi continua sonant aquesta música?

«Descentralització del sistema actual d'ensenyament; organització del Servei Públic Educatiu Català que assegurarà ensenyament obligatori i gratuït dels 5 als 16 anys; establiments d'una xarxa de jardins d'infància i escoles maternals pels menors de 5 anys; establiment dels 16 als 18 anys d'un ensenyament preuniversitari i preprofessional, participació dels municipis i els organismes comarcals en la gestió dels centres obligatoris de 5 a 16 anys, etc...»!

Aquesta partitura, i perdonin si ha sigut una partitura una mica llarga, és el resum del programa econòmic, social i cultural del Reagrupament de 1975 en els seus apartats de Reformes immediates i en el qual definírem la nostra proposta com una «substitució d'una economia al servei del lucre per una economia al servei de les necessitats humanes». I consideràvem que la nostra gestió havia de ser per gestionar el de tots, amb tots i per tots, ben lluny de despotisme il·lustrats de nova procedència.

Però érem de dretes.

Els hi puc garantir que mai vam tenir a aquest complex.

Érem un partit essencialment municipalista. Crec que algunes de les propostes anteriorment enunciades ho demostren amb escreix. Una part important dels nostres militants havia participat activament a les eleccions municipals no democràtiques dels anys 66, 70 i 73. Fins i tot l'any 1971 van col·laborar amb les candidatures antirègim que van intentar aconseguir escons de procuradors amb una campanya dissenyada per l'amic Josep Lluís Vergara. Era una via possibilista, però no col·laboracionista.

En aquells mateixos anys CCOO va participar a les eleccions sindicals obtenint alguns triomfs com per exemple guanyar a la candidatura oficial de la representació dels treballadors en el sector d'ensenyament a la ciutat de Barcelona. Ningú va dir que erem de dretes per fer aquest intent.

El nostre municipalisme es basava en intentar apropar el màxim el poder als ajuntaments. Allò que es podia fer des de l'ajuntament no calia que anés més enllà. I estàvem en contra no només del jacobinisme de Madrid des de la Puerta del Sol, sinó també del jacobinisme de Barcelona, des de la plaça Sant Jaume ja fos per tot Catalunya o pels municipis del voltant. Recordis que sortíem del somni del senyor Porcioles i la Barcelona Gran i militants nostres havien estat lluitant per estar als ajuntaments d'Igualada, de Terrassa, d'el Prat del Llobregat, i altres.

I en quant a la forma de l'Estat enteníem que havíem d'arribar a trobar una formula federal per Espanya. No vam tenir temps de parlar de si Monarquia o Repùblica, doncs eren essencialment republicans. Crec que avui defensariem la formula actual sense deixar passar la ocasió de reconduir l'actual Estat de les autonomies cap a una Monarquia federal. En aquest sentit érem capaços de tenir el cap fred quan es tractava d'analitzar determinades situacions.

Al juliol de 1976 el Rei Joan Carles I va decidir jubilar a Don Carlos Arias Navarro («nuestro benefactor» segons l'article que abans he citat) i nomenar un nou president del Govern. Les apostes dels partits democràtics es dirigien cap a demòcrates tan renomenats com Areilza, primer alcalde franquista de Bilbao, o fins i tot el mateix Fraga.

Pallach era segurament, i sense segurament, el polític català més ben informat i no per la seva pertinència a la CIA com es va arribar a publicar en algun diari «progre» de l'època sinó per les seves connexions europees. Els hi explicaré dues anècdotes.

A finals de 1976 es va celebrar a Madrid un Congrés «permitido» de la UGT. Pallach va anar-hi perquè tenia carnet de la UGT i li van prohibir l'entrada. Una gestió dels sindicats alemanys que assistien presidits per Willy Brandt va fer que li permetessin entrar. El dia de la clausura del Congrés Felipe González va demanar on estava Willy Brandt per acomiadar-se. Li van dir que havia tornat a l'hotel i allà es va dirigir. A l'hotel li indicaren que el senyor Willy Brandt estava sopant a la seva habitació i va pujar-hi. En entrar a l'habitació es va trobar a Willy Brandt sopant amb Josep Pallach.

La segona anècdota. El primer ministre de Luxemburg va sopar amb el Rei Joan Carles I a mitjans de juliol del 1976. Com saben vostès el senyor Thorn té una casa a Romanjà de la Selva, a la Costa Brava. L'endemà de sopar amb el Rei va convidar a sopar a Romanjà a Josep Pallach. L'endemà vam sopar a «Cal Podrit» de La Bisbal un grup de militants del PSC(R) amb Josep Pallach. Recordo entre ells a Francesc Esteua i Joaquim Ferrer, i ens va explicar la seva conversa amb el Gaston Thorn i que l'endemà sortia el nomenament d'Adolfo Suárez, aleshores Ministro Secretario General del Movimiento, com a nou president del Govern.

Els articles dedicats al nomenament del senyor Suárez reflectien els mateixos comentaris que al sopar de «Cal Podrit» havíem fet els assistents. Però en Pallach ens havia explicat quina era la intenció del Rei i que aquesta intenció era avalada a través del Gaston Thorn pels governs europeus: la reforma del règim l'havien de fer

els membres del règim, no els antics franquistes reconvertits a la democràcia que provocarien més problemes que ajuts. Per això l'únic article d'un dirigent de partit demòcrata que deixava oberta la porta a que el nomenament de Suárez podia ser un pas endavant cap a la democràcia era l'article del Pallach. Els altres, amb semblants o diferents raons, eren una còpia burda de l'article del senyor Ricardo de la Cierva: «qué error; qué inmenso error». Érem un partit ben informat i amb voluntat de govern.

Tots recordem també les discussions prèvies a la legalització del PCE el Divendres Sant del 1977. L'únic partit català, amb la FSC(PSOE), que mantenia la postura de que calia que es legalitzés el PSUC abans de les eleccions perquè sinó es transformarien en uns màrtirs i camuflats amb unes altres sigles traurien molts més vots, però que si no el legalitzaven igualment la resta de partits havíem d'anar a participar si les eleccions eren netes i havien d'anar per guanyar-les i un cop guanyades legalitzar immediatament al PCE erem nosaltres. Recordo que en alguna discussió de l'època em va tocar barallar-me amb companys de CSC en un programa a Ràdio Barcelona i el meu oponent, no diré el nom, es va quedar amb la boca oberta quan li vaig recordar que el PC no estava legalitzat per exemple a la República Federal Alemanya i no per això els partits demòcrates deixaven de participar-hi. L'argument a la contra va ser que el Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD) era un partit venut al capitalisme i anqui.

El que no érem era independentistes com a partit encara que teníem independentistes de diferents «tempus» entre els nostres militants.

Davant del fet sindical també teníem les nostres diferències. Pels militants del PSC(R) hi havia dos opcions sindicals possibles: la CNT i la UGT. Enteníem que el futur del sindicalisme passaria per un model sindical europeu basat en la negociació i el pacte per avançar i també desitjàvem, encara que el temps no ens va donar la raó, que la força de l'anarcosindicalisme i l'acció directa (que no volia dir com més d'un es pensa posar bombes) tornessin a impregnar el moviment obrer català. Les nostres relacions amb els «cocos» eren quasi inexistentes tot i que alguns de nosaltres, com jo mateix, havíem ajudat en el passat a crear alguns sindicats de CCOO (en el meu cas el d'ensenyament). Aquesta inexistència de relacions, més enllà de les educades i formals, es basava en que consideràvem que CCOO era una organització purament al servei del PSUC.

Eren els temps, recordem-ho, de les aliances conjunturals del Partit Comunista Italià (PCI) i la Democràcia Cristiana Italiana (DC), el pacte històric que creava les condicions per l'aïllament del Partit Socialista Italià (PSI). A l'òrgan del PSC(R) vaig escriure a finals del 1976 un article titulat: «El pacte històric a la catalana» en el qual comparava la forquilla italiana amb una que s'intentava formar a casa nostra entre el PSUC i Pujol per tal d'ofegar al moviment socialista. Segons em va explicar el Pallach no li va agradar ni al Pujol ni al «Guti». En Pallach els hi va donar el meu telèfon per si em volien trucar.

Ens barallàvem aleshores sobre els models a seguir. Per uns era l'SPD alemany, per altres l'autogestió iugoslava. A nosaltres ens agradava el model alemany, i també el suec, però el que pensaven més proper era el laborisme britànic de Wilson i Callaghan perquè albergava al seu si les tres corrents que millor es trobaven representades al si del PSC(R): la sindicalista i llibertaria, la social liberal i la social cristiana. Però enteníem que aquests models eren per discutir i que calia trobar el nostre propi model. Basat en les nostres pròpies arrels i en les nostres realitats.

Teníem clar que el socialisme espanyol havia començat a Catalunya, concretament a Barcelona amb la fundació de la UGT l'any 1888. I calia arribar a fer un partit socialista català que fos capaç de recollir totes les sensibilitats en el seu si.

Algú ha definit als dirigents de CSC com «vástagos radicales de la mesocràcia barcelonesa». No era aquesta la situació dels militants «reagrupas». Des de pagesos com el Ximenis o el Josep Pau de Lleida, a forners com el Benito de Terrassa, Paco Pluma de Girona, o el Cañizares de Barcelona estaven ben lluny de estar a prop d'aquesta mesocràcia.

Aquests eren els orígens i la ideologia de quins sota el lideratge indiscutible de Josep Pallach ens acollíem sota les sigles del PSC(R), declarant-nos ben orgullosament socialdemòcrates, perquè com deia el nostre segon Document de treball de 1975 «volem arribar al socialisme salvaguardant i reforçant la llibertat i la democràcia».

I amb aquestes armes i bagatges 1.200 militants, segons registre i amb les quotes al dia vigilades i controlades per Marcel Gabarró i Sebastián Fauquet ens vam dirigir a la unitat socialista. Diuen que érem pocs. Eren els que érem i vam perdre més d'un pel camí. Ja he parlat de Joaquim Arana. També vam perdre al Sebastià Fauquet, controlador de l'agrupació de l'Eixample amb gran emprenyada (amable emprenyada) del Corbacho i la Caridad. I també vam perdre la Maria de Sant Sadurní, a la Maria Barberà. I a Josep Buiria, lluitador sindicalista als anys quaranta en la més negre foscor del franquisme. I a Salvador Bertrán de Figueras, mort a Mèxic després de molts anys de viure allà, i José Luis Gavilanes, el «Gavi» que encara recordem movent la seva agilitat per l'agrupació de l'Eixample. Tots ells «reagrupas» orgullosos de ser-ho, d'haver lluitat per la Democràcia, per Catalunya i pel Socialisme.

Els meus records dels primers moments de la unitat són fonamentalment les quotes. Tot anava per quotes. En teoria eren 40, 40 i 20 i eren les quotes que servien per tot i que després s'incomplien sistemàticament sense que els nostres representants a l'Executiva Nacional poguessin fer res per solucionar-ho. La «mesocràcia barcelonina» funcionava. A Lleida i Girona les coses anaven diferent. Però aquí a Barcelona aquest 40/40/20 sempre s'acabava transformant en 60/35/5 que eren les que possibilitaven l'acord.

Però com deia aquella declaració de la FSC(PSOE) amb motiu de posar-nos el nom de Partit Socialista de Catalunya pels militants del Reagrupament també «lo mayormente important era el programa» i indubtablement el programa que es

començava a perfilat era el nostre, el d'un partit que volia ser un partit de govern al servei de la societat i no el del radicalisme verbalista.

Recordo també la preparació d'una ponència amb l'Isidor Boix (algú sap on està ara? fa massa temps que no el veig) i la Mercedes Aroz pel segon Congrés. No recordo que va passar amb aquella ponència, només recordo que jo no la vaig presentar. Però la preparació de la mateixa va ser un bon exercici de normalitat de funcionament que permetia reagrupar en una sola reflexió a tres representants de base dels col·lectius unificats.

I sobretot recordo les reunions de la Executiva de la Federació de Barcelona. Era el company Paco Parras el nostre Primer Secretari i el gall de les baralles era sempre el Didac Fàbregas anomenat el «pájaro» a la clandestinitat, que sempre pretenia imposar unes resolucions polítiques que més s'assemblaven a proclames incendiàries i bolxevics dels començaments del anys 20 que a documents programàtics i renovadors del pensament socialista i democràtic. Les discussions s'eternitzaven i d'accord amb el Paco Parras practicàvem el filibusterisme parlamentari de manera sistemàtica. No guanyàvem per arguments perquè encara érem diferents els socialistes dels socialistes democràtics i els nostres arguments tenien minoria numèrica, sinó que es tractava d'allargar la discussió al màxim i finalment aconseguíem que no fos possible aprovar res. La veritat és que ens ho posaven fàcil perquè les resolucions aportades eren quilomètriques i per tant eren necessàries multitud d'hores de lectura abans de prendre la decisió final. El problema, vist ara des de lluny, és que mentre l'Executiva anava discutint aquests documents altres organitzaven l'organització.

El més important però era que el PSC començava de fet i de llei a exercir el lideratge sobre la societat catalana. Érem, i ho continuem essent, l'element més definidor de la realitat social i cultural catalana.

Ningú podia posar en qüestió el nostre catalanisme encara que ens ho intentaven posar com encara avui i sovint començàvem a caure en aquest parany de permetre que ens assenyallessin com botiflers. Però aquesta ofensiva de veritat va començar l'any 1982 amb l'afer de Banca Catalana en el qual vam deixar que es barregessin interessos particulars amb la nostra actitud com a partit i va permetre edificar al voltant de la nostra opció clarament defensora dels drets de tots els ciutadans de Catalunya (Tarradellas dixit) un mur de traïdors a les essències; això sí els definidors de les essències eren els altres.

A mi d'aquella època en la qual un dia sortint del Palau Robert amb el company Josep M. Figueras vam arribar a ser escopits, el que més em continua preocupant és com no vam saber com a col·lectiu donar una resposta clara i diferenciada del nostre catalanisme enfront d'aquells interessos que s'amagaven sota l'oriflama de les quatre barres.

Ningú tampoc podia posar en qüestió el nostre programa de progrés encara que també aquí ens els posaven constantment, en aquest cas els del PSUC. Vam haver

d'esperar a les eleccions dels primers ajuntaments democràtics el 1979 per començar a fer realitat aquest lideratge que la societat catalana ens donava i ens reconeixia i les nostres pors «petit-burgeses» de vegades ens autonegavem.

Després va venir la nit de 1980. Encara avui la plorem.

Vull fer avui un públic homenatge a Paco Ramos, militant provinent en aquell moment de la FSC(PSOE) que va ser l'únic que públicament al Consell Nacional celebrat a les Cotxeres de Sants va defensar que havíem de pactar amb en Jordi Pujol i acceptar la Presidència del Parlament de Catalunya per la primera legislatura de la Generalitat recobrada. Només ell, en veu alta, va tenir la valentia de defensar-ho.

La història del que ha succeït a les diferents eleccions a les que hem presentat al poble de Catalunya la nostra opció de govern és coneguda de tots vostès. Tan important com els serveis que hem fet col·lectivament a aquest poble és el fet de que hem sabut establir les bases de la convivència multicultural que és la realitat de la nostra societat, de Catalunya, i que hem sabut sempre, al marge de les baralles normals en tot col·lectiu humà, defensar i estructurar un programa convivencial generalitzat.

Quan em van invitar a pronunciar aquesta conferència la vaig començar a escriure i pensar en castellà. Com han pogut comprovar no ho he fet així. Hauria volgut que fos un símbol i un homenatge a tots el «reagrupas» que des d'un profund catalanisme i amor a Catalunya, homes i terra però sobre tot homes, i des d'un profund sentiment de servei als altres vam militar políticament en el Reagrupament i després vam continuar en el PSC. També als altres «reagrupas» que van canviar de partit. I als altres que van abandonar la militància sense abandonar mai la política, i als altres, Sebastián Fauquet, José Luis Gavilanes, Joaquín Arana, María Barberá, Salvador Bertrán, Josep Pallach que ens han deixat per sempre.

Si volia fer-la en castellà era perquè es transformés en un homenatge a tots ells i sobretot a en Pallach i a la seva dona, madrilena, Teresa Jové. Els «reagrupas» teníem algunes coses bones. He intentat explicar-les en les meves paraules anteriors. Les dolentes les deixo pels altres amics. Ja els he dit al començament que no cerquessin en mi objectivitat. Aquestes línies són part de la meva vida, de la vida dels meus amics. No vull, no ho seré mai d'objectiu. La meva objectivitat serà escoltar amb el mateix respecte que vostès han fet les seves paraules, i aprendre de elles, com espero que vostès hagin après de les meves.

Una de les coses més bones que teníem els «reagrupas» i que segurament no hem sigut capaços de fer pedagogia i transmetre-la al conjunt del companys en el procés d'unitat era el nostre catalanisme. Molt més profund, molt més vàlid i molt més arrelat en les persones que formen aquest país anomenat Catalunya que el del senyor Pujol. I era tan profund que érem capaços de expressar-lo en català o en castellà.

Des de 1980 aquest PSC ha tingut moltes virtuts i algunes he enumerat abans, però ha sigut un partit, sobretot alguns dels seus màxims dirigents, profundament acomplexat pel «pujolisme». I el pujolisme és sobretot una visió de Catalunya nostrada, sotarrelada, ètnica, essencialista; és un catalanisme de despotisme il·lustrat, no pedagògic, que és el que el senyor Pujol ha imposat i nosaltres no hem sabut combatre eficaçment.

El nostre catalanisme és dialogant i vol transformar la societat. No és un catalanisme demiúrgic que vol crear un món com el «pujolisme» sinó que el que volem es transformar la societat, la societat catalana real que és de la qual emanem i som una part important i de la que recollim en el si del nostre partit totes les seves riqueses, totes les seves aportacions.

El nostre catalanisme és canviant no inamovible; parteix de la construcció diària de la realitat amb l'esforç dels seus homes i les seves dones. I per això, perquè no és un invent de laboratori sinó un servei real al poble, el nostre catalanisme no és antiespanyol sinó que és dialogant i solidari amb la resta dels pobles de les Espanyes. Aquest diàleg enriquidor i diferenciat és el que reclamàvem els «reagrupas» a la ponència política del nostre 3r. Congrés i que els he resumit al començament de la meva xerrada.

Si agafem les nostres campanyes electorals des de 1980 i analitzem les nostres ofertes electorals a les campanyes autonòmiques veurem com la major part dels nostres cartutxos estan dirigits per demostrar que els nostres programes i el nostre candidat, fos qui fos, era més catalanista que el candidat convergent.

Doncs a mi i als meus companys «reagrupas» per ser més catalanistes, ciutadans de Catalunya que el senyor Pujol i d'altres, no necessitàvem dir-ho en català. Per dir-ho en poques paraules nosaltres vam treballar a la mida de les nostres possibilitats per Catalunya i per les seves llibertats tant com vam poder i a ningú se li pot demanar més del que pot donar. Els militants del PSC (en el col.lectiu original o després de la unitat) hem fet per Catalunya tant o més que el senyor Pujol i ens podem sentir orgullosament molt més defensors de les llibertats de Catalunya, molt més solidaris amb la resta de l'Espanya democràtica, que molts dels militants dels anomenats partits nacionalistes, i naturalment a anys llum de la lluita i la defensa per la democràcia i per Catalunya (nosaltres des del socialisme) que els joves lleons convergents com els Trías, Molins o Mas.

Aquesta era una de les característiques dels «reagrupas»: Benito Martínez, Paco Pluma, Toni Pérez o jo mateix reuníem en nosaltres mateixos, havent nascut fora de Catalunya, més elements de catalanisme, de defensa dels seus ciutadans i també de la seva terra, que tota Convergència junta. I dit això no ens calia dir res més sinó fer: i així ho vam demostrar a la campanya de les eleccions generals del 15 de juny de 1977.

El senyor Pujol, com el senyor Arzallus del PNV havien pactat amb el senyor Suárez que en cas de guanyar les eleccions es crearia un Consejo General preautonòmic però que no retornaria directament la Generalitat o el Govern Basc de l'exili. Recordin que allà van aconseguir la creació del Consejo General amb un pacte entre PNV i PSE-PSOE i això demostra la sensibilitat dels nostres companys de la FSC(PSOE) que no van jugar aquesta carta. En el Pacte Democràtic tota la campanya va ser una picabaralla continua entre els nostres candidats que feien mítings i reclamaven el retorn de la Generalitat i el senyor Pujol i els seus correligionaris que demanaven l'autonomia sense recordar-se de la Generalitat a l'exili. El triomf de la candidatura dels «Socialistes de Catalunya» (PSC(C) i FSC(PSOE)) va impossibilitar el compliment del contracte del senyor Pujol amb el senyor Suárez i el retorn del president Tarradellas des de l'exili. Això ho devem a la coalició dels «Socialistes de Catalunya» de la qual el PSC(R) no formava part.

Però també en aquell moment els «reagrupas» vam demostrar que continuàvem estant millor informats que els altres partits polítics catalans. Estava jo a casa meva i deurien ser les 8 de la tarda. Va sonar el telèfon i era el meu amic Amadeu Cuito, «reagrupa» i aleshores ja donat de baixa per causa del nostre pacte electoral amb el senyor Pujol, que em trucava per informar-me que l'endemà el president Tarradellas arribaria a Madrid acompanyat pel senyor Ortínez. Que cap líder català tenia notícia d'aquesta arribada i que els «reagrupas» ens podríem apuntar un gran èxit si el nostre secretari general estava a l'aeroport quan arribés. M'ho explicava perquè intentés convèncer al Verde Aldea que agafés l'avió i marxés cap a Madrid per esperar al President. Jo vaig parlar amb el Josep Verde i no vaig aconseguir convèncer-lo; ben al contrari ell em va convèncer de que segurament es tractava d'una fantasia de l'Amadeu Cuito i que no era possible que el president Tarradellas fes allò.

L'endemà els telenotícies ens donaven la imatge dels president Tarradellas arribant a Madrid i entrevistant-se amb el Rei i el president Suárez. Havíem perdut cintura. En honor a la veritat haig de dir que al Josep Verde li va costar molt poc convèncer-me de la irrealitat d'aquell missatge.

Al llarg aquests anys també el PSC ha fet gala de creure només en una de les alternatives que el mateix Evangeli planteja. Com llibre savi que són els evangelis, al marge de les creences personals, té dos versions de la mateixa frase: «qui no està amb mi està contra mi»; i «qui no està contra mi està amb mi». Moltes vegades el PSC ha fet més cas de la primera i no pas de la segona versió evangèlica. Així hem deixat perdre una gran riquesa de la nostra societat que no necessàriament ha d'estar amb nosaltres però que no vol de cap manera estar amb les altres opcions. Tenim aquí, per utilitzar una frase de moda, uns importants jaciments de gent que pot trobar en les nostres propostes i els nostres líders un programa capaç d'engrescar-los a treballar pel comú.

Així ho hem fet al llarg de aquests últims anys sobretot en la nostra acció municipal. Així ho fan, sigui qui sigui els seu origen de fa vint anys, els nostres companys de Reus, i els de Manresa, i els de Figueres, i els d'Hospitalet i els de Cornellà i els de

Lleida i els de la Seu d'Urgell i els de Barcelona, i els de Santa Coloma de Gramenet, i els d'altres pobles on no estem al govern però estant a l'oposició som capaços de generar l'esperança dels conciutadans per un futur millor, no només més ben gestionat, sinó més ben participat, més provocador de complicitat per construir una societat més justa i més democràtica, i també més socialista.

Aquest era el programa que defensava el PSC(R) i aquest és el programa del PSC.

Que vol dir una societat capaç de lluitar contra les desigualtats entre els pobles, entre els països, entre les regions, entre les ciutats, entre les persones.

Una societat que no només cerca la igualtat, la fraternitat i la llibertat.

Sinó que supera la igualtat treballant per donar la igualtat d'oportunitats als seus conciutadans;

Que no només predica la fraternitat sinó que exerceix la solidaritat lluitant contra el racisme i les desigualtats, defensant i proclamant els drets al mestissatge, mestissatge de races, mestissatge de creences, mestissatge de cultures;

Que no només defensa la llibertat sinó que proclama el dret a pensar diferent i a expressar les diferències a fer-les conèixer i a defensar el dret nostre a dir el que pensem i el dret dels que pensen diferent a nosaltres a que ho puguin dir, per tant la llibertat de discrepar i d'expressar les seves discrepàncies.

La vella consigna lliberal: llibertat, igualtat, fraternitat, la superem amb el nostre socialisme solidari, creador d'igualtat d'oportunitats, i defensor de les nostres llibertats i les dels altres.

Això ha estat essencialment el PSC al llarg d'aquests 20 anys i això és el que voldria que poguessin continuar proclamant d'aquí vint anys, amb les nostres baralles i les nostres discrepàncies. Un partit on la llibertat no és només una fita a aconseguir per la humanitat, sinó un exercici diari de la nostra acció política per anar profundint en la construcció de Catalunya, de la Democràcia i del Socialisme.

Josep M. Triginer

**El projecte polític de la
Federació Socialista de Catalunya (PSOE)**

Antecedentes

Tras la Guerra Civil, se reorganizó la FSC(PSOE), especialmente a través de militantes del PSOE que habían sido forzados a residir lejos de sus domicilios. En la postguerra, la función primordial de la militancia socialista y ugetista era la de hacer llegar la solidaridad a presos, viudas y demás perseguidos. Fue una época de estrecha colaboración con otras fuerzas democráticas. A destacar, la cordial relación con la CNT y el MSC.

En los años sesenta empezaron a incorporarse jóvenes socialistas que no habían sufrido la experiencia de la Guerra. Esta «renovación» de la militancia supuso que la organización de la FSC(PSOE) se fuera distanciando en su actividad cotidiana de la antigua militancia; pero nunca dejó de plantearse la necesidad de recuperar la acción común.

La nueva militancia de la FSC(PSOE) empezó a analizar la situación catalana desde la perspectiva de alejarse de las fobias catalanistas y de las ortodoxias totalitarias. Los ejes principales del discurso político que se estaba hilvanando desde aquellas fechas se resumían así:

- Ninguna colaboración con el Régimen. Aplicar y desarrollar la estrategia socialista basada en la conquista de «espacios de libertad» con la que se pudiera restar poder político y soporte social al Régimen de Franco.
- Necesidad de organizar a los trabajadores de Catalunya en un proyecto sindical (UGT) que tuviera objetivos comunes con los socialistas y estrategias complementarias, partiendo de la autonomía de las respectivas organizaciones. Se trataba de evitar los errores del pasado a resultas de la histórica desvinculación de la CNT respecto a los partidos de clase.
- Aplicar en las fábricas y en los barrios la estrategia basada en la reivindicación para la mejora y consolidación de las condiciones de vida de los trabajadores. Se trataba de involucrar a nuevos militantes a través de acciones políticas positivas.
- Derecho de Catalunya a administrar su propia identidad y las instituciones previstas en el Estatuto de 1932. Derecho de los ciudadanos residentes en Catalunya a vivir con su propia identidad cultural.

De acuerdo con la interpretación que hacía la FSC(PSOE) sobre la historia de Catalunya, se hacía lo posible para que el «Proyecto socialista» pudiera integrar sus

reivindicaciones autonómicas. Esto suponía defender tales posiciones en toda España. En relación con la militancia, a nadie se le pedía que fuera catalanista, pero se le enseñaba que no se podía ser anticalanista.

Como consecuencia de tales planteamientos cabe destacar, en primer lugar, la constitución de las Juventudes Socialistas de Catalunya (JSC)¹, por Josep Tena, trabajador de Olivetti, y la prioridad política de dedicar los mayores esfuerzos a reorganizar la UGT. Siguiendo con el relato de destacadas iniciativas, en agosto de 1970, con motivo del XI Congreso del PSOE, Joaquín Jou² recordaba y reclamaba para la FSC(PSOE) la autonomía política y funcional que se correspondía con la postulada para Catalunya respecto al Estado.

Hasta la constitución de la Assemblea de Catalunya, las relaciones políticas preferentes seguían manteniéndose con el MSC, especialmente a través de Joan Reventós, y con los partidos que utilizaban la plataforma política de la Asociación de Amigos de las Naciones Unidas.

Los primeros posicionamientos unitarios

Desde la FSC(PSOE), se apreciaba que las dificultades que habían surgido en los frustrados intentos de unidad del socialismo catalán, no dependían tanto de la actitud más o menos centralista de las partes, como de las posiciones estratégicas defendidas en relación con la política global del PSOE. De tal apreciación se deducía que sólo podría hablarse de un proyecto estable de unidad socialista si se resolvía el problema de la participación y compromiso de los socialistas de Catalunya en la estrategia global del socialismo español.

Pese a los frecuentes contactos que se mantenían con el MSC, lo cierto era que se estaba muy lejos de llevar a cabo una política común³ entre ambas formaciones políticas. Había profundas diferencias en la concepción de lo que tenía que ser el socialismo en Catalunya. Si en las áreas de influencia catalanista se consideraba que el histórico desarraigo del socialismo era consecuencia de su incapacidad para asumir las aspiraciones populistas del catalanismo, en la FSC(PSOE) se sostenía que era debido a la incapacidad de los dirigentes socialistas para sintonizar con la sensibilidad de los trabajadores de Catalunya.

Tales diferencias políticas habían dado lugar, además, al desarrollo de dos distintos modelos de partido. Los socialistas de la FSC(PSOE) veían al MSC como un movimiento basado en agregados de la izquierda, lo cual le hacía depender del partido mejor organizado: el PSUC. Para la FSC(PSOE) se trataba de agregar militantes o afiliados al proyecto definido a partir de la «memoria histórica» del socialismo español: el PSOE, partido histórico de la clase trabajadora.

Para los socialistas de la FSC(PSOE), la identidad de Catalunya y su vertebración política era un derecho político de los catalanes al que había que dar respuesta en el

marco de las libertades que se pretendía conquistar para todos los españoles. Pero los problemas sociales, los de los trabajadores, seguirían vivos y presentes tras la consolidación de las libertades.

Pese a la orgullosa asunción de tales diferencias, se mantuvo siempre vivo el intento de alcanzar la unidad política del socialismo democrático. Este fue, por ejemplo, el posicionamiento de la FSC(PSOE) respecto a la unidad socialista y a la «cuestión nacional», reproducido en la editorial de *L'Opinió Socialista* de octubre de 1968:

«Nosaltres entenem Catalunya, com una federació nacional al si d'una confederació republicana de nacionalitats ibèriques. I declarem honradament estar disposats a treballar conjuntament, damunt d'aquesta plataforma, amb tots aquells que sentin veritablement l'ideal socialista».

LA CONFERENCIA SOCIALISTA IBÉRICA

La puesta en marcha del proceso de unidad socialista parte de una resolución del XII Congreso del PSOE, desarrollada por el Comité Nacional de marzo de 1973. Decía que:

«El PSOE se reafirma en su política favorable a la reunificación de cuantos grupos de la oposición consideremos inequívocamente socialistas. Para ello convocará a dichas fuerzas a próxima reunión».

«En el caso de no ser posible la inmediata reunificación de todas las fuerzas socialistas, propugnará el establecimiento de estrechas relaciones que pudieran conducir a la constitución de una Confederación de fuerzas socialistas ibéricas».

Partiendo de tal iniciativa, el 28 de junio de 1974 se reunió en París la Conferencia Socialista Ibérica (CSI) en la sede del PS francés. Por el PSOE asistían Felipe González, Alfonso Guerra, Nicolás Redondo, Enrique Múgica y Joaquín Jou. Por el RSDC, asistieron Amadeo Cuito y Joaquim Arana. El MSC mandó a uno de sus afiliados⁴ residentes en París. De la composición de las delegaciones se puede deducir la importancia que se atribuía al proyecto.

Siguiendo con el mismo criterio, se procuró que las resoluciones del Congreso de Suresnes, pudieran asumirse por los catalanistas. Poco después del Congreso, una delegación de la nueva CEF se trasladó a Barcelona para convencer a la dirección de la FSC(PSOE) de que se incorporara en el proceso unitario iniciado por CSC. La oposición de la FSC(PSOE) fue tajante. Se dijo allí que CSC no creía en las posibilidades del socialismo en Catalunya, que les bastaba con ser una minoría dentro de una izquierda catalanista hegemónizada por el PSUC. Nuestro reto, por tanto, pasaba por organizar a los trabajadores socialistas en la UGT y poder así desarrollar un proyecto socialista autónomo.

Por otra parte, de acuerdo con la experiencia histórica, solo podría considerarse estable aquel acuerdo unitario del socialismo que resolviera la forma de involucrar al socialismo catalán en la estrategia del socialismo español. Para terminar, reprochamos a los compañeros de la CE que consideraran la unidad socialista en Catalunya desde una perspectiva más sociológica que política; ignorando la historia de Catalunya y simplificando la cuestión con criterios sociológicos más que discutibles.

Los acuerdos adoptados en aquella reunión fueron: que la FSC(PSOE) seguiría adelante con su proyecto en Catalunya, que se aplazaba la perspectiva de la unidad socialista y que se proporcionaría ayuda específica de la CEF para potenciar la capacidad organizativa⁵ de la FSC.

LA FEDERACIÓN DE PARTIDOS SOCIALISTAS

Con el tiempo, los participantes en la CSI se polarizaron alrededor de dos concepciones: el PSOE y el resto de organizaciones socialistas. El 27 de abril de 1975 se propuso una declaración que implicaba la ruptura de la CSI. Se exigía que el PSOE abandonara su estrategia sindical, que cediera su representación política internacional a la CSI y que se tomaran las decisiones por mayoría, de tal suerte que, el PSOE, con fuerte implantación en todas las regiones y nacionalidades, asumiera el mismo peso específico y representatividad en la CSI que cualquier otra organización regional o local. Enrique Múgica y Josep M. Triginer, en representación del PSOE, dieron por concluida la presencia del PSOE en la CSI. Con este desenlace se daba vía libre al Proyecto de CSC: la constitución de la Federación de Partidos Socialistas (FPS).

Pese a este revés, la FSC(PSOE) siguió manteniendo sus relaciones con CSC, aunque la unidad quedaba restringida al ámbito específico de Catalunya. La FSC(PSOE) propuso la constitución de una Comisión de Enlace⁶ en enero de 1976, aunque ésta no se reunió hasta el 13 de julio.

Durante el XXVII Congreso del PSOE⁷ y ante la previsible convocatoria electoral, se consideraban cerrados los intentos unitarios del socialismo. El Congreso prohibió la formación de coaliciones electorales, matizando⁸ aquellos supuestos en los que éstas formaran parte de un proceso unitario⁹. Las condiciones establecidas por el Congreso se resumían así:

«Considerando que existen grupos socialistas al margen de nuestra Organización, el Congreso manda a los órganos de dirección del Partido, y recomienda a las Federaciones de nacionalidades y regiones, que perseveren en nuestra voluntad unitaria partiendo siempre de los siguientes conceptos básicos:

1. Aceptación de la declaración de principios de nuestro Partido en su integridad.
2. Aceptación de la estructura federal del Partido.

3. Aplicación y respeto de los principios básicos de la democracia interna.
4. Todo proceso de unidad deberá concluir en la elección democrática de todos los órganos directivos por las bases integradas».

El enunciado público del Proyecto

El 19 de mayo de 1976, *Tele eXpress* solicitó a los principales representantes socialistas¹⁰ que escribieran la posición de sus organizaciones sobre la unidad socialista. El valor de aquellos escritos es el de que describen la forma de entender la unidad por parte de los interesados, mucho antes de que se consumara.

En la respuesta de Josep M. Triginer, en representación de la FSC(PSOE), cabe destacar:

«La responsabilidad histórica que ello comporta, puede inducirnos al error de interpretar que el refuerzo de la alternativa socialista pasa por la simple unión aritmética de los que se llaman socialistas, pues la suma de unidades distintas, e incluso contrapuestas, puede dar un resultado negativo. Para que esto no sea así, creo que solo cabe unir lo que ya tiene una homogeneidad y ésta solo podremos encontrarla, si de antemano fijamos el espacio político que los socialistas pretendemos ocupar. La unidad dentro de este espacio político, a mi juicio, no solo es deseable, sino incluso imprescindible.

La delimitación de este espacio político, tendría que pasar por tres coordenadas:

- a) Voluntad de transformar la sociedad capitalista en una sociedad socialista, a través de la toma del poder político por la clase trabajadora.
- b) Estructuración organizativa que garantice la adopción de una estrategia socialista global en todo el Estado español y común para todas las organizaciones socialistas; compatible además, con la soberanía de cada nacionalidad o región específicamente diferenciada, en cuyas organizaciones deberá adoptarse la política autónoma que corresponda a su ámbito.
- c) Utilización de procedimientos democráticos, tanto en la lucha por el poder político, como en las etapas de transformación y consolidación del socialismo. Correspondiendo a esta perspectiva, un modelo similar en el funcionamiento de las organizaciones que se proclamen socialistas.

En Catalunya, los hechos son, queramos o no, que la unificación de los socialistas deberá tener en cuenta, como mínimo, a tres organizaciones o formaciones políticas. Me refiero a:

Partit Socialista de Catalunya (R)
Partit Socialista de Catalunya (C)
Federació Socialista de Catalunya (PSOE)

No quiero decir con esto, que sea posible una unificación de simple aritmética, pero si quiero subrayar que no es posible conseguir la unidad de unos contra los otros».

La transición política

Con la constitución de la Assemblea de Catalunya, la FSC(PSOE) decidió su participación desde el primer momento. La presencia de la FSC(PSOE) en una plataforma unitaria con presencia comunista era una prueba de la autonomía con la que FSC(PSOE) decidía sus posiciones en Catalunya; autonomía asumida por una dirección del PSOE que, como se sabe, era contraria a cualquier colaboración con los comunistas.

En diciembre de 1975 se constituyó el Consell de Forces Politiques de Catalunya con el objetivo finalista de formar un gobierno provisional de la Generalitat a partir de la «ruptura democrática». La FSC(PSOE), que pidió formalmente su adhesión, recibió la callada por respuesta, pues el propósito de tal organismo era el de excluir a los partidos que consideraban «sucursalistas»¹¹. Tal exclusión introdujo cambios estratégicos en la FSC(PSOE), pues no aceptaba la marginación¹² de los trabajadores de Catalunya representados por el PSOE.

Pocos días antes que una delegación de la FSC(PSOE) visitara¹³ a Tarradellas, éste manifestó en un periódico de Barcelona¹⁴ que:

«Se dice a menudo que todos los que trabajan en Catalunya son catalanes, y en cambio se dice que estos partidos no específicamente catalanes no pueden entrar en las instancias unitarias de la política catalana. Me da la impresión de que esto es una contradicción».

Desde entonces, estaba claro para la FSC(PSOE) que la recuperación de la Generalitat pasaría antes por Tarradellas que por el Consell de Forces Politiques de Catalunya. A los socialistas de la FSC(PSOE) les tenía sin cuidado la legitimidad histórica de Tarradellas o del Rey, pero se estaba dispuesto a aceptar su protagonismo si significaba una aportación positiva al proyecto democrático; pero todos teníamos que someternos a la legitimación democrática¹⁵.

En la Comisión de los Diez, que sé autoconstituyó en Catalunya para suplir a las demás instancias unitarias, la FSC(PSOE) votó favorablemente la representación de Jordi Pujol en la Comisión de los Nueve, que tenía que negociar la Transición con Suárez. A la FSC(PSOE) le parecía positivo que el catalanismo de derechas se comprometiera en la política de recuperación de la Democracia para toda España.

En la negociación de la Transición, la FSC(PSOE) no aceptó la posición de Tarradellas de que los partidos catalanes se mantuvieran al margen. Más tarde, cuando el PSC(C) promovió el Organisme Consultiu de la Generalitat, de signo tarradellista, la FSC(PSOE) tampoco lo tomó en consideración.

La hora de la verdad

Antecedentes

PLANTEAMIENTO POLÍTICO

El Proyecto político de la FSC(PSOE) pasaba por convertir el socialismo democrático en el partido mayoritario de Catalunya. De tal posibilidad estaban convencidos los dirigentes de la FSC(PSOE) y de la UGT de Catalunya. Su convencimiento no era objetivo; surgía de la sensibilidad detectada en la propia sociedad. Para conseguirlo, se trataba de sintetizar en un mismo proyecto al socialismo catalanista¹⁶ y al tradicional (PSOE).

El problema de la confrontación electoral es que daría lugar a la necesidad de diferenciar la identidad de cada colectivo socialista. Por una parte, se contaba con el PSC(C), con una arraigada identidad catalanista y definido componente izquierdista; por otra, la FSC(PSOE), cuya identidad se vinculaba a la «memoria histórica» del PSOE y la UGT, pero con una identidad civil (catalanista o españolista) menos definida.

Del examen de las distintas posiciones se deducía que poco había de común en las dos formaciones políticas¹⁷. Pero, si se examinaban las respectivas identidades, se podía deducir que era posible una síntesis si ésta se basara más en la complementariedad que en la exclusión. Para conseguirlo, bastaba con plantear la unidad socialista desde tal perspectiva, aunque éramos conscientes de que el problema residía en que la mayoría de los afiliados, de una y otra parte, preferían la pura y simple asimilación de los otros.

PRIORIDAD ORGANIZATIVA

Con motivo de la asamblea de delegados al XXVII Congreso del PSOE, se puso al día el censo de afiliados y se renovó la CE de la FSC(PSOE). En aquél momento, la FSC(PSOE) no alcanzaba los 400 militantes, repartidos en 11 Agrupaciones. Aunque en situación de ilegalidad consentida, se contaba con locales abiertos de la FSC(PSOE) en Barcelona, Sabadell, Hospitalet, Sta. Coloma y Girona. En la mayoría de los casos, los locales se compartían con la UGT.

La aceleración de los acontecimientos y la proximidad de las elecciones, dio lugar a que pasaran a primer término los aspectos organizativos de la UGT y de la FSC(PSOE). Por otra parte, la negociación de los términos políticos de la Transición acaparaba la atención de los demócratas.

A principios del segundo trimestre de 1977, tanto la FSC(PSOE) como el PSC (C) habían demostrado su capacidad de movilización¹⁸. Por otra parte, el referéndum del 15 de diciembre de 1976 sobre la Ley de Reforma Política había servido para ensayar los aspectos electorales más importantes. Aunque siguió funcionando la Comisión de

Enlace con el PSC (C), estábamos convencidos de que la unidad socialista, de producirse, tendría que decidirse a partir de los resultados electorales.

EL PLANTEAMIENTO ELECTORAL

En el PSOE se creía que la representatividad política de la FPS era una entelequia. La única excepción se situaba en Catalunya, en lo que se refiere a la representación del PSC(C). Lo que preocupaba era que el socialismo apareciera tan fragmentado, pues reducía su credibilidad y, por tanto, sus expectativas.

En el mes de marzo de 1977 se disponía de una encuesta electoral sobre las intenciones de voto. De los datos recogidos en Catalunya¹⁹ se podía concluir que:

- Todavía había un 34% de electores indecisos
- El espacio socialista declarado era del 19%
- Dentro del espacio socialista solo estaban decididos 11 puntos porcentuales.
- Entre los decididos²⁰, 5 puntos eran para el PSOE, 4 del PSC (C) y 1 del PSC (R).

Partiendo de tales cifras, en la FSC(PSOE) se consideraba que los socialistas podían sacar una media del 26% de votos en Catalunya y cerca de un 30% en Barcelona si eran capaces de presentarse como una opción política unida y equilibrada. Las conclusiones de la encuesta forzaron la reanudación de los esfuerzos en favor de la unidad socialista.

Primera fase de negociaciones

Partiendo de los contactos en la Comisión de Enlace, surgió una primera propuesta de unidad que el Comité Nacional de la FSC(PSOE) aprobó el 8 de marzo de 1977 y unas «Bases para una candidatura de unidad» propuesta por el PSC(C) el día 14 del mismo mes. En las distintas propuestas se evidenciaba el problema de fondo: mientras la FSC(PSOE) proponía un pacto que condujera a la unidad socialista, al PSC (C) solo le interesaba una coalición electoral.

Por otra parte, a medida que pasaba el tiempo, los criterios políticos iban cediendo protagonismo a los problemas de confección de listas. La FSC(PSOE) no se sentía involucrada en el planteamiento inicial de la Entesa dels Catalans²¹, por lo que no resultó difícil ceder al PSC(C) el protagonismo en esta materia. La propuesta de Carlos Barral para el Senado tenía más propósito de mejorar la candidatura que de negociar una cuota de poder político. Los argumentos que se dieron en contra de su candidatura nos parecieron pueriles²².

El problema importante estaba en las listas al Congreso ¿Qué pacto podría aceptar la dirección de la FSC(PSOE) conociendo la encuesta? Se acudió a una argucia

metodológica. Mientras la FSC(PSOE) daba por supuesto que se podrían sacar 11 diputados en Barcelona, el PSC(C) negociaba²³ como si se fueran a sacar 6. El 5 de abril, se podía dar por concluida la primera parte de la negociación en favor de la unidad socialista.

El pacto supuso una importante ayuda formal a uno de los problemas de mayor preocupación. A partir de entonces, la relación entre el socialismo catalán y el español se perfilaba como contractual, de tal suerte que no podía ser alterada unilateralmente. Para los propósitos de mantener una estrategia socialista común en toda España, este era el modelo más sólido que el representado por una federación del PSOE.

Para que el pacto político y electoral fuera aceptado por el PSOE era preceptivo el acuerdo del Comité Nacional de la FSC(PSOE)²⁴ y del Comité Federal del PSOE. Las más temidas dificultades estaban en el Comité Federal porque el acuerdo no se correspondía con el mandato del Congreso y porque un pacto formalmente catalán estaba afectando a otras federaciones del PSOE, que tendrían que insertar en sus candidaturas a compañeros procedentes de la FPS²⁵. El tema fue presentado por Josep M. Triginer, describiendo la oportunidad histórica del socialismo en Catalunya, y contó con la complicidad del presidente de la mesa que obvió el debate y las votaciones.

La campaña electoral se convirtió en un período de creciente agitación y movilización política. Por parte de la FSC(PSOE), se empezó la campaña con una media de un acto público por semana y se acabó con 10, aparte de los actos comunes con el PSC(C).

Segunda fase

EL ÉXITO ELECTORAL AFIANZÓ LAS EXPECTATIVAS DE LA UNIDAD SOCIALISTA

Tras las elecciones de junio de 1977, «Socialistes de Catalunya» se constituyeron en la indiscutible primera fuerza política de Catalunya. Había que profundizar en el éxito que supuso la unidad socialista sin descuidar los aspectos vinculados con la recuperación de la Generalitat y la normalización democrática. Si consideramos los espacios temporales empleados en el proceso, se puede deducir que la unidad socialista se llevó a marchas forzadas. No podía ser de otra forma, pues los acontecimientos políticos se estaban precipitando.

EL GRUPO PARLAMENTARIO

El primer escollo a tratar, desde la perspectiva de la unidad, fue la organización de los parlamentarios. A instancias del PSC(C) se decidió constituir un grupo propio, separado del Grupo Socialista del Congreso. Concluido el acuerdo, se redactó un "Protocolo de asociación" entre los dos grupos²⁶, cuyas disposiciones más significativas eran las siguientes:

«3. Ambos grupos parlamentarios acuerdan una disciplina común de voz, acción y voto en el Congreso de Diputados, para lo cual la deliberación se producirá en asamblea común, y a través de reunión conjunta de los respectivos comités permanentes.

5. Los anteriores acuerdos tendrán vigencia hasta que se culmine el proceso de unidad orgánica iniciado en Catalunya entre el PSC y la Federación Socialista de Catalunya (PSOE), en cuyo momento deberá estarse a los acuerdos resultantes del Congreso de unificación».

LAS NEGOCIACIONES SE REANUDAN

En el mes de julio se reanudó la actividad de la Comisión de Enlace²⁷ para elaborar las «Bases de la Unidad» que tenían que recoger el perfil político del nuevo partido de los socialistas y su articulación federal. Sus trabajos terminaron el mes de octubre.

Las «Bases de la Unidad» propuestas por la Comisión de Enlace tenían que ratificarse por los respectivos Congresos. Para tal propósito, cada organización soportó significativos costes en militancia y descontento político.

a) El XVII Congreso de la FSC(PSOE)

El recuento de votos que se hizo poco antes del Congreso no garantizaba que pudiera aprobarse la ponencia de unidad. Para facilitar los resultados, se trasladó a Madrid una delegación de compañeros de la FSC(PSOE) para explicar la situación a Nicolás Redondo, quien recomendó a José Valentín que se trasladara a Barcelona e hiciera uso de su influencia en los cuadros políticos de la UGT y de la FSC(PSOE) para convencerles de que la unidad socialista era un proyecto político del que estaba pendiente tanto el PSOE como la UGT.

El Congreso tuvo lugar en Barcelona, los días 12, 13 y 14 de noviembre. Allí se polarizaba la militancia en los siguientes grupos:

- Reticentes con las formas. Se agrupaban alrededor de la ponencia de Barcelona. Sostenían que la unidad no debía hacerse en relación al documento de la Comisión de Enlace sino en función de la adhesión a la «Declaración de Principios del PSOE».
- Defensora de las siglas del PSOE. Temían que se perdiera la identidad del PSOE y, por tanto, la memoria histórica del socialismo democrático
- Contrarios a perder la vinculación con la UGT. Se traducía en exigir la obligación de militar en la UGT a todos los asalariados del PSC.

La distribución de tales posiciones no era uniforme. Pese a todo, los compañeros entendieron que no se trataba tanto de defender posiciones personales como de favorecer el socialismo. Tras las dificultades, fue aprobada, sin modificaciones ni añadidos, la ponencia de unidad que contenía las «Bases» elaboradas por la Comisión de Enlace.

b) El II Congreso del PSC(C)

Tuvo lugar los días 10, 11, 17 y 18 de diciembre, con el propósito de que se aprobaran literalmente las «Bases» pactadas en la Comisión de Enlace.

Las noticias del II Congreso del PSC(C) hacían temer por la unidad. El Secretariado del PSC no fue capaz de comprometerse a fondo en la defensa de las posiciones pactadas y propugnó, al margen de la FSC(PSOE), estrategias políticas no pactadas y tan importantes como la municipal, que contenía posiciones difícilmente asumibles por la FSC(PSOE). Las diferencias entre lo pactado y lo acordado dieron lugar a una posterior ampliación de las «Bases de la Unidad».

LA CONTINUACIÓN DEL PROCESO UNITARIO

El Consell Nacional de la FSC(PSOE) del 8-1-78 tomó en consideración, y aprobó, la formación de una Comisión Mixta²⁸ para preparar, de nuevo, las «Bases de la Unidad», y llevar a cabo un estudio comparativo de las ponencias aprobadas en los respectivos congresos de unificación.

El PSC(R) tras la recuperación de la Generalitat Provisional, solicitó informalmente su incorporación en el proceso unitario. Su posición oficial fue aprobada los días 4, 5, 11 y 12 de febrero de 1978 por su V Congreso, momento en el que también se aprobaron las «Bases de la Unidad». El mes siguiente se solicitó formalmente la incorporación en el proceso, constituyéndose una Comisión de Coordinación para estudiar su participación en los futuros órganos de dirección.

El mes de abril de 1978 tuvo lugar la unidad socialista entre el Partido Socialista Popular (PSP) y el PSOE, por lo que en las mismas fechas, se incorporaron a la FSC(PSOE) los miembros del PSP de Catalunya. El día 30 del mismo mes se aprueban las fechas del Congreso de Unificación por los respectivos órganos de dirección y se aceptó la incorporación en el proceso del PSC(R).

EL CONGRESO DE UNIDAD

Las «Bases de la Unidad», fueron finalmente ampliadas para dar satisfacción a los acuerdos del II Congreso del PSC(C) y trasladadas a un nuevo documento, conocido como «Protocolo de unidad de la FSC(PSOE), PSC(C) y PSC(R) en el Partido de los Socialistas de Catalunya (PSC-PSOE)», pactándose su redactado final con la dirección federal del PSOE. Las «Bases de la Unidad» tenían 6 puntos. El «Protocolo de Unidad» añadió a tales puntos otros cuatro y una Disposición transitoria. El contenido textual de los documentos fueron reproducidos con motivo del Congreso de Unidad en un cuaderno clasificado como «Documento 1».

El que se hubiese pactado su contenido con la dirección del PSOE permitía obviar las votaciones en la FSC(PSOE), por cuestión de disciplina. Aún así, tuvo que intervenir Alfonso Guerra en el Plenario reservado a la FSC(PSOE), sosteniendo que no había alternativa a la unidad socialista y que si no se aprobaba sería disuelta la FSC(PSOE).

El documento fue ratificado por las partes, con motivo del Congreso de Unidad, los días 15 y 16 de julio de 1978. Se aprobaron los documentos de la unidad por las organizaciones constituyentes y se autodisolvieron cada una de ellas para constituir el PARTIT DELS SOCIALISTAS DE CATALUNYA (PSC-PSOE), partiendo de la militancia de cada una de las organizaciones preexistentes.

El modelo de unidad de la FSC(PSOE)

Siendo la unidad socialista una cuestión de identidades diferenciadas, aunque no contrapuestas; cualquier debate político conducía a un callejón sin salida. La identidad se asemeja mucho a las religiones: No admite la racionalidad y se crece cuando se enfrenta con adversarios. La solución práctica, por tanto, pasaba por plantear la unidad socialista como una distribución del poder y funciones entre las partes.

Las bazas con las que contaba la FSC(PSOE) eran simples: La política social, sobre la que se basaba la identidad de la FSC(PSOE), se apoyaba en la UGT y en la política federal del PSOE. Como quiera que las posibilidades del PSC(C) de influir en la política social eran casi nulas, los socialistas del PSOE tenían que estar dispuestos a ceder al PSC(C) todo el protagonismo en la política catalana. En caso contrario, la unidad no se consideraría equilibrada por el PSC(C). Por otra parte, la distribución de la representación municipal tendría que estar en función del grado de implantación territorial de los militantes y éste era el instrumento político más apropiado para llevar a cabo la integración política de los trabajadores en la sociedad civil catalana.

El problema a resolver se limitaba a la forma de conducir la integración de los militantes para facilitar la dilución de las fidelidades derivadas de los colectivos históricos. Mas, éste era un problema práctico. De ahí la importancia política de la Secretaría de Organización.

LA EXPERIENCIA DE LA UGT

Durante el mes de mayo (1978) se recibió la queja del trato que estaban recibiendo algunos militantes del PSC(C) en la UGT y para justificar la necesidad de incorporar a nuevos militantes del PSC(C) fueron tachados de incompetentes a los técnicos y directivos²⁹ de la UGT. No fueron aceptadas lecciones de sindicalismo desde fuera de la UGT, pero se asumió la coaptación de nuevos compañeros en beneficio de la unidad.

Pese al intento de algunos militantes del PSC(C) de desacreditar³⁰ a los dirigentes de la UGT, se siguió adelante con la política de integración. Con motivo del IV Congreso de la UGT de Catalunya, entraron en el Secretariado militantes del PSC(C) que no tenían más mérito³¹ que el de su filiación política. Más tarde, se promocionó a Xavier

Guitart en la Comisión Ejecutiva Confederal de la UGT. El problema ocasionado por este tipo de litigios fue el que restaban eficacia al que tenía que ser el principal objetivo del momento: afianzar la UGT y ganar las primeras elecciones sindicales.

La controversia suscitada en relación con el espacio político-sindical, se centró en la obligatoriedad de afiliación a la UGT. Mientras la FSC(PSOE) defendía un sindicato de inspiración socialista, el PSC(C) propugnaba la libertad sindical a sus afiliados, a semejanza del socialismo francés o italiano³² y defendía un sindicato corporativista en la Administración pública.

VERTEBRACIÓN RESPECTO AL PSOE

El debate sobre la articulación federal dependía de la identidad de unos y otros. Se trataba de discernir si la vinculación del futuro Partido debía hacerse «con» o «en» el PSOE. Cualquier intento que pretendiera poner el acento en el sistema adoptado para la toma de decisiones políticas, o sobre el compromiso en asumirlas, retornaba siempre a los problemas de identidad.

La organización federal del PSOE era piramidal. Se basaba en las agrupaciones locales, federaciones provinciales y de región o nacionalidad. Todas estas organizaciones eran regidas por un Comité Federal, representativo de las respectivas federaciones y una Comisión Ejecutiva encargada de poner en práctica los acuerdos de los Congresos.

Pero el modelo pactado para regular las relaciones entre el PSC y el PSOE, se alejaba tanto del modelo federal como del confederal y podría describirse en términos de soberanía compartida, atribuyendo a un sistema de representación proporcional la toma de decisiones comunes o estratégicas del espacio común competencial.

Para facilitar la integración política en este ámbito era necesario que los dirigentes procedentes del PSC(C) asumieran responsabilidades en la Comisión Ejecutiva del PSOE. Esta no fue una tarea tan fácil, había demasiado miedo a ser tachado de «sucursalista».

LA INTEGRACIÓN POLÍTICA DE LOS TRABAJADORES

Todos estaban de acuerdo en que no se podía pedir a nadie que renunciara a su identidad. Por tanto, cualquier proceso de integración en la sociedad civil tenía que empezar por facilitar la integración política en el partido y en el ámbito de representación local. Desde tal perspectiva, el objetivo de la FSC(PSOE) pasaba por formalizar la unidad socialista antes de la convocatoria de elecciones locales para evitar que la inevitable confrontación producida en la confección de listas electorales pudiera dar lugar a la presentación separada de candidaturas.

LA UNIDAD EN EL PARTIDO Y EN LA SOCIEDAD

Partiendo del principio de que se brindaba a los compañeros del PSC(C) la representación de la política catalana, la ambición de la FSC(PSOE) pasaba por llevar a la sociedad catalana los valores de la unidad socialista. Si la unidad implicaba un esfuerzo de síntesis y aceptación de identidades diferenciadas en el Partido, también era necesario hacer lo propio en la sociedad catalana. Si el objetivo de la unidad pasaba por hacer un único partido desde identidades diferenciadas, el del PSC en la sociedad tenía que ser el de constituir un solo pueblo, con dos lenguas³³.

Bajo un punto de vista organizativo, había grandes diferencias sobre el modelo de partido, pero éstas eran superables en la práctica. Así, por ejemplo, mientras la FSC(PSOE) expulsaba, poco antes de la unidad, a unos militantes acusados de organizar una tendencia organizada³⁴, en el PSC(C) se consideraba razonable que los militantes se organizaran en tendencias.

Las primeras confrontaciones políticas

Al margen de lucubraciones sobre lo que se tenía que haber hecho, veamos lo sucedido a partir de la constitución del Partido común, el de los socialistas de Catalunya.

La aceleración de los acontecimientos

La segunda mitad de 1978 se dedicó preferentemente a la tarea de unificar las distintas organizaciones territoriales y poner en común los edificios y personal contratado. En esta primera fase, los problemas domésticos acaparaban la atención de la Comisión Ejecutiva.

CONVOCATORIA LEGISLATIVAS

Se inicia el año 1979 con la convocatoria de elecciones³⁵ anticipadas. Con este motivo, algunos militantes procedentes del PSC(C) propusieron que se repitiera la Entesa dels Catalans, a la que se opusieron frontalmente los procedentes de la FSC(PSOE). Para unos se trataba de repetir la estrategia del frente de los trabajadores; para los otros, se trataba de clarificar los espacios políticos y de reforzar la identidad del nuevo PSC(PSC-PSOE) afrontando solos las elecciones. Se aceptó una fórmula híbrida (con ERC en el Senado) cuya virtud era la de parecerse a un intento de aproximación.

Surgieron problemas con la confección de las listas, por lo que nos vimos obligados a reproducir los criterios previos a la unidad, basados en el respeto a la identidad de los anteriores colectivos. Como consecuencia de las tensiones, R. Obiols presentó su dimisión de la CE a través de una carta personal a Joan Reventós³⁶. El éxito electoral permitió apaciguar los ánimos, pero no resolvió los problemas.

ELECCIONES MUNICIPALES

Se convocaron elecciones municipales para el 4 de abril, implicando un nuevo motivo de confrontación. Los militantes procedentes del PSC(C) alardeaban de estar técnicamente mejor preparados, por lo que trataron de situar en cada municipio a alcaldables de este colectivo³⁷. El debate llevó la discusión a discernir si se trataba de presentar a políticos capaces de conectar con la sensibilidad ciudadana o a tecnócratas dispuestos a entender de intrincados problemas técnicos o administrativos. Pese a la acritud del debate, se dio muestras de gran generosidad por parte de los militantes procedentes de la FSC(PSOE), evitando conflictos innecesarios, pues se estaba más interesado en la integración política de los trabajadores que en el eventual control catalanista de cada municipio.

EL XXVIII CONGRESO³⁸ DEL PSOE

El debate producido con motivo del XXVIII Congreso del PSOE se solapaba con los problemas de las listas electorales, en un ambiente marcado por la propuesta de Felipe González de abandonar la «identidad marxista». Desde la ex FSC(PSOE) no se dudó en ceder el protagonismo a los dirigentes del ex PSC para que se comprometieran en la política federal del PSOE. Las posiciones de la delegación al Congreso podían resumirse en la permanencia de la ortodoxia marxista, el derecho a la autodeterminación y la reconsideración de las relaciones con el PSOE.

Pero la preocupación sobre los problemas internos estaba creciendo. La prensa³⁹ daba cuenta de la distribución de un manifiesto titulado *Llamamiento a los militantes socialistas*, que decía, entre otras cosas:

«Los hombres y mujeres procedentes de la antigua Federación Catalana del PSOE comprueban con dolor el hundimiento de nuestra militancia y el acceso al aparato del Partido de toda una pléyade de escaladores surgidos como setas que, poco a poco, van ocupando lugares decisivos y representativos en todo tipo de organismos».

EL CONGRESO⁴⁰ EXTRAORDINARIO DEL PSOE

La dimisión de Felipe González en el XXVIII Congreso puso en crisis al PSOE. La dirección política fue encomendada a una «gestora» encargada de convocar un Congreso Extraordinario. En el debate producido con tal motivo, los militantes de la ex FSC(PSOE) fueron tildados de socialdemócratas. R. Obiols reforzó su protagonismo personal al situarse a la izquierda de Felipe González, al tiempo que marcaba distancias respecto a la ortodoxia marxista.

La reacción no se hizo esperar. Los militantes procedentes de la FSC(PSOE) autoafirmándose en su condición de trabajadores, proclamaron su inequívoca

legitimidad para organizar y dirigir su revolución social en consonancia con la más fiel tradición marxista, y tacharon a los dirigentes del PSC de socialistas de salón, herederos de la tradicional clase dirigente catalana.

EL ESTATUTO

Aunque fue aprobado por referéndum el 25-10-79, el año fue presidido por su debate y negociación. A destacar el «Pacto de Ciudadanía» trasladado al redactado sobre la lengua propia y su conjunta oficialidad con el castellano. Mientras para unos se trataba de un pacto cerrado, para otros era el punto de partida que tendría que permitir poner en condiciones de igualdad el uso del catalán respecto al castellano. El problema de fondo sigue vigente: se trata de discernir si el derecho a la igualdad era aplicable a las lenguas o a las personas.

Al borde de la escisión

LOS ASPECTOS POLÍTICOS

En lo que se refiere a la política catalana, antes de las elecciones a la Generalitat, los compañeros de la ex FSC(PSOE) argumentaban que, mientras el traspaso de competencias fuera la política preferente de la Generalitat, había que promover un modelo de gobierno⁴¹ de unidad, similar al practicado por Tarradellas. Por otra parte, los compañeros procedentes de la FSC(PSOE) estábamos en contra de un frente de izquierdas, porque desdibujaba las prioridades políticas⁴² de los socialistas y de la UGT en aquel momento.

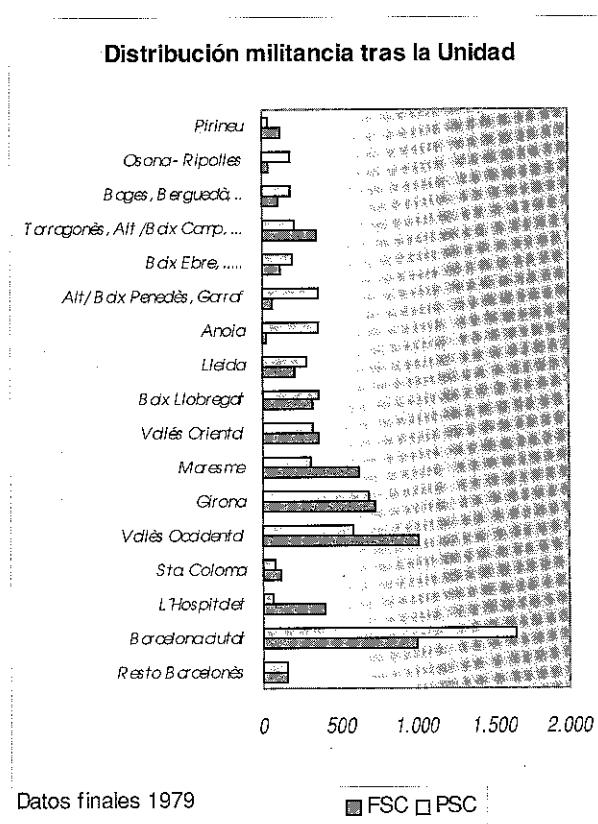
Tras el fracaso electoral (marzo 1980), la decisión de mantenerse en la oposición, aunque coherente con la propuesta electoral, situaba al PSC en el papel de enquistarse en la «oposición de la oposición⁴³», pues la política de la Generalitat en el período de desarrollo competencial, no podía ser otra que la de negociar y exigir traspasos al Gobierno central. Ante tal perspectiva nos encontramos en la ex FSC(PSOE) con dos posiciones:

La primera, consideraba que, no habiendo sensibles diferencias entre el catalanismo convergente y socialista, era razonable pensar en las posibilidades de compartir⁴⁴ el gobierno con Convergència. La segunda, confiaba que, desde la oposición a una política «nacionalista», los catalanistas del PSC no tendrían otra opción que la de generar una política diferenciada respecto al gobierno de la Generalitat, con lo cual se acabaría por enfatizar aquello que une a los catalanes con los demás españoles, en vez de hurgar en el carácter diferencial de su identidad.

Por otra parte, la conveniencia de desarrollar en Catalunya una política sindical de concertación económica, llevó a la UGT al pacto con Pujol en aquella primera legislatura autonómica.

LOS ASPECTOS CUANTITATIVOS DE LA UNIDAD

Aunque la unidad socialista haya sido una operación política, no fue solo la bondad de las ideas lo que se impuso. Si las fuertes bazas de la FSC(PSOE) estaban en la UGT y en la política federal del PSOE, en el aspecto organizativo se sufría el inconveniente de una insuficiencia de cuadros políticos, pues la *intelligentsia* catalana del espacio socialista estaba más preocupada por la recuperación de la Generalitat que por la política social.

En el cuadro que se adjunta se ilustra la distribución territorial⁴⁵ de los militantes agrupados en función de las identidades más significativas. Por una parte, tenemos a los más sensibilizados por la política social, alrededor de la FSC(PSOE); y, por otra, a aquellos a los que la Secretaría de organización presumía más sensibilizados por el catalanismo. Según el recuento de la secretaría de organización del PSC (PSC-PSOE), la FSC(PSOE) contaba con 5.763 afiliados, contra los 6.042 de las demás organizaciones o no adscritos. Por otra parte, la militancia del ex PSC estaba mejor distribuida territorialmente.

En otras palabras, con la convocatoria del II Congreso del Partido ya se conocía la correlación de fuerzas. Pero el objetivo de los *obreristas* no pasaba

por ganar la batalla contra el «catalanismo», como algunos creyeron, sino por llevar a cabo una negociación en condiciones de equidad.

EL V CONGRESO DE LA UGT DE CATALUNYA

Con una imagen pública⁴⁶ de tensiones internas y de desconcierto, tuvo lugar en Castelldefels el V Congreso de la UGT de Catalunya, los días 7 y 8 de junio de 1980. La gestión de su Secretario General, Luis Fuertes, resultó aprobada por 238.289 mandatos (80,83% de los votos). El resto se repartió así: 0,66% en contra, 17,58% abstenciones y 0,93% de ausencias.

La imagen de cohesión y disciplina demostrada por los compañeros de la ex FSC(PSOE) que tenían cargos representativos en la estructura de la UGT preocupó a los

compañeros que, procediendo del PSC(C), veían en la fortaleza de la ex FSC(PSOE) una amenaza para el catalanismo.

EL II CONGRESO DEL PSC (PSC-PSOE)

a) Planteamiento

En el II Congreso, para los «obreristas» era innegociable la continuidad de Carlos Cigarrán en la Secretaría de Organización y las relaciones⁴⁷ del PSC con la UGT.

Los «unitarios»⁴⁸ fueron al Congreso con el ánimo de imponer su mayoría. La acusación de anticalanistas era lo que más dolía a los compañeros de la ex FSC(PSOE), que no entendían las razones por las que se les consideraba enemigos del catalanismo.

b) La confrontación

En la apertura del Congreso, convocado para los días 4, 5 y 6 de julio de 1980, los «obreristas» comprobaron que no controlaban las delegaciones de Terrassa y Sabadell, cuando se había dado por supuesto que la mayoría de tales agrupaciones estaba en sus manos. Los «obreristas» se convencieron de que los «unitarios», estaban dispuestos a cualquier cosa para imponer su política y su gente. El resultado fue que los «obreristas» abandonaron el plenario, cuestionando la legitimidad de la unidad socialista al no aceptar las formas y procedimientos democráticos.

A partir de aquel momento, de poco sirvieron las palabras⁴⁹ destinadas a imponer la sensatez en un ambiente integrista. Quien se atreviera a abandonar el «redil» era inmediatamente tachado de traidor a la causa del PSOE. Fue aceptada la incorporación de «obreristas» en las ponencias del Congreso, pero no se aceptó el retorno al Pleno del Congreso⁵⁰. En lo que se refiere a las negociaciones, los «unitarios» ofrecieron siete puestos de la CE a los «obreristas» y compartir la Secretaría de Organización. El resultado fue la exclusión⁵¹ de los compañeros de la ex FSC de cualquier responsabilidad en la dirección⁵² del Partido.

c) Consecuencias políticas

La preocupación por el desenlace del Congreso probablemente impidió un seguimiento más estricto de las políticas que se estaban aprobando. Una resolución descartaba cualquier alianza con CiU en el Gobierno de la Generalitat, acabando con la posibilidad de participar en el proyecto de recuperación del poder político de la Generalitat.

- La exclusión de la sensibilidad «obrerista» en la política cotidiana del PSC alejó a los socialistas de la posibilidad de ampliar el espacio político-electoral en las elecciones al Parlament.

- En el II Congreso, los «unitarios» impusieron su modelo de partido basado en la confrontación entre mayorías y minorías, ignorando los problemas de identidad que no fueran catalanistas. Las mayorías se quedaban con el 70% de representatividad y el 30% restante para la minoría testimonial.

Reconducción de la unidad

Para recomponer la unidad, se tenía que poner fin a aquella «auto-exclusión». La fórmula⁵³ que se puso en marcha pasaba por:

1. Reequilibrar la participación⁵⁴ de la ex FSC(PSOE) a través del incremento de su presencia en el Consell Nacional gracias a una votación pactada en las federaciones territoriales.
2. Visualizar el retorno a cierto equilibrio representativo aprovechando el peso específico de la Federación⁵⁵ de Barcelona.
3. Se solicitó a la UGT de Catalunya una rebaja de las sanciones impuestas como consecuencia de las operaciones⁵⁶ políticas montadas contra el Secretariado.
4. Autodisolución del «obrerismo»⁵⁷.
5. Romper la lógica de la confrontación entre identidades partiendo de la política que pudiera consensuarse.

LA REALIDAD POLÍTICA DEL MOMENTO

A la crisis de UCD, la dimisión de Suárez e intento de golpe de Estado del 23-F, le sucedió la reacción del gobierno de Calvo Sotelo, ejemplarizada con la entrada de España en la OTAN y la puesta en marcha de las leyes de armonización, entre las que se encontraba la LOAPA⁵⁸. Tras el frustrado golpe de Estado, el PSOE se puso a disposición del gobierno de UCD.

Con la aparición de la primera propuesta de Ley de Normalización Autonómica, se rompió la disciplina de los «Socialistes de Catalunya» en el Congreso y la dirección del PSC se ofreció a Pujol para formar un gobierno de coalición ante el peligro golpista del momento. El momento político fue vivido por algunos catalanistas con mayor crispación de lo que cabía esperar.

LA NUEVA MAYORÍA

Si los problemas de identidad impedían el funcionamiento normal del Partido, había que establecer un marco político en el que todos pudiéramos sentirnos identificados,

sin necesidad de llegar a la máxima aspiración de diseñar un proyecto político específico para el desarrollo autonómico de Catalunya. El primer intento de clarificación de posiciones, tuvo lugar a través de reuniones sostenidas entre Joan Prats, Eduardo Martín, Lluís Armet, Higin Clotas, Isidre Molas y Josep M. Triginer. Se rompió esa primera iniciativa y con ella, la complicidad de los «unitarios», ante la polarización catalanista que también alcanzó al PSC, con motivo de la presentación en el Congreso, por el Gobierno de UCD, de la primera Ley de Armonización.

Para superar la primera crisis, siguiendo con la idea de acabar con los ex colectivos, se intentó diseñar una síntesis política a través de un nuevo grupo de trabajo. Los objetivos perseguidos por los compañeros de la ex FSC(PSOE) eran mínimos: se pretendía que la defensa de la política del PSC fuera exigencia suficiente para un dirigente electo y, por tanto, que no fuera necesario dar fe de catalanismo o de cualquier otro «ismo».

El nuevo grupo⁵⁹ estaba formado por Ernest Lluch, Eduardo Martín, Josep M. Triginer, Joan Prats, Higin Clotas, Xavier Guitart, Didac Fábregas y Joan Codina. Más tarde fue completado con la presencia de Felip Lorda. Se elaboró un manifiesto⁶⁰ que se hizo público con el título de: «Por la unidad de los socialistas de Catalunya».

En aquellos momentos, contradictorios, fueron de agradecer las declaraciones de Joan Reventós, el 8 de agosto, en plena discusión pública sobre la posición socialista respecto a la LOAPA al decir que donde está el PSOE está el PSC y al revés. La LOAPA no afecta directamente a aquellas comunidades que ya tienen aprobado su Estatuto de Autonomía.

El ambiente siguió caldeándose, además, con la ruptura del «Pacte de Progrés» a partir del 9 de octubre en el Ayuntamiento de Barcelona, aunque estaba preparada la decisión desde primeros de septiembre. La ruptura de CiU era difícilmente entendida por algunos dirigentes del PSC que consideraban «progresistas» a los de CiU. En aquellos días, la apreciación de los militantes de la ex FSC(PSOE) era que los catalanistas del PSC eran demasiado sensibles a las críticas de CiU: les resultaba más fácil enfrentarse a sus compañeros socialistas que a sus adversarios nacionalistas.

LA RESPUESTA DE LOS UNITARIOS

La estrategia de la «nueva mayoría» dió lugar a que, en una primera fase, se produjera un consenso real de posiciones. En una segunda, a partir del verano de 1980, la «nueva mayoría» era acusada de pretender acabar con Reventós. Pero la pérdida de posiciones de los «unitarios» en el Consell Nacional⁶¹ y en la IV asamblea de delegados⁶² al XXIX Congreso del PSOE, dio lugar a que éstos se sumaran a la crítica que el nacionalismo hacía a los socialistas.

Desde la Comisión Ejecutiva del PSC se formularon unas enmiendas a la LOAPA para que fueran presentadas al Congreso por el Grupo «Socialistes de Catalunya». Ernest

Lluch, portavoz del Grupo, se negó a aceptar su tramitación⁶³ sin haberlas negociado favorablemente con la dirección del Grupo Socialista, pues la presentación de las enmiendas hubiese puesto en crisis la unidad socialista ya que el punto 8º del «Protocolo de unidad» dice que los parlamentarios atenderán a lo establecido en la constitución del Grupo Parlamentario⁶⁴.

EL III CONGRESO⁶⁵ DEL PSC

En la «nueva mayoría» se consideraba que aquél era un Congreso importante, el contrapunto al II Congreso. Se asumía, por tanto, el criterio de que había que ser generoso si se ganaba. Pero ésta fue una actitud que otorgó la imagen de estar a la defensiva, grave error para quienes pretenden dar credibilidad a un proyecto político.

Poco antes del Congreso, se hizo llegar a dirigentes de la «nueva mayoría» que en opinión de Felipe González ésta no tenía que ganar el Congreso. Creía, según parece, que la victoria de la «nueva mayoría» podía dar lugar a una escisión en el PSC como consecuencia de la fuerte presión nacionalista, y esto era algo que no podía permitirse el PSOE, que se presentaba ante la sociedad como un partido consolidado, garante democrático de la estabilidad política. La opinión de Felipe González no alteró los resultados, sólo consiguió que Ernest Lluch no interviera en los debates congresuales. El Congreso fue perdido por la «nueva mayoría».

Una nueva etapa

La victoria de octubre de 1982 tuvo decisivas repercusiones en el PSC. Muchos de los compañeros procedentes del PSC(C) que estaban con la «nueva mayoría», asumieron importantes responsabilidades en la Administración socialista. Todos cerraron filas para defender la más importante y apasionante oportunidad histórica del socialismo español. La unidad socialista estaba sancionada. Había que asumir la realidad surgida del III Congreso. Desde entonces, quien se moviera no salía en la foto.

De poco sirvió el constatar que los socialistas habíamos ganado más votos que nunca a pesar de las durísimas críticas nacionalistas con motivo de la LOAPA. Las explicaciones eran muy simples: era Felipe y no el PSOE quien ganaba las legislativas en Catalunya.

Anexo I

Problemas de partida

	PSC (C)	FSC (PSOE)
Identidad	Vinculación sociológica en la izquierda catalanista.	Asunción de la memoria histórica del PSOE.
Concepción del partido	Agregado de distintas sensibilidades y concepciones	Concepción global del Proyecto, decidido por mayoría.
Política de alianzas	Se enfatizan políticas de "progreso", "frente de los trabajadores" o "boque de casas" consecuente con la concepción basado en el agregado de fuerzas políticas.	Autonomía del proyecto socialista. Los pactos solo sirven para arrancar parcelas de poder político.
Concepción organizativa	Estructurada y jerarquizada (sectores, frentes, etc.).	Horizontal, basada en criterios territoriales.
Política de Estado	Modelo confederal de organización política para una España federal.	Concepción federal del partido y del Estado.
Política social	Sindicalismo unitario, independiente de la acción política.	Complicidad política con la UGT y respeto a su autonomía.
Objetivo perseguido con la unidad socialista	Evitar la presencia de un partido "sucursalista", el PSOE, que pudiera formular políticas "lerrujistas" susceptibles que quebrar el proyecto nacional de Catalunya.	Evitar la segregación de la mayoría de los trabajadores por motivos culturales. Consolidación del espacio socialista en Catalunya.
Política catalanista	Máximo poder político para la Generalitat. Promover la política cultural y lingüística para hacer de Catalunya un solo pueblo con una sola cultura.	Poder político suficiente y pactado para desarrollar la Catalunya autónoma. Catalunya debe ser un solo pueblo con dos lenguas.

Problemas pendientes

Para el catalanismo, las únicas cuestiones de identidad política son las «nacionales». En nuestro caso, serían las que se dan entre Catalunya y España, con una interpretación política basada en la mayor o menor concepción centralista del Estado. Pero no es suficiente. Está claro que hay problemas de identidad nacional, pero también los hay de cualquier otra posible identidad.

El catalanismo, expresión política de una identidad nacional que se siente históricamente perseguida, pone el acento en la reivindicación de derechos y de poder. Con la unidad socialista se asumían los derechos y reivindicaciones del pueblo de Catalunya, pero los socialistas del PSOE aspirábamos a que el PSC se hubiese podido diseñar y desarrollar un Proyecto de país capaz de vertebrar una política constructiva a partir del momento que hubiese terminado la fase reivindicativa del catalanismo. El caso es que no lo hemos conseguido y seguimos con nuestras reivindicaciones, compitiendo con CiU para ver quién es más exigente con el Estado opresor de los derechos de Catalunya.

Se ganan las elecciones cuando los socialistas de Catalunya vamos bajo la protección del PSOE. Se pierden cuando nos empeñamos en ser más catalanistas que CiU, desentendiéndonos de lo que significa en Catalunya la identidad socialista y descuidando aquellos aspectos vinculados con la integración política de los catalanes.

El problema teórico de fondo es el que todavía no disponemos de una teoría verificable sobre el comportamiento de la identidad*, que vaya más allá de los tradicionales discursos nacionalistas.

(*) Salta a la vista que si las ideologías pertenecen al reino del conocimiento, la identidad forma parte de la conciencia. Las ideas son susceptibles de cambiar a través de un discurso lógico (debate), pero la identidad no acepta razonamientos, se nutre de la experiencia, de los hechos. En este sentido, por ejemplo, la izquierda es una adscripción sociológica o un recurso intelectual para la descripción de categorías conceptuales, pero no tiene nada que ver con la memoria histórica (identidad) de la gran mayoría de los trabajadores.

Anexo II

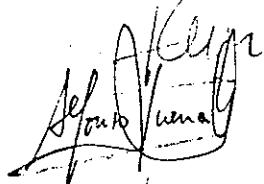
PROTOCÒLO DE ASOCIACIÓ DEL GRUPO PARLAMENTARIO "SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)" AL GRUPO SOCIALISTA DEL CONGRESO DEL GRUPO PARLAMENTARIO PSOE

Las condiciones del funcionamiento del Grupo Parlamentario "SOCIALISTES DE CATALUNYA (PSC-PSOE)", asociado al Grupo Socialista del Congreso del "GRUPO PARLAMENTARIO PSOE", son las siguientes, según acuerdo expreso entre ambos grupos parlamentarios:

- 1.- El Grupo Parlamentario "Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)" mantendrá portavoz o presidente y suplente propios en la Cámara de Diputados.
- 2.- Dicho Grupo Parlamentario tendrá asimismo capacidad de representación a todos los efectos previstos en las actuales normas de la Disposición de la Presidencia de las Cortes del 8 de Julio de 1977, publicadas en el Boletín de las Cortes del 11 siguiente, y las que se prevean en el futuro reglamento provisional de funcionamiento de la Cámara de Diputados de las Cortes, en su caso.
- 3.- Ambos grupos parlamentarios acuerdan una disciplina común de voz, acción y voto en el Congreso de Diputados, para lo cual la deliberación se producirá en asamblea común, y a través de reunión conjunta de los respectivos comités permanentes.
- 4.- Ambos grupos parlamentarios utilizarán servicios comunes que sufragarán proporcionalmente, y se dotarán de normas de funcionamiento interno análogas.
- 5.- Los anteriores acuerdos tendrán vigencia hasta que se culmine el proceso de unidad orgánica iniciado en Catalunya entre el PSC y la Federación Socialista de Catalunya (PSOE), en cuyo momento deberá estarse a los acuerdos resultantes del Congreso de unificación.

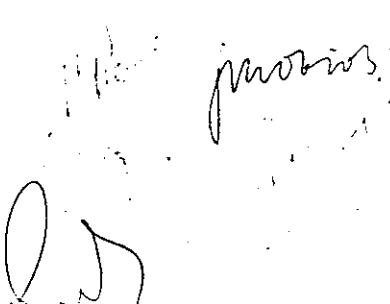
Por el Grupo Socialista del Congreso

Comité Permanente

Por el Grupo Socialistes

de Catalunya

Notes

- 1 Desde V Pleno de la Federación Nacional de Juventudes Socialistas (Toulouse 1963), se destacó en los carnets de los jóvenes socialistas de Catalunya que las JSC estaban adheridas a la FNJSE.
- 2 Joaquín Jou era miembro de la Comisión Ejecutiva Federal del PSOE desde 1968
- 3 Había ocasiones en las que, de la lectura de las publicaciones del MSC se sacaba la impresión de que los socialistas de la FSC(PSOE) éramos más adversarios que compañeros.
- 4 Creo recordar que fue Ramón Porqueras.
- 5 Esta fue la época de mayor agitación política para la FSC(PSOE) y la que acusó una mayor represión policial.
- 6 Por parte de la FSC(PSOE) estaban Mercedes Aroz, José González, Francesc Ramos y Josep M. Triginer. Por parte del PSC(C): Lluís Armet, Eduardo Martín, Joan Reventós y José Ignacio Urenda.
- 7 Madrid 8-12-76
- 8 La citada salvaguarda fue un requerimiento explícito de la delegación de Catalunya
- 9 La interpretación que Felipe González daba al mandato del Congreso fue recogida en *El Socialista*. Decía que, «la unidad tenía que pactarse antes de las elecciones y, por tanto, el PSOE tenía que presentar listas propias e individualizadas en todas las circunscripciones».
- 10 Fueron consultados: Josep Pallach, Joan Reventós, Joan Colominas, Joan Armet, Josep Badia, J. Almodòvar, Heribert Barrera, Josep Andreu Abelló, Joan Cornudella y Josep M. Triginer.
- 11 Los criterios que sirvieron para excluir a la FSC(PSOE) también sirvieron para integrar al PSP de Catalunya o al PSUC, mucho más dependientes que nosotros de la política que decidiera el PSP o el PCE.
- 12 El año siguiente se publicó el libro *La inmigració problema i esperança de Catalunya*, de Jordi Pujol, en el que había motivos para temer lo peor desde la perspectiva de la integración política de los trabajadores.
- 13 25 de agosto de 1976
- 14 *El Correo Catalán*
- 15 El Rey se legitimaba democráticamente a través del referéndum sobre la Constitución. Tarradellas tenía que hacer lo propio con la «Asamblea de Parlamentarios».
- 16 Agrupando tanto el pragmático PSC(R) como al doctrinario PSC(C)
- 17 En el anexo I al presente documento se adjunta una tabla clarificadora de tales cuestiones.
- 18 El primer acto público de la FSC(PSOE) fue en el barrio de San Andrés el 8-1-77. La sorpresa apreciada por la capacidad de convocatoria fue confirmada, más tarde, en el acto público celebrado en el Palacio Municipal de Deportes del 30 de abril, donde se congregaron unas 20.000 personas.

- 19 Los datos de la encuesta fueron publicados en la Memoria al XVII congreso de la FSC(PSOE)
- 20 En la provincia de Barcelona se habían decidido 12 de los 21 puntos porcentuales y su distribución era de 6, 4 y 1 puntos porcentuales.
- 21 *El Proyecto empezó siendo una plataforma del catalanismo para convertirse en la traducción política del «frente de los trabajadores» como consecuencia de la negativa del «Pacte Democratic per Catalunya» a integrarse en el Proyecto.*
- 22 Estábamos convencidos de que el voto a Barral era debido a que era un escritor que escribía en castellano y en aquellos momentos de exaltación nacionalista, esta era una imperdonable «traición» para algunos catalanistas.
- 23 Cuando parecía que estaba todo perdido propuse una fórmula de equilibrio basada en la candidatura de Juli Busquets. Se trataba de un «no afiliado» que presentamos en el Comité Nacional de la FSC(PSOE) como más cerca de nosotros que del PSC(C).
- 24 Fue aceptado por 15 votos a favor, 13 en contra y dos abstenciones
- 25 Bajo un punto de vista formal, la FPS mantuvo su vigencia hasta después de las elecciones, manteniéndose como una alternativa al PSOE. Tras las elecciones, el PSC(C) se esforzó en acelerar la unidad socialista en otras nacionalidades o regiones. A destacar la reunión del PSC(C) con sus compañeros del PSPV y los de la *Federación Valenciana del PSOE* el día 7-2-78.
- 26 Entre las firmas legibles, Alfonso Guerra firmaba en nombre del Comité Permanente del Grupo Socialista del Congreso y por Socialistas de Catalunya: Joan Reventós, R. Obiols y Josep M. Triginer
- 27 La nueva Comisión de Enlace estaba formada por Lluís Armet, Eduardo Martín, José Ignacio Urenda, José Luis Martín, Isidre Molas y R. Obiols por el PSC(C) y por Mercedes Aroz, Fernando Balcells, Rufino Bernabeu, José González, Felip Lorda y Francesc Ramos por la FSC(PSOE).
- 28 La representación de la FSC(PSOE) estuvo formada por Fernando Balcells, Salvador Clotas, José González, Ignacio Pujana, Francesc Ramos y Luis Rubio. Por parte del PSC(C) formaba parte Lluís Armet, Artur Fernández, Carles Munner, R. Obiols, Josep M Sala, Jordi Font, Eduardo Martín, Isidre Molas, Enric Moltó y Jose Ignacio Urenda.
- 29 Aunque su función se estimaba como innecesaria, fue aceptada la incorporación de Mas, Casares, (. .).
- 30 Huelga de los servicios jurídicos, difusión de panfletos difamatorios, etc.
- 31 Debe excluirse de tal valoración aquellos compañeros procedentes de comarcas que realmente llevaban allí la organización sindical de la UGT y con los que nunca hubo problemas de reparto de poder.
- 32 Considerábamos que el modelo francés e italiano impedía el acceso de los socialistas al poder.
- 33 Ese fue el «Pacto de Ciudadanía» trasladado al Estatuto de Catalunya, artífice de la vertebración de la diversidad cultural en la sociedad civil de Catalunya.
- 34 La tendencia organizada lo hacía bajo el nombre de «Centro de Estudios Carlos Marx». Se trataba de un grupo trotskista surgido en Gran Bretaña con el nombre de *Militant* y que en España editaba *Nueva Claridad*.

- 35 Las elecciones tuvieron lugar el 1-3-79
- 36 La carta fue leída en la CE el 18 de enero de 1979
- 37 Aunque no surgiera en el debate, todos sabían que los catalanistas pretendían colocar a alcaldables que se expresaran en catalán.
- 38 16 mayo 1979
- 39 *Europa Press*, 15-5-79
- 40 Madrid 28-9-79
- 41 Fue presentado a la CE un *Análisis político distintos supuestos electorales en Catalunya. Formación del Gobierno. Política de Alianzas* en sep. de 1978. No llegó a discutirse en la Comisión Ejecutiva.
- 42 Recuérdese que en aquellas fechas se estaba sufriendo las consecuencias de la «crisis energética». Por otra parte, la política sindical era de concertación y no de abierta oposición. Acuerdo UGT-Fomento en octubre de 1979. AMI I y AMI II en los años 1980 y 1981.
- 43 Los socialistas del PSOE sabíamos lo que suponía hacer de oposición a la oposición. Fue la política de la UGT respecto a CCOO, en plena clandestinidad. Fueron las consecuencias de la incomodidad de esta estrategia lo que forzó la renovación del PSOE en el XII Congreso del PSOE .
- 44 Esa fue la postura defendida por Francisco Ramos en el Consell Nacional inmediato a la derrota electoral.
- 45 Del Barcelonès se ha desagregado la militancia de Barcelona, l'Hospitalet y Sta. Coloma.
- 46 Se trata de las informaciones de prensa distribuidas por compañeros del ex PSC, como parte de una estrategia destinada a hacerse con el control de la dirección de la UGT.
- 47 Este planteamiento ejemplarizado en la obligatoriedad de la militancia sindical en la UGT de los afiliados del Partido, era el símbolo de toda una filosofía sobre como entender la acción política de los socialistas.
- 48 Este fue el nombre que se atribuyeron aquellos que apoyaron las tesis de R. Obiols de imponer una política de mayorías y minorías, vertebrada alrededor de una concepción catalanista de izquierdas.
- 49 Tras las múltiples intervenciones de quienes teníamos ascendencia en nuestra gente y de los representantes de la CE del PSOE, estaba claro para los obreristas que el PSOE no apoyaría la rebelión de una minoría y de que aquel «pataleo» solo perjudicaría al socialismo.
- 50 En la última votación, poco antes de las cuatro de la madrugada del lunes día 7, se acordó no volver al pleno por 63 votos contra 59.
- 51 Debe exceptuarse a Josep Font
- 52 También declinaron formar parte de la Dirección, los compañeros Narcís Serra, Isidre Molas y Ernest Lluch
- 53 Hablé de tal propósito con Luis Fuertes, Armendariz y J.L. Martínez, primero y, luego, con R. Obiols y J. Reventós.

- 54 El acuerdo de los tres primeros puntos fue cerrado en una reunión sostenida entre R. Obiols y J.M. Triginer el 1 de septiembre de 1980.
- 55 La primera secretaría de la Federación de Barcelona fue confiada a Josep M. Triginer
- 56 Fueron atendidas las reclamaciones de Rafael Madueño, Joan Tudela y Antonio Santiburcio.
- 57 Tuvo lugar el 31-1-81, ante una asamblea de 120 delegados territoriales. Se dijo allí que el partido tenía que hacer frente a múltiples problemas políticos y sociales y que no podía seguir mirándose el ombligo. Se tenía que hacer un esfuerzo por superar los problemas de identidad y situar el debate en otro nivel: el político.
- 58 Ley Orgánica de Armonización del Proceso Autonómico.
- 59 La primera reunión tuvo lugar en el domicilio de Andreu Abelló, donde estaba previsto que asistieran, además, los compañeros Narcís Serra, Francesc Martí, Ciurana y José Valentín. Serra y F. Martí excusaron su asistencia por motivos formales, lo cual nos llevó a la conclusión de que ellos prefirieron constituir un grupo de presión específico que más tarde fue reconocido como «institucional».
- 60 La prensa se hizo eco a partir del verano de 1981.
- 61 Sesión del 13-4-81
- 62 La IV Asamblea de delegados tuvo lugar los días 10 y 11 de octubre de 1981. Allí nos encontramos con que teníamos la mayoría sin haberlo siquiera previsto. No nos habíamos preparado para tal eventualidad.
- 63 Esto sucedía el 18-12-81. De acuerdo con el contenido del Protocolo de Unidad, la presentación de tales enmiendas tenía que ser decidida en reunión conjunta de los grupos parlamentarios socialistas.
- 64 Se adjunta la fotocopia del documento en calidad de anexo II.
- 65 29-31 de mayo de 1982

Isidre Molas

**El partit de la unitat
dels socialistes de Catalunya***

(*) Publicat als *Papers de la Fundació*, núm. 110

Començaré la intervenció amb el record d'un fet que em sembla indispensable per comprendre el partit sorgit de la unificació de 1978: el Partit dels Socialistes de Catalunya fou resultat d'un procés, d'un procés iniciat en la seva darrera etapa després del «Pacte d'Abril». L'objectiu era l'aplec de tots els sectors del socialisme democràtic en un nou partit sobirà, nacional i de classe, federat en el PSOE. Tenia la voluntat d'expressar les classes treballadores i populars per tal d'arribar a ésser no solament el primer partit de les esquerres, sinó també el primer partit de Catalunya.

El procés d'unitat, que no va ser senzill sinó que més aviat complex i en alguns moments difícil, fou sobretot resultat d'un impuls provinent de la societat i que era clarament visible en l'etapa en què l'aliança electoral de 1977 es prolongà sota el nom «Socialistes de Catalunya». El procés fou impulsat, sobretot, des de la societat i fou encarrilat per les direccions polítiques amb un notable sentit de responsabilitat històrica. El seu caràcter de procés per tal de crear un nou partit, permet d'explicarnos alguns dels elements de la cultura política del socialisme català actual, tant per bé com per mal, que el fan relativament diferent dels socialismes organitzats en d'altres llocs.

I

Un partit més plural i més consensual

Això va fer el Partit més plural. D'una banda, la confluència de sectors diferents, amb tradicions, trajectòries i pràctiques diferents, el convertí ideològicament en molt plural. L'existència de sectors més estatistes, sectors més societaris i sectors més municipalistes en feren una realitat més plural que d'altres organitzacions socialistes. D'altra banda, d'entrada adquirí un segon nivell de pluralitat en reunir una base social variada: de procedència de classe, de característiques socials, de llengua i origen geogràfic, de professió. Des del començament fou un partit socialment molt variat.

Alhora el fet de ser el resultat d'un treballós procés d'unificació el va fer també més consensual. Si bé les decisions es prenien democràticament i es respectaven les regles de la majoria, degut a la manera en què es produí la unió, hi adquirí un gran pes la presa consensual de decisions i el costum de fer els debats amb una prudència, o si voleu una el·lipsi, que no facilités la cristal·lització de diversos partits en l'interior

del partit i fer així possible una homogeneïtzació progressiva de les posicions diferenciades, de vegades imprecises, però visibles en el tarannà de la gent.

En realitat la unificació no s'acabà de produir fins bastant després de constituir-se la unitat del partit: la veritable unificació es produí després de 1980. Aproximadament fins 1980-1982 no era feta del tot la unificació, existia només una coexistència pacífica dins de la unitat orgànica. La unificació es consolidà a començaments de 1982, quan la nova situació política迫à a la direcció i a les bases afiliades a assumir l'extraordinària responsabilitat que hauria de tenir el socialisme en la direcció del país; no podia jugar-hi, no podia posar en perill amb discussions o combats interns allò que era una esperança (l'esperança) per a la majoria de la població.

La creació del partit unificat és avui un fet irreversible, però quan es produí no era necessàriament irreversible. La prova és que en el II Congrés ordinari de 1980, dos anys després de la unitat, es produí una separació anímica i humana que originà unes setmanes de relativa incertesa sobre el futur. Les posicions es replantejaren i, com a conseqüència del desenllaç del Congrés, hagué de trobar-se una solució integradora amb l'elecció de la part del Consell Nacional que corresponia a les Federacions. La unificació es consolidaria de manera definitiva en el Congrés de Casteldefels de 1982.

El procés d'unificació ha estat, doncs, més llarg que l'acte de la unitat socialista en un únic partit. Segurament aquesta visió no és massa canònica, però és la meva. Des del 1982 fou ja segur que no hi hauria marxa enrera, però des del 1978 fins al 1980 no era segur que no pogués haver-hi alguna sorpresa. La síntesi humana dels col·lectius que es fusionaren fou difícil -ho dic amb una paraula suau- i l'amistat entre alguns sectors era describable, encara que la responsabilitat i generositat de la majoria dels qui en aquells moments hi eren i el sentit històric que els animava per tal de forjar l'instrument que el poble necessitava, anaren salvant les dificultats concretes.

Segurament caldia esmentar un factor accidental que explica també l'èxit del procés: la relativa complementarietat dels partits que es fusionaven. És a dir, no hi havia una concorrència d'uns i altres dins dels mateixos àmbits. Aquest caràcter complementari feia que en uns espais predominés un tarannà i en d'altres n'hi predominés un altre. Però això va fer la unificació més lenta i que en l'interior del partit la direcció l'hagués de vetllar i impulsar.

Tot aquest procés -en algun moment s'ha de dir- s'imbrincava amb la Unió General de Treballadors de Catalunya. Durant tota la primera etapa les relacions foren difícils, i justament començaren a millorar quan començaren a empitjorar les relacions amb el PSOE. En aquell moment a Catalunya havíem viscut ja el nostre particular i estèril conflicte entre partit i sindicat, per bé que en un context diferent. Potser una raó fou que en la UGT no es produí un procés d'unificació, sinó més aviat d'incorporació; la situació era, per tant, diferent. En analitzar aquesta primera etapa no hem d'oblidar les relacions amb UGT, perquè aquesta constituïa un element important del socialisme català i foren molt importants en les eleccions de 1980.

Uns joves que n'aprenen

El fet és que es constituí un nou partit, que era format amb gent jove; la gran majoria eren joves: plens d'inexperiència, d'entusiasme i de confiança en les pròpies forces; potser poc formats en la política de cada dia, però en van aprendre ràpidament. En efecte, desseguida passaren a governar des de la Generalitat (sota règim provisional), des dels ajuntaments i també molt aviat des del Govern espanyol. La radicalitat quedà per sempre matisada per aquest aprenentatge i per la voluntat d'entendre, i de fer, la política real.

Tres atzars

Tres atzars marquen el nou partit socialista, i em sembla que continuen marcant-lo. El primer fou que si bé el 1979 el Partit Socialista passà a dirigir els ajuntaments democràtics, encapçalant una majoria de progrés, el 1980, per contra, com a conseqüència dels resultats electorals i de les decisions polítiques del partit (del Consell Nacional primer i del Congrés després), quedà fora del Govern de la Generalitat. Un gran èxit, però també una gran frustració, que s'incorporà a l'experiència política del PSC.

El segon atzar fou que el Congrés del 1980 es resolgué per una petita diferència en favor d'una posició unitària integradora i, per tant, el procés d'unificació política es realitzà des d'una direcció eixida d'un congrés disputat amb totes les armes, inclosa l'enfrontament obert a causa de l'existència de dues delegacions d'una agrupació nombrosa, cap de les quals fou admesa pel Congrés (amb la unitat les coses no anaven sempre amb el *fair play* amb què després s'explica, sinó que rutllaven bastant a la brava). El Congrés de 1980 significà, però, un gran salt endavant i imposà una manera de fer, que no estava predeterminada i que resultà efectiva. Acabà amb l'etapa d'unificació per matrimoni (com en dèiem aleshores «*chico-chica*») i el repartiment dels llocs sobre la base d'un per cada procedència. La notable incorporació entre 1980 i 1982 de nous afiliats que ja no pertanyien a les organitzacions preexistents i no entenien la lògica «*chico-chica*»; i al mateix temps la creixent onada de confiança de la població, que creia que la salvació del país passava per l'ascens dels socialistes al Govern, contribuirien a consolidar la unificació del PSC.

Com he dit a partir de 1979 el partit havia entrat a governar als ajuntaments, a partir de 1982 governà Espanya, però des de 1980 estigué situat a Catalunya a l'oposició. Això ens porta al tercer atzar: el PSC, partit alhora de govern i d'oposició, esdevingué més resistent, més basat en l'affiliació activa, més independent, amb uns quadres de direcció més acostumats a no tenir la servitud, el goig i els beneficis de recolzar un govern propi i, per tant, d'estar pendents de l'actuació, del missatge i de l'èxit d'aquest govern per a la pròpia subsistència.

II**El partit de l'esquerra i el centre esquerra**

Una vegada acabat aquest sobrevol per l'etapa fundacional, presentaré ara en una segona part alguns dels plantejaments del partit unificat.

La gran novetat del partit de tots els socialistes, fórmula en què durant els primers temps s'hi posà un cert èmfasi, fou que la seva existència significà per a Catalunya l'inici d'un nou plantejament. Acabava definitivament la divisió històrica dins de les esquerres entre un partit democràtic i catalanista enfront d'un sindicat revolucionari (per entendre'ns, Esquerra Republicana i CNT). D'altra banda se superava la idea del Partit Únic del Proletariat, que tantes divisions i sectorismes havia originat. En tot cas hi hauria dos partits dins de l'espai: el Partit Socialista, que aspirava a ser majoritari en l'esquerra i majoritari en el país, i el PSUC, el partit dels comunistes, que havia evolucionat molt, amb qui algun dia potser podríem arribar a trobar-nos quan la divisòria no fos ja entre socialistes i comunistes -ja que aquests acceptaven el socialisme democràtic-. Tot i que aleshores potser apareixeria una nova diferència entre els qui creurien més en l'estat i els qui hi creurien menys. És a dir, entre els socialistes més estatistes (en el llenguatge de l'època, socialdemòcrates) i els socialistes més socials, més de la societat (o sigui, menys estatistes).

L'important era que el PSC es configurava com un gran partit de l'esquerra i del centre-esquerra, que no es veia a si mateix com el partit únic de l'esquerra, sinó com el gran partit de les esquerres, que esperava que l'evolució iniciada pel comunisme faria que un dia aquest es trobés en el camp del socialisme democràtic, encara que en restés al marge un petit sector ortodox. De tota manera, la novetat és que es tractava d'un partit nou, que abans no existia. Tenia només referents històrics; i ja era molt. Però la guerra civil era el record dels pares o avis, o en tot cas dels germans grans. Podia i havia de tancar les ferides del passat. Crec que el factor generacional tingué bastant importància i el fet que no fos un partit de la guerra li donà una gran agilitat política, encara que no li estalvià algunes polèmiques sobre la identitat.

N'assenyalaré dues que, en certa manera, no han desaparegut. D'una banda, hi havia els qui creien que la tradició del Partit Socialista era la de les esquerres catalanes: des de Campalans o Serra i Moret a Salvador Seguí o Pestaña, des de Companys o Rovira i Virgili a Maurín o Nin. El PSC era hereu de tots; es tractava d'una tradició que era assumida en bloc. D'altra banda, hi havia els qui creien que la tradició del PSC era la del socialisme espanyol, des d'Iglesias a Largo Caballero.

La segona gran diferència es produí entre els qui creien que el socialisme significa bàsicament el creixement de la cosa pública (la cosa pública entesa com a estatal) i els qui creien que s'avancaria vers el socialisme a partir de reformes socials i que, per tant, aquest es mesurava pel grau d'igualtat de condicions assolida en la societat, no per la propietat pública: l'important era la vertebració de la societat civil, com en

dèiem a l'època. Una i altra concepció són presents encara; potser d'una manera més elaborada i reposada que abans, però la dialèctica entre elles contribueix a dibuixar el que va ser i el que és avui el partit de tots els socialistes.

Aquest gran partit, o més ben dit aquest partit que volia ser gran, ja no era només obrer. Estava federat en el PSOE, però tampoc el PSOE n'era ja com ho havia estat històricament. Eren uns partits de treballadors, obrers i no obrers, que vertebraven el conjunt del poble. Vei ací una gran novetat en la definició, encara que no des dels fets, perquè això ja ho havien posat en pràctica des de la legalització. Una cosa eren els congressos i una altra el discurs públic. Ara s'unien. L'eslogan de 1977 «La llibertat és en les teves mans» expressava ja aquest sentit d'un partit que no es dirigeix només als obrers, sinó al conjunt del poble. Però això suposava una discussió interna que durant els primers anys fou molt viva (i que adoptà la forma de marxisme o no marxisme); després va desapareixer, diria que gairebé del tot. A vegades la discussió aflorava amb passió. Recordo que en una sessió del Consell Nacional un obrerista col·locat dalt d'una cadira cridava, mentre jo intentava que callés i posés els peus a terra. El tema que es discussia era: o bé fer un partit popular, és a dir un partit que expressés el conjunt del poble i en què els interessos de tots fossin igualment defensats pel partit; o bé fer un partit lligat al moviment sindical, d'acord amb una suposada tradició, almenys retòrica, del moviment obrer. Aquesta diferència era present en el *cleavage* entre Barcelona i les comarques i, de vegades, en l'interior de Barcelona mateix, on segurament les coses arribaven a un to més sorprenent que si s'hagués plantejat entre Barcelona, cinturó industrial i comarques. No hem d'oblidar aquesta qüestió, perquè en la manera de conduir aquesta dialèctica es troba un dels trets característics del Partit.

L'altra gran polèmica era entre un partit de quadres o un partit de masses. Un partit de masses significa un partit d'àmplia afiliació en què no compta quina activitat s'hi té. Una afiliació passiva es reuneix al voltant d'uns quadres dirigents. L'altra concepció del partit fa atenció a l'aplec de quadres, amb una afiliació complementària, però l'important és atreure bons quadres per poder governar, fer les eleccions, organitzar i dinamitzar els moviments socials. Les dues posicions no són massa diferents i potser, fins i tot, són necessàriament compatibles. En el tarannà i en les discussions de l'època, ningú no podia ni volia deixar de defensar un partit de masses. Però el problema és que no sortí un partit amb masses: no hi hagué prou afiliació. El PSC no és com el partit d'affiliació austriac, alemany o suec, simplement perquè som en una societat diferent. Potser hauria pogut ser-ho si el sindicat hagués forçat els seus afiliats a apuntar-s'hi, però aquest no fou el cas i prou feina tenia per organitzar-se ell. Potser així hauria pogut crear-se aquest tipus de partit de masses; però segurament si hagués passat s'hauria acabat el partit unificat. Però no es va dur a terme; ni tan sols ningú no arribà a imaginar que aquesta fos una via de substitució de la unificació per l'absorció.

En tot cas es donà un pas històricament important: la configuració d'un partit de treballadors que pretenia vertebrar el poble i constituir, per tant, un partit d'àmplies fronteres, amb una afiliació popular. Aquesta fou una decisió comuna a tots els

sectors, amb la retòrica que fos, però comuna. Això justament el convertí en un partit de gent molt diferent, de vegades amb poques coses en comú, que quan es troben no saben de què parlar, perquè allò que interessa a l'un a l'altre no li interessa; i que simplement assisteixen a unes reunions on algú explica més o menys les quatre coses del cas. Així s'ha generat un partit que en certa manera marxa a remolc de les direccions.

Des del punt de vista polític, la decisió fou crucial perquè el fet de plantejar-se com un partit de treballadors i popular fa que pugui aspirar a ser el partit de la majoria, a què una concepció obrerista no pot aspirar. El PSC no vol ser el partit principal de l'oposició; porta en les seves entranyes una opció inicial: organitzar una majoria social per governar. Aquest és el seu objectiu central. La missió del Partit a Catalunya és governar Catalunya. Naturalment també en els poders locals i a Espanya, però el seu objectiu és governar Catalunya. Justament aquesta voluntat fou un dels elements centrals del procés.

Un programa democràtic i nacional català

El partit, malgrat el relativament escàs rodatge (encara que aprengué depressa, i bé), formulà aviat un programa democràtic de reformes, més influït del que pot semblar per la tradició teòrica de que la revolució es fa per fases i amb reformes d'estructura. Crec que l'adopció d'un programa democràtic de reformes fou l'element que va fer possible el seu èxit: la supremacia del poder civil, l'autonomia de Catalunya, Europa, la reducció de les desigualtats socials més escandaloses (en especial en ensenyament i en sanitat), una solució als grans déficits d'infraestructura que havia deixat el capitalisme salvatge de la dècada dels setanta, una mica d'ordre en l'economia, i fer que l'Estat i l'Administració funcionessin. Un programa senzill, clar i creible que connectava amb la gent.

Així el PSC es convertí en l'expressió política d'aquest programa. La identificació fou tal que quan aquest ha quedat realitzat el Partit Socialista es troba abocat a la necessitat i dificultat de reformular-ne un de nou per a la nova fase històrica. No estic parlant del programa electoral, ni del programa de govern, em refereixo al programa polític que sintetitza els grans objectius que volem. L'altra gran realització de l'època fou la realització d'un programa nacional catalanista, amb el qual aspirar a la formació d'una majoria social a Catalunya. Certament el programa democràtic i el programa nacional anaven molt units, eren les dues vessants de la configuració del partit de la majoria i no del partit de l'oposició.

Al voltant de les dues vessants del programa hi havia dues grans discussions implícites. La primera entre els qui parlaven de l'ideologia (i del programa màxim, en llenguatge de l'època) i els qui defensaven el pragmatisme i les mesures concretes. Aquest debat es va mantenir gairebé fins a la meitat dels vuitanta d'una manera viva. La segona discussió es produí al voltant de com determinar el programa dels socialistes: ¿ha de venir determinat pel que creuen els afiliats del partit o pel que creuen els

socialistes de la societat? I aquest debat encara és ben viu. És evident que l'elabora, el discuteix i l'aprova el partit, però qui l'adulta és sempre la societat, si et dóna confiança. I si s'aspira a ser el partit de la majoria hem de fer el programa per a la majoria en funció d'allò que és possible i d'allò que aquesta necessita, pot i vol acceptar.

He esmentat el programa nacional per a Catalunya. Aquesta part significava lluitar per l'autonomia de Catalunya i per la seva consolidació com a nació. Fer un programa per Catalunya. Amb un objectiu: consolidar la unitat civil del poble de Catalunya, defensar que a Catalunya hi ha un sol poble: el format pels ciutadans de Catalunya, pels catalans. Calia evitar la fractura del poble català i la formació de partits acatalans de l'esquerra. L'esquerra es distingia tant pel seu programa democràtic, com pel seu programa nacional. El partit havia de configurar-se com un partit de l'esquerra fossin quines fossin les característiques lingüístiques i el grau de consciència o d'identitat, amb la certesa que és un motor indispensable per a la consolidació de Catalunya com a nació. Per tant, el catalanisme constitueix una part central del patrimoni del partit. I ací sorgirà el tema de com aquesta definició política ha de configurar-se en la consciència de cadascú. La novetat és que el catalanisme del partit nacional dels treballadors s'entén emmarcat en la Catalunya real, la que avui existeix, la formada pels catalans que ara som. Per anar on? Per anar vers la seva vertebració social i impedir així, a més a més, que pogués debilitar-se la força dels treballadors i del poble a partir dels recels segons la procedència. El partit es configurà com una reproducció més o menys fidel de la societat catalana: la seva composició social s'assembla bastant a la mitjana de la societat catalana -anava a dir fins i tot que la seva tebior en moltes coses és també una tebior molt pròpia de l'electorat que li fa confiança-, per això el partit sempre ha mantingut unes posicions equilibrades, que han esdevingut posicions centrals en el país. Es tracta d'avancar amb tossuderia, però sense esquinçar.

Vet ací que ara se'ns introduceix un nou tema de debat: ¿el PSC ha de ser un partit que expressi l'equilibri d'una societat o ha de ser un partit fobló que aguditzi un procés? Un partit de la majoria o un partit d'avantguarda? Com sempre ho podem reduir a dues posicions: els qui creuen més en el fobló i els qui creuen més en la reproducció de l'equilibri. Aquest segueix essent un debat obert, potser latent (com gairebé tots els debats que us he anat presentant, que mai no han adoptat una forma tràgica).

Finalment, per concluir aquest segon bloc, vull recordar que la força d'aquest partit ha estat sempre la seva capacitat de connectar amb l'opinió pública, amb allò que la gent, més o menys desorganitzada, vol; és a dir, amb l'opinió popular. Al començament gràcies al nas, perquè no sabíem gairebé res més que el que ens indicava el sentit olfactiu; després, amb l'ajut dels sondeigs que, com a tot arreu, han substituït el nas. La veritat és que la seva gran força no ha estat la capacitat d'organització, de presència abassegadora o de manteniment d'un públic fidel fins a la mort, sinó més aviat la capacitat de connectar amb les persones que li atorgaven un principi de confiança i que després es trobaven expressats. Això ha atorgat un paper destacat a

l'expressió pública del socialisme i a aquells que alguna vegada he anomenat «símbols antropomòrfics», és a dir les persones públiques, que han estat més importants que les banderes, els emblemes, els anagrames, les cançons o els eslògans. Les persones públiques han tingut un gran paper en aquesta capacitat per connectar i atreure la confiança popular. Potser aquesta és una altra història, però és també la història.

III

Un món canviant

Aquest partit creat amb tota la força i l'empenta d'aquell personal que en començar creia que canviaria el món, després que canviaria Espanya i després que ha endegat reformes positives concretes per fer més igualment lliures a la gent que hi viu, ha viscut durant vint anys. I ha fet moltes de les coses que propugnava.

Però en aquests vint anys s'han operat també grans transformacions en el món, que no podien deixar de produir un impacte; n'han tingut i en tenen. Totes elles, excepte potser la primera, es produiran després de la unitat. I com que són plenament actuals, condicionaran segurament allò que el partit serà en el futur. Generen nous problemes i discussions que encara no hem tingut, ni tan sols de la forma el·líptica i consensual en què s'hi han produït històricament els grans debats polítics. Em limitaré a recordar-ne quatre.

Primer gran canvi: a partir de la crisi del petroli de la dècada dels setanta, comença una reestructuració del capitalisme sota direccions econòmiques i humanes renovades, que a partir dels vuitanta fa que l'organització del sistema capitalista mundial sigui diferent. Hi ha una globalització del sistema social, una reordenació del sistema de classes socials i l'establiment de nous mecanismes per accedir als poders. Es produceix una reestructuració dels centres de poder existents i es creen noves possibilitats, i noves dominacions, algunes encara només esbossades.

Segon gran canvi: la caiguda del mur de Berlín i la desaparició del bloc dirigit per la Unió Soviètica ha comportat un nou plantejament mundial, però sobretot un nou plantejament europeu de la política, de l'estat i de les reformes possibles.

Tercer: l'inici de la creació de la Unió Europea (ens trobem només a l'inici) com a gran espai no solament econòmic, sinó també polític.

I quart gran canvi, que afecta d'una manera més quotidiana en la vida dels partits. Aquests entre 1970 i 1980 han vist modificades les funcions dins del sistema polític, ja no fan el que feien abans. Els partits de masses no serveixen per allò que servien abans, han deixat de ser la via per la qual els dirigents sabien què pensava el poble. Perquè si per mitjà del partit polític s'assabentessin d'allò que diu el poble, errarien.

Fan servir altres vies: des dels sondatges fins al contacte directe; però ja no utilitzen el partit. D'altra banda el partit tampoc no fa ja de transmissor de les idees o projectes dels governants o d'instrument principal de la propaganda; aquests intervenen directament a través de la televisió, la ràdio, les rodes de premsa i la informació especialitzada.

En resum, hi ha coses que abans feia un partit polític i que ja no fa, de la mateixa manera que ja no organitza escoles de *Corte y Confección* i cursos de mecanografia per a militants i simpatitzants perquè ja ha aconseguit l'escola pública gratuïta. Ja no acompleix algunes de les funcions històriques dels partits de masses. La tendència afecta sobretot les organitzacions (també als sindicats) creades en la nova etapa. Les organitzacions aparegudes fa anys poden mantenir encara grans serveis, i en part poden reproduir una confiança basada en el costum; les que han estat creades fa poc, com és el nostre cas, ja no han pogut fer-ho. Cada vegada que han intentat fer empreses, serveis públics, activitats recreatives, companyies de turisme, s'ensorren; no poden competir si no utilitzen les mateixes armes i el mateix estil que les altres.

Partit i societat

Som en un món en què els circuits de comunicació creen l'única realitat percebuda pels ciutadans (i per tant pels qui segueixen la política), és a dir en què només coneixem l'existència d'allò que té existència mediàtica (encara que sigui una realitat només virtual); per tant, allò que no té existència mediàtica no existeix, encara que sigui real. Però com que els partits es troben situats fora dels circuits de comunicació entre dirigents i electors o entre poble i direcció, en la mesura en què són entitats col·lectives sense cara, abstractes, es produeix una inadequació, un descentrament del partit entès a l'antiga manera. I un partit de la majoria només pot estructurar-se si existeix en l'escenari de la realitat coneguda i es comunica amb el poble a través seu.

D'altra banda el partit de la reforma social ha de ser un partit de reformadors socials, un partit que organitza més els reformadors socials que els partidaris de la reforma social. Ha de ser, per tant, un lloc de trobada de les persones que actuen socialment. És a dir, no pot ser l'espai de l'acció social d'algunes persones, sinó el lloc on es troben aquells que actuen socialment. Segurament em podreu dir que això és difícil de fer. La meva opinió és que el partit de la reforma social només pot ser el partit dels reformadors socials. I els reformadors socials actuen fora, en la societat, i a excepció dels professionals del partit, no tenen temps per cuidar-se de la maquinària. En el partit contribueixen a ajudar i animar als qui guanyen (o perden) les eleccions per impulsar la mateixa reforma social des del Govern.

Em referiré ara amb brevetat a algunes de les realitzacions importants del PSC, en part compartides amb el PSOE, d'altres més pròpies; i després esmentaré coses que hauria d'haver fet o podria haver fet i no ha fet, o que no ha acabat de fer.

Crec que el més important que ha fet és que ha acomplert el programa democràtic que s'havia proposat. Ha edificat un estat del benestar que en aquest país era desconegut, ha reduït notablement les desigualtats i ha augmentat el grau de llibertat de les persones. Aquesta em sembla que ha estat la gran realització del socialisme. El segon èxit consisteix en haver mantingut amb constància i una profunda unitat el principi que Catalunya és un sol poble i que ha de ser un sol poble, fet que segueix essent un dels grans valors polítics del PSC. El tercer punt consisteix en què ha esdevingut amb claredat el partit de govern dels sectors progressistes; sempre s'ha expressat com a partit de govern de tots els progressistes, encara que com és lògic el partit es defineixi netament dins la línia del socialisme democràtic. El quart i darrer element positiu ha estat la capacitat i sensibilitat per connectar amb l'opinió.

Què és allò que li falta per fer? Ho he concentrat també en quatre punts. Primer: després d'haver aconseguit unes bones relacions amb la Unió General de Treballadors, acabat aquell període dur i traumàtic, ha de pensar que un partit reformista, o reformador, no pot abandonar els temes sindicals en la discussió i treball diaris. L'especialització humana d'unes persones que són al mateix temps al sindicat i al partit és un fet objectiu (no sé si evitable o no), però que no pot traduir-se en un empobriment del partit, en la mesura en què aquest no pot desconèixer la problemàtica d'una part molt important no només del seu suport social, sinó també del seu programa.

La segona mancança, produïda en els moments de major força electoral del partit, és la desconexió amb les joventuts de les classes mitjanes. En la mesura en què ha esgotat el programa democràtic i no ha formulat amb energia i convenciment la reformulació que correspon avui, no és estrany que aquest sector qualitativament important hagi disconnectat; fet no li resultà difícil perquè per raons d'edat mai no hi havia estat connectat. No sé si he de dir la joventut de les classes mitjanes urbanes o afegir no treballadores, perquè la majoria d'ells no han acabat d'entrar en el mercat de treball.

Tercera cosa pendent: la direcció del partit ha crescut en edat i capacitat i té vint anys més de quan començà a ser direcció. Amb això no s'hi pot fer res, les coses són com són. Però cal una renovació humana que de manera progressiva porti a la direcció els diferents ventalls d'edat.

I quarta cosa: encara que s'ha consolidat un fort nervi de partit -crec que amb capacitat i intel·ligència de direcció-, aquesta consolidació s'ha fet fora de la lògica reformista de direcció de la societat civil per animar i unir les forces de la renovació i de la reforma social. És a dir, no s'ha convertit en el nervi director dels moviments de la reforma social del socialisme democràtic.

IV

La renovació dels socialistes

Entraré ara en la darrera part de l'exposició, que per la seva importància potser podrà semblar breu. Des de la creació del Partit dels Socialistes de Catalunya, hi ha una idea central que presideix la seva construcció: el partit és un instrument per a la societat. Dic instrument, i dic per a la societat. El partit no és un fi, ni una propietat dels qui en són membres, sinó que és un instrument que la societat necessita per arribar a transformar-se i ser més justa i més lliure. Cal organitzar, per tant, les persones per a la reforma de la societat i per a poder governar des de la majoria. Com a partit nacional català, si aspira a obtenir la confiança de la majoria de la població, segurament ha d'avançar en una certa idea de la identitat de Catalunya. Com a partit de la reforma social, li cal impulsar un procés des de la societat perquè en democràcia pugui transformar el desig de llibertat en alliberament progressiu i l'ànsia d'igualtat en reducció progressiva de desigualtats. El context ha canviat i el programa ha de canviar d'accents. Dit d'una altra manera: li cal renovar el programa d'acció política; també, però no només, el programa de govern (això gairebé n'és una conseqüència). Cal determinar els grans objectius que creiem que poden aconseguir-se, que volem aconseguir i que proposem a la gent que lluiti per aconseguir.

I per això cal renovar l'estil de treball. Es tracta d'in incorporar en la vida diària els estils de treball d'un partit que vol dirigir la majoria de la societat. Que vol tenir la majoria dels vots, però vol dirigir la majoria de la societat.

I li cal una renovació de persones, que permeti completar el ventall generacional del grup humà dels qui han constituït el partit des de fa vint anys. Hi aportaran d'altres experiències, d'altres tarannàs, d'altres llenguatges. Sense arraconar a ningú, i menys encara als més valuosos. El conjunt ha d'estar en condicions de desvetllar les energies d'un país, la voluntat dels catalans per fer una majoria per tal d'aplicar un projecte nacional, democràtic i reformador. Per aconseguir un moviment general d'opinió, allò que, poèticament si voleu, en podríem dir un alçament de la societat. Més encara, en la nova etapa que se'ns obre en què la globalització dels espais i del poder exigirà, gairebé de manera necessària, el reforç de les identitats col·lectives i, al mateix temps, l'atenció dels polítics cap a les persones individuals. Caldrà una nova forma de fer política, no només pel pes definidor dels mitjans de comunicació, sinó també per les demandes que nosaltres mateixos farem a aquells que ens vulguin representar.

Un partit del progrés i de la reforma s'ha de proposar fer allò que vulgui i pugui fer i que la gent admeti de fer, d'acord amb les circumstàncies i el país concret en què viu (no en els llimbs o en els llibres). I això exigirà una revisió dels objectius del programa democràtic de reformes per tal de fer un programa possible i creïble, sòlid. Exigirà noves vies d'actuació i de relació amb la gent. Exigirà la defensa de la identitat dels catalans, potser més intuïtiva i sentimental que històrico-llibresca, més plural i

d'acord amb les persones que monolítica. Exigirà un estil de treball capaç de superar el discurs tècnic, avorrit i monòton propi del bon administrador, però la direcció no sols pretén administrar sinó fer també una societat més humana, més adequada a la dignitat de les persones i generadora de més condicions de llibertat per poder reduir desigualtats en el marc del sistema econòmic i social en què som immersos.

Aquesta ha estat una reflexió oberta, que potser demana una recapitulació que, com la resta, tingui també un punt d'esportani. L'aventura personal de participar en la creació del PSC que el poble ha convertit en el gran partit de l'esquerra (no l'únic però sí el més gran), que ha estat capaç de despertar grans onades d'entusiasme i que avui desperta les esperances per fer un futur col·lectiu millor, em dóna personalment una satisfacció. Però com en tot en la vida, cal anar sempre més enllà. Després de la treballosa unificació, cal portar endavant la renovació del partit, sense abandonar els trets característics que la unificació li ha donat, molts d'ells positius. Però res no pot impedir (mai no podrà impedir) que el PSC sigui fidel a les necessitats de la gent a què aspira representar. Ha d'acceptar que cal fer política en les noves condicions socials, mediàtiques i polítiques en què es troba avui. Fidel als seus orígens, fidel als seus valors i principis, però amb la capacitat que sempre ha tingut per expressar allò que la gent vol i per innovar, ser efectiu i acomplir allò que proposa: la reforma pas a pas. Hi ha qui pensa que s'ha de canviar tot de cop; jo, en canvi, crec que hem de dir clar allò que volem canviar avui. I una vegada ho haguem fet, anunciar allò que volem canviar demà. El socialisme consisteix en aquest procés de reformes constants, potser sense final, per tal d'arribar a una societat sense dominacions, ni explotacions. Un partit socialista no està fet només per canviar alguna cosa avui, sinó per reformar la societat i, per tant, si alguna exigència té és que no pot deixar de dir allò que vol canviar i ha d'organitzar els qui volen participar en les reformes situades en primer pla.

Avui, vint anys després, el PSC d'acord amb les seves característiques i maneres de fer ha de seguir endavant, ha de renovar-se per tal d'assolir els objectius que es proposa en un món canviant. Així acomplirà la missió per a la qual va ser creat, allò que els seus seguidors n'esperen i allò que el poble de Catalunya desitja.

Ponents

José Luis Martín Ramos, historiador i professor d'història contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona

Jordi Font, membre del nucli impulsor de Convergència Socialista de Catalunya i membre del secretariat coordinador del Congrés Constituent del Partit dels Socialistes de Catalunya-Congrés

Raimon Martínez Fraile, militant del Partit dels Socialistes de Catalunya-Reagrupament (novembre de 1974)

Josep M. Triginer, ex-primer secretari de la Federació Socialista Catalana (PSOE) i membre de l'Executiva Federal de 1976 a 1979

Isidre Molas, president del Consell Nacional i president de la Fundació Rafael Campalans

Papers d'història de la Fundació

Republicanisme i Socialisme

ANGEL DUARTE, ALFRED PÉREZ BASTARDAS

El Front Obrer de Catalunya

RAMON ALQUÉZAR, XAVIER MARCET, JOSEP M. VERGARA,
JOSÉ LUIS MARTÍN, JULIO GARCÍA ALCALÁ

La reconstrucció del Socialisme. El Moviment Socialista de Catalunya.

JUAN MANUEL FERNÁNDEZ i CABRERA, JOSÉ LUIS MARTÍN RAMOS,
JOSÉ MARTÍNEZ COBO, ABDÓN MATEOS, EUGENI GIRAL QUINTANA,
ANTONIETA JARNE MÓDOL, FRANCESC VILANOVA i VILA-ABADAL

Feminisme i Socialisme, una síntesi necessària.

SUSANNA TAVERA, MARÍA JOSÉ AUBET, MICHEL RALLE,
MARIA DOLORS RENAU, ANNA BALLETBÓ, JUDITH ASTELARRA,
AMÉLIA VALCARCEL, MARTA BIZCARRONDO

Socialisme i obrerisme

MONTSERRAT DUCH, DAVID BALLESTER, PERE GABRIEL,
ANDREU MAYAYO, JOSEP MARIA TRIGINER, MARIA CRUZ SANTOS

